

คู่มือบทโทรทัศน์

สารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ

๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

ชุด “ตามรอย...สายน้ำพระราชหฤทัย”

พระพุทธรูปนารายณ์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สยามินทร์ราช
รัชกาลที่ ๙

ตอน ๑ : พระมหากษัตริย์คุณด้านการศึกษ ตอนที่ ๑

เมื่อ ๑๕๔ ปีมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริริเริ่มการพระราชทานทุนการศึกษาให้นักเรียนไปเรียนต่อต่างประเทศ เรียกว่า คิงส์ สกอร์ล่าชิป (King's scholarship) หรือ ทุนเล่าเรียนหลวง และเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติก็ทรงดำเนินตามรอยพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมอัยยิกาธิราชในการพระราชทานทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

เริ่มแต่พุทธศักราช ๒๔๔๕ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่ ๓ มหาวิทยาลัย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ตั้งเป็นทุน ภูมิพล เพื่อเก็บดอกผลมาจัดเป็น รางวัลทุนภูมิพล ส่งเสริมการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษา ภายหลังพระราชทานขยายไปยังมหาวิทยาลัยอื่นๆ

ทุนการศึกษาที่มีชื่อตามพระนามว่า ทุนภูมิพล นี้ เป็นรางวัลที่พระราชทานเพื่อเป็นทุนช่วยเหลือการศึกษา และเป็นกำลังใจให้เกิดความมานะพากเพียรในการเล่าเรียนตลอดจนปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม

ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ กล่าวว่า “ผมภูมิใจมากที่ได้รับรางวัลภูมิพลนะครับ เพราะรางวัลนี้ผมได้รับจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยตรง ก็ตั้งปฏิญาณดำเนินรอยตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนะครับ เราจะทุ่มเทนอกจากทำงานเพื่อความก้าวหน้าของตนเองแล้ว เราก็พยายามทุ่มเททำงานเพื่อคนพิการรุ่นน้อง”

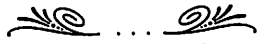
ทุนอานันทมหิดล เป็นทุนที่ทรงก่อตั้งเมื่อปี ๒๔๔๘ พระราชทานแก่นักกษัตริย์แพทย์ศาสตร์ที่มีผลการเรียนดีเยี่ยม ให้ไปศึกษาต่อวิชาชั้นสูงในต่างประเทศ เพื่อกลับมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ทำประโยชน์ให้บ้านเมือง ต่อมามีการเปลี่ยนชื่อเป็นทุน มูลนิธิอานันทมหิดล และขยายการพระราชทานทุนให้แก่บัณฑิตสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เป็นทั้งหมด ๘ แผนกวิชา ได้แก่ แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ธรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์ ทั้ง ทุนภูมิพล และ ทุนมูลนิธิอานันทมหิดล ไม่มีข้อผูกพันให้ต้องชดใช้ทุน หากแต่เป็นทุนที่ผูกพันผู้ได้รับไว้ด้วยพระมหากษัตริย์คุณ

ดร.ศุภชัย ตั้งวงศ์ศานต์ กล่าวว่า “วันนั้นตื่นเต้นครับ เพราะเป็นครั้งแรก จำได้ว่าพระองค์ท่านให้กำลังใจครับว่า ไปเรียนต่อต่างประเทศนะครับแล้วกลับมาทำงานให้กับประเทศ แล้วพระองค์ทรงรับสั่งอยู่อันหนึ่งที่ผมจำได้คือ ทุนอานันทมหิดล เป็นทุนที่แปลกที่พระองค์ท่านไม่ได้จับเซ็นสัญญาแม้แต่ผูกพันแม้แต่หนึ่งวันอยู่ที่ตัวท่านเองว่าจะคิดอย่างไร”

ส่วน ทุนเล่าเรียนหลวง หรือ King's scholarship ทรงฟื้นฟูขึ้นใหม่เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๘ พระราชทานแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สอบได้คะแนนสูงสุดในแผนกศิลปะ ๓ ทุน แผนกวิทยาศาสตร์ ๓ ทุน และแผนกทั่วไป ๓ ทุน ไปศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษาในต่างประเทศ เพื่อนำความรู้กลับมาทำประโยชน์ให้บ้านเมือง

พระมหากษัตริย์คุณด้านการศึกษ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นประดุกแกนของวงล้อแห่งปัญญา และพระองค์ได้ทรงเริ่มเคลื่อนวงล้อนี้ไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง

ตอน ๒ : พระมหากษัตริย์คุณด้านการศึกษา ตอนที่ ๒

ย้อนเวลากลับไป ๖๐ ปี วันจันทร์ที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ วันนั้นสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะด้านท่าเรือโรงพยาบาลศิริราชเมืองแน่นไปด้วยผู้คนที่มาเฝ้ารอรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเสด็จพระราชดำเนินทางเรือเพื่อมาพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร ของ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยมหิดล นับเป็นการพระราชทานปริญญาบัตรครั้งแรกในรัชกาล และสำหรับบัณฑิต ๒๐๐ คน ที่เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร วันนั้นเป็นวันที่สำคัญที่สุดวันหนึ่งในชีวิตของพวกเขาและเป็นความทรงจำที่ นายแพทย์เอก ณะสิริ ย้อนรำลึกถึงด้วยความปีติทุกครั้ง

นพ.เอก ณะสิริ กล่าวว่า “มันเหมือนมันเต็มอยู่ในหัวอกไม่รู้จะทำยังไง เพราะฉะนั้นคนที่ได้รับจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้ที่พระเจ้าอยู่หัวท่านมอบหมายให้จะเป็นองค์ไหนก็แล้วแต่ ต้องรู้สึกได้ว่าไฉนตั้งใจเอามาให้ เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นอย่างนี้ก็ต้องสร้างแต่ความดีใช่ไหม”

นับจากวันนั้นมา การพระราชทานปริญญาบัตรเป็นพระราชกิจที่ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเป็นการพระราชทานขวัญกำลังใจ เป็นมงคลชีวิตสำหรับบัณฑิตมหาวิทยาลัยต่างๆ จำนวนมหาวิทยาลัย จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ทรงตรากตรำพระวรกายอย่างยิ่ง แต่ไม่ทรงย่อท้อ ด้วยทรงมองเห็นความสำคัญของการสร้างบัณฑิตมาเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ที่สำคัญคือการพระราชทานพระบรมราโชวาท ที่ทรงเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับบทบาทของบัณฑิตแต่ละสถาบัน เป็นทั้งการให้สติปัญญา และแนวทางในการดำเนินชีวิต

ยิ่งกว่านั้น ด้วยพระราชหฤทัยมุ่งมั่นส่งเสริมการสร้างทรัพยากรมนุษย์ ยังเป็นที่มาของการก่อตั้ง สถาบันสอนวิชาการพัฒนาแห่งแรกของประเทศ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๙ เริ่มจากพุทธศักราช ๒๕๐๕ ที่พระองค์ได้มีพระราชปรารภห่วงใยการขาดแคลนนักวิชาการด้านสถิติ กับ นายเดวิด ร็อกกี้ เฟลเลอร์ (Dr.David Rockefeller) เป็นผลให้นายร็อกกี้ เฟลเลอร์ส่ง ด็อกเตอร์สเตซี เมย์ (Dr.Stacey May) ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ของโลก เข้ามาร่วมดำเนินการตามพระราชดำริ จนสามารถจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่เรียกย่อว่า NIDA สถาบันที่ช่วยสร้างนักสถิติ นักวิชาการตามแนวพระราชดำริได้เป็นผลสำเร็จ

ศ.ดร.ประชุม สุวดี กล่าวว่า “สถิติมันจะครบที่จริงแล้วมันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่เราจะไปเก็บรวบรวมข้อมูล เอาไปช่วยในการตัดสินใจด้านต่างๆ ช่วยในการกำหนดนโยบาย ช่วยในการวางแผนพัฒนานะครับ”

การพระราชทานปริญญาบัตร การพระราชทานกำเนิดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จนถึงพระบรมราโชวาทองค์ต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ล้วนเป็นประดุจการจุดแสงแห่งปัญญา สร้างคนไทย สร้างประเทศให้เจริญก้าวหน้าตราบนานเท่านาน

ตอน ๓ : พระมหากรุณาธิคุณด้านการศึกษา ตอนที่ ๓

ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยืนบนระเบียงอาคาร ชั้น ๒ อันเป็นอาคารเรียนหลังใหม่ของ โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดน่าน เป็นภาพที่มีอายุถึง ๔๒ ปี แต่พระมหากรุณาธิคุณที่ทำให้เกิดอาคารเรียนหลังนี้ก็ยังคงเต็มตื้นอยู่ในหัวใจครูและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเล็กๆ ในถิ่นห่างไกลแห่งนี้

ครูประคอง สุวรรณภา กล่าวว่า “ขอพระราชทานภาพยนตร์ส่วนพระองค์ไปจัดฉาย แล้วก็หารายได้จากการฉายภาพยนตร์ เงินนี้ต้องทูลเกล้าถวายไว้ก่อนนะ เพราะเป็นเงินที่ได้จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ แล้วท่านก็จะพระราชทานให้ทีหลัง ให้สร้างอาคารให้นักเรียนใหม่ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามให้โรงเรียนนี้ว่า **โรงเรียนราชานุบาล**”

และในพุทธศักราช ๒๕๑๒ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดป้ายนามและอาคารเรียน อันเป็นทั้งเรื่องตื่นเต้นและความภาคภูมิใจของเด็กๆ ที่ได้รับเสด็จ พระผู้พระราชทานพระเมตตา ส่งเสริมการศึกษาของพวกเขา

สาธิต บุญทอง กล่าวว่า “คำว่า ราชานุบาล เนี่ยไม่เหมือนอนุบาลทั่วไป พอเราได้มาศึกษา เราก็เห็นความภูมิใจ เพราะเราได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระเจ้าอยู่หัวของเรามาเป็นประธานในการเปิดอาคาร พระราชทานอีกตั้งหลายๆ อย่างพระราชทานเงินทอง เพื่อให้เกิดตึกเรียนของพวกเขาขึ้นมา”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใส่พระราชหฤทัยอย่างยิ่งในปัญหาความขาดแคลนโรงเรียนในท้องถิ่นต่างๆ ได้พระราชทานการส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ในหลายพื้นที่โปรดให้จัดตั้งโรงเรียนส่งเสริมเด็กยากจนในเขตพื้นที่วัด และให้พระสงฆ์มีส่วนช่วยสอนหนังสือและศีลธรรมแก่เด็กนักเรียน เช่น โรงเรียนวัดป่าไถ่ วัดสันติการาม จังหวัดราชบุรี และ โรงเรียนนันทบุรีวิทยา ในเขตวัดพระธาตุช้างค้ำ จังหวัดน่าน เป็นต้น

ณ หมู่บ้านดอยปุย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่ตั้งของ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๑ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดสร้าง เพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาและช่วยสร้างโอกาสชีวิตให้แก่เด็กชาวเขาในท้องถิ่นห่างไกลทุรกันดาร ดังเรื่องราวชีวิตของอดีตพ่อหลวง หรือ ผู้ใหญ่บ้านยิ่งยศ หวังวนวัฒน์

ยิ่งยศ หวังวนวัฒน์ กล่าวว่า “เป็นโรงเรียนแห่งแรกที่สอนภาษาไทย แล้วก็ทำให้ชุมชนตรงนี้รู้จักภาษาไทย แล้วก็ได้เรียนหนังสือ เป็นพื้นฐานที่เรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่พระองค์ท่านได้มาวางพื้นฐานให้ชุมชนตรงนี้”

สุดท้ายแดนภาคใต้ ณ โรงเรียนร่มเกล้า อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส ถึงแม้สภาพการคมนาคมปัจจุบันจะดีขึ้นกว่าเมื่อ ๔๐ ปีมาแล้ว แต่ก็ยังเห็นความยากลำบากของนักเรียนที่ต้องเดินทางเข้าไปเรียนต่อในตัวเมือง ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้หน่วยทหารช่างและราษฎรช่วยกันจัดสร้าง โรงเรียนร่มเกล้า แห่งเดียวของภาคใต้ขึ้น เพื่อรองรับนักเรียนจบประถมศึกษาให้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาได้โดยไม่ต้องเดินทางไกล มีพระราชดำริให้สอนทั้งสายสามัญพร้อมไปกับวิชาศาสนา

อิสลาม

สุดา มามะ กล่าวว่า “ก็จากการที่ได้เรียนที่นั่นะ อาจารย์จะสอนทำอาหาร ก็เอาตรงนั้นแหละมาประยุกต์ใช้บ้างในการทำขนม คือสามารถทำให้เราอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้”

สายธาราพระมหากษัตริย์คุณด้านการศึกษามีต่อเด็กนักเรียนในชนบททางไกล ได้สร้างชีวิตใหม่ สร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าให้แผ่นดิน

ตอน ๔ : พระมหากรุณาธิคุณด้านการศึกษา ตอนที่ ๔

ณ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นอำเภอชายแดนติดแม่น้ำโขง ที่นี้เป็นที่ตั้ง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑ บ้านดอนมหาวัน

และในห้องสมุดของโรงเรียนก็พบหนังสือ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริตั้งแต่เริ่มโครงการเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๑ ให้จัดทำเป็นหนังสือบรรจุสรรพวิชาครบทุกแขนง เพื่อเยาวชนและคนทั่วไปสามารถค้นหาความรู้ เพิ่มพูนปัญญาด้วยตนเองในยามขาดแคลนครู

ด.ญ.เบญจมาศ นวลใส กล่าวว่า “ถ้ามีเวลาก็จะไปอ่านหนังสือ สารานุกรมไทย เพราะว่ามันมีความรู้ให้เราได้อ่าน ถ้าเด็กๆ ไม่อ่านหนังสือก็จะไม่ฉลาด แล้วก็ไม่มีความรู้”

เช่นเดียวกับโรงเรียนในห้องถิ่นห่างไกลตามภูมิภาคต่างๆ ครูและนักเรียนที่นี่ได้อาศัยศึกษาเล่าเรียนกับ ครูตู้ หมายถึง ครูที่สอนผ่านการถ่ายทอดสดจากสถานวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยออกอากาศที่ โรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดสอน อันเป็นการใช้สื่อและศาสตร์สมัยใหม่ กระจ่ายการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร

ด้วยพระราชหฤทัยเปี่ยมความเป็นครู และนักการศึกษาที่แท้จริง ทรงคิดค้นและส่งเสริมการศึกษารูปแบบพิเศษต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และที่สำคัญคือความพร้อมของตัวบุคคล

พุทธศักราช ๒๕๐๙ มีพระราชดำริให้จัดตั้ง โครงการพระดาบส เป็นโครงการฝึกอาชีพด้านช่างต่างๆ ให้นักศึกษาผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ตามหลักสูตรการศึกษาภาคปกติ เป็นการช่วยผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้มีหนทางในการเลี้ยงชีวิตตนเอง

ดังชีวิตของ ร้อยเอกนนท์ เหมือนมี ทหารพิการขาดขาจากการรบ นักเรียนวิชาช่างไฟฟ้าช่างวิทยุ รุ่นแรกของโรงเรียน ซึ่งนำความรู้ที่ได้จากโครงการพระดาบสไปประกอบอาชีพเป็นช่างไฟฟ้าเลี้ยงชีวิตและครอบครัวได้ตลอดกว่า ๓๐ ปี

ร้อยเอกนนท์ เหมือนมี กล่าวว่า “ผมภูมิใจที่ผมได้อยู่ พระดาบส แล้วก็ป็นแสงสว่างจุดใหม่ของผม ผมได้ถูกชุบชีวิตขึ้นมาใหม่ก็แล้วกัน หลังจากเป็นคนพิการแล้วผมว่าหาไม่ได้อีกแล้วในชีวิตไม่ว่าเฉพาะผม เฉพาะคนอื่น ๆ ที่ด้อยการศึกษาจะไปหาได้ที่ พระดาบส แต่มีข้อแม้ว่าต้องตั้งใจจริง”

ด้วยพระราชหฤทัยเปี่ยมความเป็นครูพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรูปแบบการศึกษาพิเศษแบบต่าง ๆ เพื่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้พบหนทางสร้างชีวิตอย่างภาคภูมิใจ

ตอน ๕ : พระเมตตาด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตอนที่ ๑

๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชปรารภกับหลวงพยุ่งเวชศาสตร์ อธิบดีกรมสาธารณสุข แสดงความห่วงใยอย่างยิ่งที่มีราษฎรติดเชื่อวัณโรคเสียชีวิตปีหนึ่ง เป็นจำนวนมาก “วัณโรคสมัยนี้มียารักษากันได้เด็ดขาดหรือยัง ยาอะไรขาด ถ้าต้องการฉันจะหาให้อีก ฉันอยากเห็นกิจการแพทย์ของเมืองไทย เจริญมาก” ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ แก่กองวิทยาศาสตร์ สภาอากาศไทย สร้างอาคาร มหิตลวงศานุสรณ์ เพื่อเป็นศูนย์ผลิตวัคซีน บี ซี จี แทนการสั่งซื้อจากต่างประเทศทำให้ประหยัด และควบคุมโรคสะดวกขึ้น จนบรรเทาปัญหาได้ในที่สุด

ในปี ๒๔๙๕ เกิด โรคโปลิโอ ระบาดอย่างรุนแรง ทรงเข้ามาช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย พระราชทานพระราชทรัพย์ตั้ง กองทุนโปลิโอสงเคราะห์ จัดซื้อเครื่องช่วยหายใจหรือปอดเหล็ก พระราชทานโรงพยาบาลต่างๆ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหา

ยิ่งกว่านั้นทรงให้ สถานีวิทยุ อส. ซึ่งตั้ง ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต มีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้การระบาดของโรค และบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศล พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สมทบกับเงินบริจาคนี้ พระราชทานให้โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า จัดสร้างอาคารพร้อมอุปกรณ์รักษาและกายภาพบำบัดสำหรับผู้ป่วยโรคโปลิโอ พระราชทานนามอาคารว่า วชิราลงกรณธาราบำบัด

เสียงเพลงจาก สถานีวิทยุ อส. จึงมีใช่เสียงเพลงแห่งความรื่นรมย์ที่ได้ยินจากสถานีวิทยุตามปกติ แต่เป็นเสียงที่ประชาชนเฝ้าติดตามด้วยความชื่นใจ ด้วยหลายครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้เลือกเพลงเปิดพระราชทาน บางครั้งก็ทรงเป่าแซกโซโฟนตามคำขอของผู้ประสงค์บริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยเหลือผู้ป่วย ทั้งโรคโปลิโอ อหิวาตกโรค และโรคเรื้อน

การระบาดของอหิวาตกโรคเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในปี ๒๕๐๑ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ซื้ออุปกรณ์ทำน้ำเกลือและโปรตีนให้หน่วยงานแพทย์ผลิตวัคซีนและน้ำเกลือขึ้นใช้เองจนควบคุมโรคให้สงบลงได้

โรคเรื้อนเป็นโรคสังคมรังเกียจ ซึ่งต้องเร่งหาทางควบคุม ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ให้จัดตั้งสถาบันค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับโรคขึ้นที่ สถานพยาบาลพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พระราชทานนามว่า สถาบันราชประชาสมาสัย ต่อมาทรงจัดตั้ง โรงเรียนสงเคราะห์การศึกษาบุตรหลานผู้ป่วย พระราชทานนามว่า โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลจากพระมหากรุณาธิคุณ ปัญหาโรคเรื้อนทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดค่อยๆ หายไปในที่สุด

สำเนียง บุตรอากาศ กล่าวว่า “เด็กที่เป็นโรคเรื้อน ท่านเป็นห่วง ซึ่งความจริงท่านไม่มองก็ได้นะ แต่ท่านมองละเอียดหมด มองทุกแผ่นดิน แผ่นดินทุกหย่อมหญ้า ท่านมองหมดทั้งประเทศไทย ท่านมามองตรงนี้ ท่านมาทำตรงนี้ ทำให้ผู้ป่วยโรคเรื้อนน้อยลง”

ทุกวันนี้ โรงเรียนราชประชาสมาสัย ที่ทรงสร้างนี้ได้กลายเป็นสถานศึกษาของเด็กนักเรียนปกติที่อยู่ในเขตพื้นที่ เฉากเช่นเดียวกับอาคารทางการแพทย์หลายแห่ง ที่ยังคงเป็นประจักษ์พยานถึงพระราชกรณียกิจในการช่วยขจัดปัญหาโรคติดต่อร้ายแรงของประเทศ ให้สามารถบรรเทาเบาบางได้ตราบนานปัจจุบัน

ตอน ๖ : พระเมตตาด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตอนที่ ๒

วัดปรมัยยิกาวาส ตั้งอยู่ที่เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นจุดหนึ่งที่ราษฎรมารับบริการตรวจรักษาจาก เรือเวชพาหน์ เรือยนต์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้เป็นหน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทานทางน้ำ ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๔

เจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส กล่าวว่า “ก็ชาวบ้านก็มากันเยอะแล้วก็ได้รับความสะดวก ได้ตรวจได้รักษาได้ให้ยา ก็ถือเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระราชทานเรือรักษาให้แพทย์มาที่เกาะ”

ด้วยพระราชหฤทัยห่วงใยความยากลำบากของราษฎรในการเข้าถึงหน่วยบริการทางการแพทย์ของรัฐ จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งหน่วยบริการทางการแพทย์ทั้งทางบกและทางน้ำ เป็นฝ่ายเคลื่อนที่ไปหาประชาชน ดังความทรงจำของชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

สำรวม ธัญญเจริญ กล่าวว่า “ท่านเป็นพ่อคนนึ่ง พ่อของประเทศ เราก็นึกว่ามันเป็นบุญของเราแล้วที่ได้พระราชทานสิ่งของอย่างนี้”

ต่อมาเมื่อเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระราชนิเวศน์ในภูมิภาคต่างๆ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรและทรงงาน จึงมีพระราชดำริให้จัดรูปแบบ หน่วยแพทย์พระราชทานใหม่ให้เหมาะสมและช่วยเหลือราษฎรได้มากขึ้น ประกอบด้วย แพทย์หลวง และแพทย์อาสาสมัครจากโรงพยาบาลต่างๆ และให้มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ครอบคลุมทั้งทันตแพทย์ จักษุแพทย์ และแพทย์ด้านหู คอ จมูก

หน่วยแพทย์พระราชทานหน้าพระราชนิเวศน์ หรือ แพทย์หน้าวัง นี้ โปรดให้จัดเป็นศาลาบริการราษฎรผู้ป่วยไข้ ณ บริเวณหน้า ภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร และที่ ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส ส่วนที่ ภูพิงค์ราชนิเวศน์ ไม่โปรดให้จัดขึ้นเพราะพระราชนิเวศน์อยู่สูง ไม่สะดวกแก่ราษฎร

นอกจากนั้น ในแต่ละวันของการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ต่างๆ โปรดให้หน่วยแพทย์เคลื่อนที่พระราชทาน ไปตั้งจุดตรวจรักษาราษฎรในบริเวณที่ไม่ห่างจากสถานที่ทรงงาน

บางครั้งมีราษฎรมารับการตรวจรักษาจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงเข้ามาช่วย ดังเช่น ทรงเขียนใบสลากยาพระราชทานแก่ราษฎร จำนวนผู้มารับพระมหากรุณาธิคุณจากหน่วยแพทย์พระราชทานในแต่ละปี นับเป็นหมื่นๆ คน

ทุกวันนี้สำหรับผู้ป่วยยากไร้ในทุกภาคของประเทศ พระบรมราชานุเคราะห์ด้านการแพทย์และสาธารณสุข เปรียบได้ดังแสงส่องสว่างชีวิตให้หลุดพ้นจากความมืดมน

ตอน ๗ : พระเมตตาด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตอนที่ ๓

ทุกวันนี้ ชาวบ้านคันทะโหนด ตำบลเขาแดง อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ยังคงเล่าสืบทอดต่อๆ กันมาถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมราษฎรที่ถ้ำตันไทร ในเขตอำเภอกุยบุรี วันนั้นครอบครัวของ นางซุบ ยอดแก้ว และ นางสำลี หลานสาว พวกกันมาเฝ้ารับเสด็จทั้งที่ นางสำลี ท้องแก่ใกล้คลอด ส่วน นางซุบ รู้สึกปวดท้องอย่างหนัก

นางขุบ ยอดแก้ว กล่าวว่า “ราชินีก็มาโดนตัว เห็นตัวฉันเหลืองไปทั้งตัว ก็เข้ามาถามว่าฉันเป็นอะไร บอกว่าเจ็บในท้อง พูดก็จะมีแรงแล้วนะ ไม่ไหวแล้วแหละ พระองค์ก็เรียกหมอมาตรวจ แล้วก็วิทย์ไปหาในหลวง ก็ไม่ได้คุยกันมาก ในหลวงก็วิ่งมาสั่งเอา อ ชื่นเลย ที่นี้ฉันก็ไม่รู้อะไรแล้วถ้าในหลวงไม่เสด็จมา ฉันก็ตายไปนานแล้ว”

ส่วน นางสาวลิหลานสาว ซึ่งมีสุขภาพครรภ์ไม่ค่อยดีและใกล้คลอด วันรุ่งขึ้นจึงโปรดให้
เฮลิคอปเตอร์มารับนางสาวลิไปส่งโรงพยาบาลเพื่อทำคลอด

นางสำลี สุรพันธ์ กล่าวว่า “แพ่ห้องคนแรก จนอ้วกเป็นเลือด กินไม่ได้เลย หมอ ยาอะไรก็ไม่มีกิน จนสลบไปเลย คิดว่าเราโชคดีนะคนที่ห้องตั้งเยอะแยะ ท่านไม่ถามมาถามเรา ถือว่ามีพระคุณมากเราก็คือใจ”

นับแต่ช่วงต้นรัชกาล นอกจากพระราชทานหน่วยแพทย์ให้ตรวจรักษาราษฎรเจ็บป่วยในท้องถิ่นต่างๆ ยังมีพระเมตตาอนุเคราะห์ทหารตำรวจ ที่บาดเจ็บทุพพลภาพจากการต่อสู้ป้องกันประเทศ พระมหากรุณาธิคุณช่วยดับทุกข์ร้อนให้ชีวิตผู้คนมากมาย บางครั้งมิใช่เพียงแค่บรรเทาทุกข์ทรมาน แต่หมายถึงการรอดพ้นจากความตาย เหมือนชีวิตเกิดใหม่อีกครั้ง ดังเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับสองพี่น้อง จิตรุ่งเรือง และ วัชรพงษ์ แพงสาย ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ วัชรพงษ์ คนน้อง ป่วยเป็นโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวมาตั้งแต่กำเนิด พยายามรักษามาหลายหนก็ยังไม่ดีขึ้น ประกอบกับยากจน จึงได้ไปที่หน่วยแพทย์พระราชทานหน้าภูพานราชนิเวศน์ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ต่อมาโปรดให้ส่งตัวเป็นคนไข้ของโรงพยาบาลรามธิบดี เพื่อรอการปลูกถ่ายไขกระดูก ในวันที่ พี่ชายคนโต จิตรุ่งเรือง เข้ามาปลูกถ่ายไขกระดูกให้วัชรพงษ์ เขาก็ได้รับพระบรมราชานุเคราะห์ด้วยเช่นกัน เพราะประสบอุบัติเหตุตกไม้ฝางที่เท้า ต้องผ่าตัดถึง ๑๑ ครั้ง เพื่อเอาตะไคร้ออกจากเท้า และได้รับการรักษากันแข็งแรงปลูกถ่ายไขกระดูกช่วยน้องได้เรียบร้อย ปัจจุบัน วัชรพงษ์อายุ ๑๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๔) เขามีชีวิตเหมือนเกิดใหม่อีกครั้ง

อัมพร แพงสาย กล่าวว่า “พอลูกได้มาเป็นคนไข้พระองค์ท่าน ยิ่งภูมิใจ ดีใจจนบอกไม่ถูกที่ได้มาเป็นคนไข้พระองค์ท่าน ถ้าไม่ได้มาเป็นคนไข้ของพระเจ้าอยู่หัว ลูกชายคงจะตาย”

“หน้าที่ของแพทย์ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ คือ การเข้าถึงประชาชน ท่านจะต้องช่วย
บำบัดบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชนโดยทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นใดและกาลเวลาใด” พระบรม
ราโชวาท พระราชทานแก่บัณฑิตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๐

ตอน ๘ : พระเมตตาด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตอนที่ ๔

พุทธศักราช ๒๕๓๕ องค์การอนามัยโลกทูลเกล้าฯ ถวาย เหริยญทองสาธารณสุขเพื่อมวลชน แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อมา พุทธศักราช ๒๕๔๑ สหพันธ์องค์กรต่อต้านวัณโรคและโรคปอดนานาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายเหริยญทองสดุดีพระเกียรติคุณที่ทรงห่วงใยต่อสุขภาพปอดของประชาคมโลก ส่วนหนึ่งของรางวัลเทิดพระเกียรตินี้แสดงถึงความชื่นชมยกย่องที่ทรงได้รับจากนานาประเทศ ในเวลาเดียวกันรางวัลที่มีคุณค่ายิ่งนั้น คือการที่ราษฎรเจ็บป่วยได้รอดพ้นจากความทุกข์ และพบหนทางฟื้นคืนชีวิตใหม่

ด้านการมีความสุขในชีวิตกลับคืนมาของอดีตทหารเกณฑ์ บำรุง พรหมสอน ชาวบ้านตำบลพร่อน อำเภอดงบัง จังหวัดนครราชสีมา เขาเกิดมาพร้อมกับอาการระบบขับถ่ายผิดปกติ ไม่สามารถกลืนอุจจาระปัสสาวะได้ ต้องทนทุกข์จากการถูกล้อ และความไม่กล้าใช้ชีวิตเหมือนคนปกติ จนอายุ ๗ ขวบได้รับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ผ่าตัดรักษาก่อนหาย พระเมตตาเป็นแรงบันดาลใจให้เขาไปสมัครเป็นทหารเกณฑ์ ได้อยู่ที่ค่ายจุฬารัตน์และภาคภูมิใจที่สุดที่ได้เป็นทหารรักษาพระองค์

บำรุง พรหมสอน กล่าวว่า “ได้ไปสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ที่กรุงเทพฯ ต่อหน้าพระพักตร์ไปปฏิญาณตนของทหารรักษาพระองค์ ก็รู้สึกดีใจคล้ายกับได้ทำหน้าที่ของทหาร รู้สึกซาบซึ้งครับ เพราะถ้าไม่ได้ท่านก็คงจะไม่มีผมทุกวันนี้”

ชีวิตที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณมาตลอด ๓๓ ปี จากอายุ ๖ ขวบจนถึงวันนี้ รัตนพงศ์ ยี่ห้วนจ่าย ชาวบ้านยางจน อำเภอบ้านนา ระ จังหวัดปัตตานี เขารอดพ้นจากความทุกข์ทรมาน ด้วยอาการขาพิการ ๒ ข้าง แล้วยังได้รับพระเมตตาให้ได้ศึกษาจนประสบความสำเร็จในชีวิตและอาชีพการงาน รัตนพงศ์ ยังรำลึกอยู่เสมอถึงวันที่เปลี่ยนชีวิตเขาทั้งชีวิต

รัตนพงศ์ ยี่ห้วนจ่าย กล่าวว่า “แม่พาไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม่อยากให้เราได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แม่เลยพาไปนั่งข้างหน้าเลย ก็จะมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านก็เดินมา แล้วก็มีสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพฯ ก็เดินมา ในช่วงที่พระองค์ทรงเดินมา ท่านก็มองมาทางผม ท่านคงเห็นว่าผมมีขาที่เล็กผิดปกติกับคนอื่น หลังจากวันนั้นมาก็มีทหารไปที่บ้าน บอกกับแม่ว่าจะรับผมมารักษาที่กรุงเทพฯ ชีวิตเปลี่ยนมากๆ คือ เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตทั้งหมดที่มีอยู่เลย เพราะว่าพระองค์ท่านให้การรักษา หลังจากรักษาเสร็จแล้วก็ยังให้ผมได้เรียนหนังสือจนเราช่วยเหลือตัวเองได้ เราเกิดมาอาจมีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เหมือนกับคนอื่น แต่เมื่อไรเราได้รับพระมหากรุณาธิคุณ เป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตทุกสิ่งทุกอย่าง หลังจากนั้นมามันส่งผลให้ชีวิตเรามีค่ามาก”

สายธารพระมหากรุณาธิคุณยังคงไหลรินดับทุกข์ร้อน สร้างชีวิตที่มีคุณค่า ให้ผืนแผ่นดินไทย

ตอน ๙ : อัครศาสนูปถัมภก ตอนที่ ๑

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จออกทรงพระผนวช ในขณะทรงครองสิริราชสมบัติ และในพุทธศักราช ๒๔๔๔ ก็นับเป็นครั้งที่ ๒ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ที่พระมหากษัตริย์ทรงอุทิศพระองค์เพื่อพุทธศาสนา เสด็จออกทรงพระผนวชในระหว่างทรงครองราชย์ เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จออกสืบทอดพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง มีพระราชดำรัสต่อประชาชนถึงความตั้งพระราชหฤทัยในการทรงพระผนวช ความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าเคยคิดอยู่ว่าถ้าโอกาสอำนวย ก็น่าจะได้อุปสมบทในพระศาสนาตามพระราชประเพณีสักเวลาหนึ่ง ซึ่งจักเป็นการสนองพระเดชพระคุณพระราชบุพการีตามคตินิยมอีกโสดหนึ่งด้วย”

และตอนท้ายของพระราชกระแสรับสั่ง ทรงอำนวยการให้ราษฎรของพระองค์ได้รับกุศลความดีงาม จากการที่พระองค์ได้เสด็จออกบรรพชาอุปสมบทในพระบวรพุทธศาสนา ครั้นนั้นพุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้งราชอาณาจักร จึงบังเกิดความปลื้มปิติอย่างเหลือล้น

พระราชพิธีทรงพระผนวชเริ่มขึ้นในวันจันทร์ที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๔๔ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ เป็น พระราชอุปัชฌายาจารย์ ซึ่งได้ถวายพระราชฉายาว่า ภูมิลงก์ หลังจากนั้นได้เสด็จมาประทับ ณ พระตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร ระหว่างทรงครองสมณเพศ ทรงเคร่งครัดในวัตรปฏิบัติ เสด็จลงพระอุโบสถทำวัตรเช้าวัตรเย็นร่วมกับพระภิกษุรูปอื่นในวัดบวรนิเวศวิหาร ที่สำคัญทรงใฝ่พระราชหฤทัยในการสดับและศึกษาพระธรรมวินัยเป็นอย่างยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลาสิกขา ในวันที่ ๕ พฤศจิกายน ช่วงเวลาทรงพระผนวช ๑๕ วัน เป็นช่วงเวลาแห่งสิริมงคลที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยต่างจดจำได้ไม่รู้ลืม โดยเฉพาะการที่ทรงพระดำเนินออกมารับบิณฑบาตจากประชาชนตามถนนต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร เฉกเช่นเดียวกับประชาชนชาวนครปฐมที่มีโอกาสครั้งเดียวในชีวิต ได้เห็นพระภิกษุผู้ทรงเป็นถึงพระมหากษัตริย์ โดยครั้งนั้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการะพระปฐมเจดีย์

อ.อารีย์ สุกใส กล่าวว่า “พวกเราจำภาพได้ติดตาเลย เพราะว่าดีใจมาก แล้วท่านก็ถึงแม้ว่าอากาศจะร้อน แต่ท่านก็ได้สวมรองเท้า แล้วก็เดินมาอย่างสำรวม แล้วก็เดินผ่านพวกเราไป เราก็ก้มกราบ ถือว่าเป็นมงคลชีวิตแก่เรา”

จากการเสด็จออกทรงพระผนวชตามราชประเพณีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงถึงพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงปฏิบัติให้เห็นด้วยพระองค์เอง อันจักเป็นการรักษาพุทธศาสนาให้ดำรงสืบไป

ตอน ๑๐ : อัครศาสนูปถัมภก ตอนที่ ๒

ในแต่ละปี เมื่อถึงช่วงเวลาผลัดเปลี่ยนฤดูกาล พุทธศาสนิกชนชาวไทยต่างใจจดใจจ่อที่จะเฝ้ารับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร โดยทรงเปลี่ยนถวายตามช่วง ๓ ฤดูกาล ในเดือนมีนาคม กรกฎาคม และพฤศจิกายน อันเป็นพระราชพิธีที่ทรงสืบทอดมานับแต่พุทธศักราช ๒๔๔๕ ที่สำคัญที่มีพระราชดำริเพิ่มเติมในรัชสมัยของพระองค์ คือการที่ทรงพระสุหร่ายน้ำมนต์พระแก้ว พระราชทานแก่ราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทให้ได้รับสิริมงคลโดยถ้วนหน้า

นับแต่ช่วงต้นรัชกาล ทรงใส่พระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งในการสืบทอด พิธีพระพุทธพิธีอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา เช่น พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชา พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๑ โปรดให้จัดการ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันอาสาฬหบูชาเพิ่มขึ้น และรวมเข้าไว้กับการพระราชกุศลเข้าพรรษา เรียกว่า พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา

ที่สำคัญเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๒ โปรดให้ฟื้นฟูการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐิน โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค

ที่เห็นนี้คือ พระพุทธอนวราชบพิตร เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่ทรงบรรจุ พระพิมพ์จิตรลดา ไว้ที่ฐาน ในระหว่างจัดสร้างทรงตรวจดูพุทธลักษณะให้ต้องตามพระราชหฤทัย แล้วโปรดให้หล่อพระราชทานจังหวัดต่างๆ ทั่วราชอาณาจักร

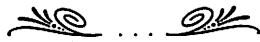
ด้านทะนุบำรุงพุทธสถานเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๐ ในโอกาสครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ พระราชทานพระมหากุณาธิคุณช่วยให้การจัดสร้าง พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และพระราชทานนามพระพุทธรูปปางลีลาประธานพุทธมณฑลว่า พระศรีศากยะทศพลญาณประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี โปรดให้บูรณะ ปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวังเป็นงานสำคัญของแผ่นดิน

ทุกวันนี้ พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมทางศาสนาที่ วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก ที่สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๘ นี้ ก็ได้ประจักษ์ในแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการสร้างศาสนสถาน เป็นวัดขนาดเล็กที่คำนึงถึงความเรียบง่ายและประโยชน์ใช้สอยสูงสุด ในเวลาเดียวกันเป็นวัดประจำชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจตามหลัก บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน อันเป็นความสัมพันธ์ตามวิถีไทยมาแต่อดีต

ในฐานะอัครศาสนูปถัมภก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาได้อย่างครบถ้วน ทั้งในส่วนถาวรวัตถุ การสืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยการส่งเสริมการศึกษาพระสงฆ์ การเจริญศรัทธาประชาชนด้วยพระธรรม

ณ วันนี้ พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาแล้วถึง ๒๕๕๔ ปี พระบรมราชูปถัมภ์จะช่วยให้แสงพุทธธรรมเรืองรองสว่างแผ่นดินไทยตลอดไป

ตอน ๑๑ : อัครศาสนูปถัมภก ตอนที่ ๓

ณ มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี วันที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมผู้นำศาสนาอิสลามในจังหวัดภาคใต้ วันนั้นมีพระราชดำรัสยกย่องการปฏิบัติหน้าที่ของอิหม่ามในการสอนศาสนา ทรงชื่นชมความสวยงามของมัสยิดแห่งนี้ ด้วยทรงเห็นว่าความสวยงามร่มเย็นของศาสนสถานช่วยให้ปฏิบัติศาสนกิจได้ดีขึ้น ที่สำคัญทรงให้ความสำคัญต่อการศึกษาด้านศาสนา

พระสุรัสวดี “ทุกคนที่จะเป็นศาสนิกจะต้องพยายามที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องต่อพระคัมภีร์ เพราะว่าพระคัมภีร์ได้ตั้งเอาไว้อย่างรอบคอบ และได้มีทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนเรา ฉะนั้นถ้าทำตามพระคัมภีร์อย่างตรงอย่างครบถ้วน ย่อมจะทำให้ทุกคนได้รับผลดี คือความเจริญรุ่งเรือง”

นัยยะแห่งพระราชดำรินั้น สะท้อนถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อศาสนาอิสลาม มาโดยตลอดนับแต่ต้นรัชกาล การพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และพระบรมราชานุเคราะห์ในการจัดตั้ง ปรับปรุงมัสยิด เช่นที่ มัสยิดนูรุลเอียะห์ซาน ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มัสยิดกลาง จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา เป็นต้น โดยเฉพาะด้านการศึกษาศาสนาอิสลามมีพระราชดำริเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ ให้จุฬาราชมนตรีขณะนั้น แปลและเรียบเรียงความหมายภาษาไทยจากพระคัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับภาษาอาหรับ เพื่อให้อิสลามิกชนในประเทศไทยที่ไม่รู้ภาษาอาหรับได้ศึกษาเล่าเรียนได้สะดวก พร้อมทั้งโปรดให้จัดพิมพ์พระราชทานไปยังมัสยิดต่างๆ ทั่วราชอาณาจักร อันส่งผลเป็นคุณประโยชน์ให้อิสลามิกชนรุ่นเยาว์ต่างๆ ได้ศึกษา พระคัมภีร์อัลกุรอาน ได้เป็นอย่างดีตราบจนปัจจุบัน

ด้านศาสนาคริสต์ ทรงใส่พระราชหฤทัยให้ประชาชนได้ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาได้อย่างเหมาะสม การเสด็จมาเยือนประเทศไทยของ สมเด็จพระสันตะปาปา จอห์น ปอลที่ ๒ ในฐานะพระราชอาคันตุกะ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๗ เป็นประจักษ์พยานถึงความชื่นชมของประมุขคริสตจักรโรมันคาทอลิก ที่มีต่อพระประมุขประเทศไทย ในการที่ทรงเชื้อเชิญให้ทูลบวงคารุงคริสต์ศาสนาเป็นอย่างดีตลอดมา เป็นที่เห็นได้ชัดว่าทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกที่เปี่ยมด้วยพระเมตตา ทรงส่งเสริมให้ทุกศาสนาดำเนินกิจการได้อย่างเรียบร้อย ก่อเกิดคุณประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมเช่น การดำเนินพิธีต่างๆ ทางศาสนา พราหมณ์ การดำเนินกิจกรรมของศาสนิกชนชาวซิกข์ เป็นต้น

พระบรมราชูปถัมภ์ที่ทรงมีต่อทุกศาสนาในราชอาณาจักร ทำให้แผ่นดินไทยเป็นแผ่นดินแห่งความผาสุกร่มเย็นของประชาชน ทุกเชื้อชาติและศาสนา

ตอน ๑๒ : พระก่อเกื้อรักษามรดกไทย ตอนที่ ๑

พระบรมมหาราชวัง ได้รับการรังสรรค์ขึ้น เมื่อ ๒๒๙ ปีมาแล้ว มีความวิจิตรงดงาม ด้วยสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของหมู่พระมหাপราสาท หมู่พระมหามณเฑียร และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

มาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปราสาทราชมณเฑียรหลายองค์ ได้ชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์เป็นช่วงๆ ตลอดมา เช่น โปรดให้บูรณะ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระที่นั่งบรมพิมาน มีพระราชดำริให้บูรณะเป็นที่พักรับรองพระราชอาคันตุกะ พร้อมทั้งก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมไทย ๒ หลัง สำหรับเป็นเรือนรับรองคณะผู้ติดตามพระราชอาคันตุกะ พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร โปรดให้หรือพระที่นั่งองค์เดิมซึ่งชำรุดทรุดโทรมลง ในการจัดสร้างองค์ใหม่ พระราชทานพระราชดำริให้ออกแบบให้มีห้องพระราชทานเลี้ยงสำหรับแขก ๒๐๐ - ๒๕๐ คน และในโอกาสพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้ใช้เป็นสถานที่พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ พระประมุขและพระราชวงศ์จาก ๑๕ ประเทศ

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๓ โปรดให้บูรณะซุ้มประตูและจิตรกรรมฝาผนังของพระระเบียง และในคราวพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕ โปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ให้สวยงามดังเดิม ทั้งหมดล้วนเป็นการฟื้นฟูงานช่างฝีมือแบบโบราณของไทย

นอกจากนั้นโปรดให้ปรับปรุง จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน ในพระบรมมหาราชวัง พระพุทธรัตนสถานเป็นพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้นเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปขจรรัตนจักรพรรดิพิมลมณีมัย ซึ่งปัจจุบันประดิษฐาน ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต พร้อมทั้งเป็นสถานที่ที่พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ทรงประกอบพระราชพิธีทางพุทธศาสนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริ ให้กรมศิลปากรปรับปรุงใหม่เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยพระราชทานแนวทางให้เนื้อหาของภาพเป็นการบอกเล่าความเกี่ยวเนื่องของ พระมหากษัตริย์กับพระพุทธรัตนสถาน และพระราชกรณียกิจที่สำคัญของแต่ละรัชกาล ที่สำคัญต้องรักษาลักษณะศิลปกรรมกระบวนช่างโบราณให้ผสมผสานกับจิตรกรรมตอนบนที่มีอยู่เดิม พร้อมทั้งคำนึงถึงความถูกต้องของประวัติศาสตร์ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้วยพระมหากษัตริย์คุณ ด้วยพระอัจฉริยภาพในด้านศิลปะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถาน จึงเสร็จสมบูรณ์เป็นงานชิ้นเอกของศิลปกรรมในรัชสมัย พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดารามจึงดำรงความวิจิตรงดงามเป็นขวัญแห่งแผ่นดิน และรากฐานของอารยธรรมไทยสืบไป

ตอน ๑๓ : พระก่อเกื้อรักษามรดกไทย ตอนที่ ๒

ย้อนกลับไประยะ ๕๐ ปี ในเดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๐๐ เกิดเหตุคนร้ายลักลอบขุดเจาะ พระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อค้นหาสมบัติโบราณ เป็นผลให้กรมศิลปากรต้องเร่งขุดค้นเอาศิลปวัตถุโบราณในองค์พระปรางค์ออกมาเก็บรักษา ครั้นนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยการอนุรักษ์โบราณวัตถุ มรดกล้ำค่าของชาติเป็นอย่างยิ่ง จึงมีพระราชดำริให้กระทรวงศึกษาธิการและกรมศิลปากรจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานขึ้น ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเก็บรักษาศิลปวัตถุที่พบใน กรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ และตั้งแสดงให้ประชาชนชม ที่สำคัญทรงมุ่งเน้นให้สร้างพิพิธภัณฑสถานในพื้นที่เพื่อเป็นเกียรติแก่ท้องถิ่น และการศึกษาที่ถูกต้องทางประวัติศาสตร์

พุทธศักราช ๒๕๐๔ จึงมีการตราพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแทนฉบับเดิม โดยมีบทลงโทษผู้กระทำความผิดให้มากขึ้น

นับแต่การสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามพระราชดำริขึ้นเป็นแห่งแรก ทรงพระราชอุตสาหะติดตามการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิด ทอดพระเนตรโบราณวัตถุด้วยความสนพระราชหฤทัย แม้บางครั้งพิพิธภัณฑสถานหรือโบราณสถานแห่งนั้นอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร นอกจากนั้นได้พระราชทานคำแนะนำในการอนุรักษ์ศิลปโบราณวัตถุด้วยวิทยาการสมัยใหม่ เช่น ทรงแนะนำให้ใช้น้ำยากดสนิมช่วยการถอดพระแสงดาบโบราณออกจากฝัก พระราชกรณียกิจในการทะนุบำรุงโบราณสถาน โบราณวัตถุของพระองค์ เป็นพลังสำคัญให้มีการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานในแหล่งโบราณคดีต่างๆ ของประเทศถึง ๔๑ แห่ง ครอบคลุมปัจจุบัน

ยิ่งกว่านั้นทรงสืบทอดฟื้นฟูพระราชพิธีต่างๆ เพื่อเป็นสวัสดิมงคล ส่งเสริมเอกลักษณ์ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทย เช่น พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค พระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐินโดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค อันเป็นการทะนุบำรุงขนบธรรมเนียม และเรือพระราชพิธีอันวิจิตรงดงาม และในโอกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดสร้าง พร้อมทั้งพระราชทานชื่อเรือพระที่นั่งลำใหม่ว่า เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙

พระราชหฤทัยมุ่งมั่นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการก่อเกื้อรักษาศิลปวัตถุโบราณสถาน และวัฒนธรรมประเพณีไทย ได้สะท้อนชัดอยู่ในพระราชดำรัสที่ว่า

“โบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อีฐ่อๆ แผ่นเดียวก็มีค่าควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อโยธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย” *

* พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา

ตอน ๑๔ : พระก่อเกื้อรักษามรดกไทย ตอนที่ ๓

เพลงยี่มสู๋ นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่คนตาบอด เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕ ยิ่งกว่านั้นได้พระราชทานพระเมตตาทรงสอนเนื้อร้องทำนอง วิธีเล่นดนตรี จนถึงโปรดให้นักเรียนตาบอดได้เล่นดนตรีถวาย ดนตรีพระราชทานและพระมหากษัตริย์คุณ จึงเป็นประหนึ่งแสงสาดส่องความอบอุ่นให้แก่หัวใจผู้อยู่ในโลกของความมืดมิด นอกจากเพลงยี่มสู๋แล้ว ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยและสถาบันต่างๆ มาโดยตลอด

เพลงสายฝน เพลงพระราชนิพนธ์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างสายธารแห่งความผูกพันระหว่างพระองค์กับประชาชนชาวไทย ดังมีพระราชดำรัสเสด็จถึงเพลงสายฝน ความตอนหนึ่งว่า

“...เมื่อแต่งมาเป็นเวลาประมาณ ๖ เดือน หม่อมเจ้าจักรพันธ์ได้เขียนจดหมายมาถึง บอกว่า มีความปลื้มอย่างหนึ่ง เพราะว่าท่านไปเชียงใหม่ เดินไปตามถนนได้ยินเสียงคนผิวปากเพลงสายฝน ก็เดินตามเสียงไปเข้าไปในตรอกซอกแห่งหนึ่ง ก็เห็นคนกำลังซักผ้า แล้วก็มีความรู้แจ้งใจ ผิวปากเพลงสายฝนและก็ซักผ้าไปด้วย ก็นับว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงว่า เพลงสายฝนนี้มีประสิทธิภาพสูง ซักผ้าได้สะอาด...”

ในเวลาเดียวกันทรงเป็นผู้นำ และองค์อุปถัมภ์ให้เกิดการพัฒนาด้านดนตรีสากลของประเทศไทยอย่างกว้างขวาง

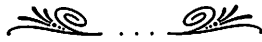
อย่างไรก็ตาม แม้ทรงพระปรีชาสามารถด้านดนตรีสากล ก็ทรงใส่พระราชหฤทัยส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีไทย ได้พระราชทานพระราชดำริและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดบันทึกดนตรีไทยเดิมเป็นโน้ตสากล เพื่อให้การฝึกหัดดนตรีไทยสะดวกยิ่งขึ้น ยิ่งกว่านั้นพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำเพลงพระราชนิพนธ์ มหาจุฬาลงกรณ์ ซึ่งทรงแต่งเป็นเพลงไทยสากลมาปรับสำหรับเล่นด้วยเครื่องดนตรีไทย

ด้านนาฏศิลป์ ทรงสนับสนุนรักษาเอกลักษณ์นาฏศิลป์ท้องถิ่น และนาฏศิลป์หลวง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีพระราชทานครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครูโยน - ละคร และต่อทำรำ เพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ โปรดให้จัดการแสดงนาฏศิลป์ในพระราชพิธีต่างๆ และในโอกาสทรงต้อนรับพระราชอาคันตุกะ เป็นการช่วยอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยให้เป็นศรีสง่าแห่งบ้านเมือง

ทั้งหมดล้วนเป็นประจักษ์พยานถึงพระอัจฉริยภาพด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เหนืออื่นใด ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ด้านดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ไทย ให้ดำรงคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่เจริญและสร้างความวัฒนาทางจิตใจแก่ปวงชนชาวไทย

ตอน ๑๕ : พระก่อเกื้อรักษามรดกไทย ตอนที่ ๔

เครื่องร้อนประดิษฐ์ ที่สามารถบินร่อนได้จริง เรือรบหลวงศรีอยุธยาจำลอง ที่สร้างอย่างประณีต เหมือนจริงครบทุกส่วน ล้วนเป็นงานหัตถกรรมที่แสดงถึงความสนพระราชมหุทัยและพระปรีชาสามารถในเชิงช่าง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสั่งสมมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ พุทธศักราช ๒๕๐๗ หลังวันเฉลิมพระชนมพรรษาสองวัน ในวันที่ ๗ ธันวาคม พระองค์ทรงเริ่มต้นการต่อเรือใบที่ใช้งานได้จริง เรือลำแรกเป็นเรือประเภทเอ็นเตอร์ไพรซ์ พระราชทานชื่อว่า ราชปะแตน นอกจากเรือประเภทเอ็นเตอร์ไพรซ์ ทรงต่อเรือใบประเภทโอเค ต่อมาทรงต่อเรือประเภทม็อธ มี ๓ แบบ พระราชทานชื่อว่า เรือมด เรือขุเปเปอร์มด และ เรือไมโครมด และเรือลำสุดท้ายที่ทรงต่อคือ เรือไม้ค ในการต่อเรือทรงลงมือทำด้วยพระองค์เองทุกอย่าง ตั้งแต่การไสไม้ การประกอบตัวเรือ และการทาสีเรือ ที่สำคัญเรือที่ทรงต่อด้วยฝีพระหัตถ์นี้เปี่ยมด้วยประสิทธิภาพ ทำให้พระองค์ทรงประสบชัยชนะในการแข่งเรือใบทั้งระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เมื่อทรงชนะเลิศในการแข่งขันกีฬาแหลมทอง ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๑๐

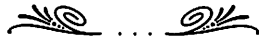
นอกจากความยอดเยี่ยมของฝีพระหัตถ์เชิงช่างแล้ว ยังทรงเปี่ยมด้วยพระอัจฉริยภาพด้านศิลปะ ช่วงพุทธศักราช ๒๕๐๒ ถึง ๒๕๑๐ ได้ทรงเขียนภาพจิตรกรรมไว้รวม ๑๐๗ ภาพ ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นลักษณะกว้างๆ ได้ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะภาพแบบเหมือนจริง ลักษณะภาพเขียนแบบเอ็กซ์เพรสชันนิสต์ และกลุ่มภาพเขียนแบบนามธรรม ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้หน่วยงานต่างๆ เชิญจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ ไปจัดแสดงให้ประชาชนได้ชมในวาระต่างๆ

นอกจากทัศนศิลป์ด้านจิตรกรรมแล้ว การถ่ายภาพเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่ทรงสนพระราชหฤทัยอย่างจริงจังมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ทรงศึกษาด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องจนทรงเชี่ยวชาญทั้งด้านเทคนิคและองค์ประกอบศิลป์ ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์แสดงลักษณะภูมิประเทศและความก้าวหน้าของโครงการพระราชดำรินในพื้นที่ต่างๆ ที่เห็นนี้ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถทั้งด้านเทคนิคการถ่ายภาพ และการที่ทรงนำภาพถ่ายมาประกอบใช้ในการทรงงานพัฒนา เพื่อประชาชนคนไทย ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาประเทศได้ทางหนึ่ง”

ณ วันนี้ศิลปะฝีพระหัตถ์มากมายเป็นประจักษ์พยานถึงพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะทรงเป็นอัครศิลปิน และพระราชกรณียกิจในการทะนุบำรุงส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะแขนงต่างๆ ได้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้านศิลปกรรมของประเทศ เพื่อร่วมกันสร้างมรดกศิลป์ของแผ่นดินไทยสืบทอดต่อกันไปตราบนานเท่านาน

ตอน ๑๖ : พระมหากษัตริย์นักกีฬา

คืนวันเสาร์ที่ ๑๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๓ เป็นคืนที่คนไทยทั้งประเทศตื่นเต้น ใจจดใจจ่อกับผลการชกมวยสากลชิงแชมป์โลกรุ่นฟลายเวทของนักมวยไทย โผน กิ่งเพชร ที่สำคัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตร ณ เวทีสนามมวยลุมพินี ผลการชกในวันนั้น โผน ได้ครองตำแหน่งแชมป์โลกมวยคนแรกของไทย

นับจากวันนั้น พระองค์ได้มีพระมหากฤษฎาธิคุณต่อวงการมวยมาตลอด พระราชทานขวัญกำลังใจทรงเป็นหลักชัยให้นักมวยไทยสามารถทำชื่อเสียงคว้าชัยชนะในการแข่งขันระดับโลก นอกจากนั้น ทรงสนับสนุนให้คนไทยเห็นคุณค่าของศิลปะมวยไทย ซึ่งมีพระราชดำริว่า เป็นกีฬาที่มาจากวิธีป้องกันตัวของนักรบไทยโบราณ “...มวยไทยในเมืองไทยนี่ก็เป็นที่น่าสนใจหลายอย่าง เพราะว่ามีมวยแบบมวยไทยของเราเอง ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการต่อสู้ที่มีประสิทธิภาพสูง น่าสนใจสำหรับชาวต่างประเทศ...”

พระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อกีฬา ในฐานะเป็นสื่อสร้างไมตรีระหว่างประชาชนประเทศต่างๆ เป็นองค์ประกอบของการศึกษา สอนให้เด็กและเยาวชนมีความอดทน กล้าหาญ รู้แพ้รู้ชนะ และเป็นการออกกำลังกายเสริมพลังกายและพลังใจของแต่ละบุคคล ทรงเป็นต้นแบบด้วยการทรงกีฬาประเภทต่างๆ

ทรงเป็นแบบฉบับของนักกีฬาที่แท้จริงซึ่งต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดความเชี่ยวชาญ ทรงนำเรือที่ต่อด้วยฝีพระหัตถ์เข้าแข่งขันชิงชนะเลิศในประเทศหลายครั้ง เพื่อสร้างสมประสบการณ์ และที่ติดตามประทับใจคนไทยอย่างยิ่ง เป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของวงการกีฬาเรือใบ เมื่อทรงเข้าแข่งขันฐานะนักกีฬาทีมชาติไทยในการแข่งขัน กีฬาแหลมทอง ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๑๐ ทรงได้รับชัยชนะอันดับ ๑ เหรียญทอง เรือใบประเภท โอ เค มีพิธีทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญรางวัล ในวันที่ ๑๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๐ ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๒๔ คณะรัฐบาลได้มีมติให้ วันที่ ๑๖ ธันวาคม ของทุกปี เป็น วันกีฬาแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใส่พระราชหฤทัยสนับสนุนวงการกีฬาอย่างต่อเนื่อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย สมาคมกีฬาสัมครเล่น ๑๓ สมาคม และสโมสรเรือใบต่างๆ ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เหนืออื่นใด ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักกีฬา ทรงเป็นพลังส่งเสริมให้วงการกีฬาพัฒนาก้าวหน้า สร้างชื่อเสียงให้ราชอาณาจักรไทย

ตอน ๑๗ : พระอัจฉริยภาพด้านภาษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระอัจฉริยภาพด้านภาษาทั้งภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน ละตินและอังกฤษ ด้วยทรงลึกซึ้งในรากฐานของภาษา ได้มีพระราชดำริหลายครั้งถึงปัญหาการใช้ภาษาไทย เช่น เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๕ ทรงแสดงความห่วงใยในการบัญญัติศัพท์และการแปล “...เดี๋ยวนี้ที่อันตรายที่สุด จากการแปลในข่าวอย่างหนึ่ง การแปลในการบันเทิง โดยเฉพาะภาพยนตร์ผิดกันมาก เพราะว่าเอาภาษาที่เขาพูดมาแปลคำนั้นตามที่นึกว่าตรง จนกระทั่งความหมายไม่เหมือนกัน อย่างนี้เป็นสิ่งที่อันตราย...” ต่อมาทางการได้มีมติให้วันที่ ๒๙ กรกฎาคมของทุกปีเป็น วันภาษาไทยแห่งชาติ

นอกจากนั้น ทรงเปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อการพัฒนาด้านภาษาและปัญญาของประชาชน ทรงพระราชนิพนธ์แปลบทความภาษาอังกฤษจากนิตยสารต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับทัศนคติด้านการเมืองและการปกครอง พระราชนิพนธ์แปล เรื่อง **ติโต** ซึ่งเป็นชีวประวัติของนายพลติโตแห่งยูโกสลาเวีย เรื่อง **นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ** เป็นเรื่องแสดงให้เห็นความกล้าหาญ มุ่งมั่น ของสายลับพันธมิตรระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง

ในพุทธศักราช ๒๕๓๙ ชาวไทยก็ได้ชื่นชม ชาบซึ้งกับพระราชนิพนธ์ **พระมหาชนก** ซึ่งทรงค้นคว้าเรื่องจากพระไตรปิฎก แล้วทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยทรงดัดแปลงให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อผู้อ่านได้เรียนรู้คุณค่าของความสำเร็จ ต่อมาพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดพิมพ์ฉบับการ์ตูน เช่นเดียวกับพระราชนิพนธ์ **เรื่องทองแดง** เป็นเรื่องสุนัขทรงเลี้ยงชื่อ **ทองแดง** ภายหลังพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดพิมพ์ฉบับการ์ตูน ให้ประชาชนได้อ่านอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจถึงการเมตตาต่อสัตว์และคุณธรรมด้านความกตัญญูรู้คุณ

ด้วยพระปรีชาสามารถด้านภาษาไทย บาลี สันสกฤต ทรงใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ คือคอมพิวเตอร์ออกแบบ **ตัวอักษรเทวนาครี** ซึ่งเป็นอักษรโบราณ ใช้ในการเขียนภาษาสันสกฤต รวมทั้งรูปแบบตัวอักษรภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

และที่เห็นนี้คือบัตร **ส.ค.ส.ที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นด้วยคอมพิวเตอร์** พระราชทานคนไทยเนื่องในโอกาสขึ้นปีใหม่ แผงด้วยแง่คิดและคติสอนใจ

พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการส่งเสริมงานด้านภาษาและวรรณกรรม พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส ที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ งานพระราชนิพนธ์ทั้งหลาย ล้วนได้ช่วยเสริมสร้างปัญญาและจิตใจของชาวไทย ตลอดจนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติและรากฐานวัฒนธรรมไทย

ตอน ๑๘ : กษัตริย์ - เกษตร ตอนที่ ๑

ณ ศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวง อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เครื่องบินแอร์ทรัค ลำนี้จอดสงบนิ่ง ไม่ได้ใช้งานมาหลายสิบปีแล้ว แต่นี่คือหลักฐานของประวัติศาสตร์แห่งความภาคภูมิใจ ด้วยเป็นเครื่องบินทำฝนเทียมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยสมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต ๗ ได้น้อมเกล้าฯ ถวายพระองค์ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๖ จึงเป็นเครื่องบินลำแรกที่ราษฎรกับพระเจ้าแผ่นดินได้ร่วมใจกันต่อสู้เพื่อเอาชนะศึกภัยแล้ง

เรื่องราวของพระราชดำริ ในการค้นหาวิธีทำให้เกิดฝนตกนอกเหนือธรรมชาติ เริ่มตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๘ พระราชทานแนวทางให้ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง โดยทรงติดตามอย่างใกล้ชิด ด้วยพระปรีชาสามารถด้านวิทยาศาสตร์ ได้พระราชทานคำแนะนำในการปรับเปลี่ยนทั้งสถานที่ทดลอง จนถึงสูตรและสารเคมีที่ใช้ปฏิบัติการ

หลังจากการทดสอบได้ผลดีอย่างต่อเนื่อง ในเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ โปรดให้คณะปฏิบัติการฝนหลวง ปฏิบัติการทำฝนเทียมช่วยเหลือชาวนาจังหวัดพิจิตรและนครสวรรค์ที่ประสบภาวะฝนแล้งรุนแรง นับเป็นปฏิบัติการช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่กำหนดได้สำเร็จเป็นครั้งแรก พระมหากษัตริย์องค์หนึ่งในการพระราชทานทั้งฝนหลวงและบ้านพักอาศัย ยังเป็นเรื่องประทับอยู่ในความทรงจำของ นางเลื่อง หนูทอง ชาวบ้านหนองโสน อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดพิจิตร แม้เวลาจะผ่านมาถึง ๔๐ ปีแล้ว

เลื่อง หนูทอง อายุ ๗๓ ปี เล่าว่า “...ปี ๑๓ ได้มีลมพายุ พัดมาแรงเลย ปีแล้งนั้นนะ ลมแรงมากเลยจนบ้านพัง ท่านก็เลยเสด็จมาให้ความช่วยเหลือ และก็ยกบ้านให้หลังหนึ่ง ท่านก็ถามว่าข้าวปลูกนาน้ำท่าทำทุกปีได้ไหม บอกไม่ได้เลยข้าวปลูกก็ไม่ได้ แล้งมาติดต่อกัน ๒ ปี ๓ ปีมาเลย ตาจริงเขาก็ว่าอยากได้ ฝนเทียม ท่านก็ว่าไม่เป็นไรอยากได้ ฝนเทียม ก็ไม่เป็นไรเพื่อเข้าไปแล้วอาจจะตามหลังมาก็ได้ ฝนเทียม.....ก็อยู่มาๆ ก็มีฟ้ามีฝนมาจริง ๆ เหมือนกันก็ปลื้มนะ ปลื้มปิติเลย นึกว่าสวรรค์มาโปรดเลย ไม่นึกไม่ฝันว่าจะมี ฝนเทียม มาให้...”

สายฝนจากปฏิบัติการฝนหลวงจึงเป็นประดุจสายธารแห่งความผูกพัน เชื่อมโยงราษฎรผู้ประสบทุกข์กับพระองค์ ณ วันนี้ ศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ จนขยายไปตั้งตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อความสะดวกและประสิทธิผลในการปฏิบัติการ พร้อมทั้งผลปฏิบัติการยังถูกส่งไปให้ทรงรับทราบ โดยทรงติดตามและมีพระบรมราชวินิจฉัย

พระสุรเสียง “ฝน ฝนที่ทำ ต้องทำให้เกิดก่อนเมื่อนี้ แล้วก็เสร็จแล้วทำให้เขาลงมา นี่ แล้วให้รักษาความเย็นให้ลงมาถึงพื้น แล้วลงในที่เป้าหมาย” ในเวลาเดียวกัน หน่วยบินสู้ภัยแล้ง ก็ยังคงออกปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือราษฎร ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงบันดาลความชุ่มชื้นให้แผ่นดินและชีวิตไทยด้วยสายฝนและสายน้ำพระราชหฤทัย

ตอน ๑๙ : กษัตริย์ - เกษตร ตอนที่ ๒

แปลงนาที่เห็นนี้ ดูผิวเผินก็คงเหมือนแปลงนาข้าวทั่ว ๆ ไป เพียงแต่นี้คือ แปลงนาข้าวในบริเวณ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ซึ่งเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงขับรถไถเตรียมพื้นที่ และทรงหว่านข้าวปลูกด้วยพระองค์เอง เพื่อทรงเรียนรู้ขั้นตอนและปัญหาในการปลูกข้าวได้อย่างถ่องแท้ ตรากจนปัจจุบัน แปลงนาข้าวในสวนจิตรลดา ปลูกข้าวพันธุ์ต่างๆ เพื่อใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และพระราชทานให้กรมการข้าวนำไปขยายพันธุ์แจกจ่ายเกษตรกรทั่วราชอาณาจักร

นอกจากนาข้าวทดลองแล้ว ในสวนจิตรลดานี้ยังมี โรงสีข้าวตัวอย่าง ที่โปรดให้ตั้งขึ้นเพื่อศึกษาข้อมูลการสีข้าวและค่าใช้จ่ายในการตั้งโรงสี เป็นที่มาของ โรงสีข้าวพระราชทาน ในหลายพื้นที่ ยิ่งกว่านั้นตลอดเวลานับเป็นสิบ ๆ ปี ทรงมุ่งมั่นแก้ปัญหาหลักของการปลูกข้าว คือการจัดหาแหล่งน้ำ และพัฒนาคุณภาพดินซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ

พระสุรเสียง “...เราพยายามศึกษาข้าวเหนียวให้ปลูกให้ได้ รวมทั้งข้าวต้องปลูกเพราะอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ประชากรอาจจะ ๘๐ ล้าน ข้าวจะไม่พอ ถ้าลดการปลูกข้าวไปเรื่อยๆ ข้าวจะไม่พอ ต้องซื้อจากต่างประเทศ มันไม่ใช่เรื่องอะไร ประชาชนคนไทยไม่ยอมขายนา คนไทยนี้ต้องมีข้าว...”

ทรงคิดค้นรูปแบบการดำเนินการให้มีแหล่งข้าวกลางไว้ให้เกษตรกรกู้ยืมพันธุ์ไปปลูก และบริโภคในลักษณะ ธนาคารข้าว พุทธศักราช ๒๕๑๓ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ให้จัดตั้งขึ้นที่บ้านป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน นับเป็นธนาคารข้าวแห่งแรกของประเทศ

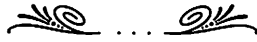
เฉกเช่นเดียวกับพระราชดำริเรื่อง ธนาคารโค-กระบือ ที่โปรดให้จัดตั้งอย่างเป็นรูปธรรมแห่งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๒ เพื่อช่วยเหลือราษฎรยากจนในเขตอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี ปัจจุบันขึ้นกับจังหวัดสระแก้ว ด้วยพวกเขาต้องเผชิญปัญหาเช่ากระบือใช้งานในราคาแพง ถึงวันนี้พระวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหาได้ช่วยให้ชาวบ้านหลายหมู่บ้านของอำเภอวัฒนานครได้มีโอกาสเลี้ยงชีวิตได้อย่างปลอดภัยขึ้น

บุญรอด กล้าหาญ “ได้ข่าวว่าในหลวงเหนียวท่านมีโครงการที่จะให้ราษฎร ยืมควาย ผมรุ่นแรกครับที่ยืมควายจากท่านมาไถนา ตอนนี้ฐานะผมก็ดีขึ้นกว่าเก่าเยอะครับ”

พระมหากษัตริย์องค์หนึ่งในการจัดตั้ง ธนาคารข้าว และ ธนาคารโค-กระบือ ได้ช่วยรักษาวิถีการทำนาแบบดั้งเดิม และเป็นหนทางให้เกษตรกรในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศซึ่งรวมกลุ่มกันดำเนินการตามแนวพระราชดำริ สามารถลดปัญหาภาระหนี้สิน เลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง

ทุกวันนี้ แม้คุณค่าของวัฒนธรรมข้าวที่ถ่ายทอดมาจากบรรพชนได้ถูกบดบังด้วยวิถีการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ หากแต่พระราชกรณียกิจ ในการช่วยพลิกฟื้นผืนดินและจัดหาแหล่งน้ำ ได้มีส่วนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ชีวิตชาวนาดีขึ้นอย่างมั่นคง และเป็นรากฐานให้ข้าวเป็นหลักเลี้ยงแผ่นดิน เพื่อเสียงเพลงเกี่ยวข้าว อันเคยเป็นเสียงแห่งความสุขของชาวนาในยามเก็บเกี่ยว จะยังคงสะท้อนอยู่ในท้องทุ่งไทยสืบไป

ตอน ๒๐ : กษัตริย์ - เกษตร ตอนที่ ๓

สายสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพระเจ้าเฟรเดอริกที่ ๙ แห่งเดนมาร์ก นับแต่ครั้งเสด็จพระราชดำเนินเยือนและทอดพระเนตรกิจการโคนมของเดนมาร์ก เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ ได้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย กิจการเลี้ยงโคนมภายใต้ความร่วมมือของสองประเทศได้เริ่มที่อำเภอฉะเชิงเทรา จังหวัดสระบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๕ ปัจจุบันได้เติบโตเป็น องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย ศูนย์หลักศูนย์หนึ่งของการรับซื้อนมจากเกษตรกร และพัฒนาผลิตภัณฑ์นมเพื่อบริโภคของคนไทย

ด้วยความใฝ่พระราชหฤทัยในการศึกษาหาองค์ความรู้เพื่อมาส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องตามหลักวิชาการ โปรดให้จัดตั้ง โรงโคนมสวนจิตรลดา และ โครงการนมผงสวนดุสิต

ยิ่งกว่านั้นเรื่องราวที่นับเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างอาชีพเลี้ยงโคนมให้เกษตรกรไทย คือ เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานความช่วยเหลือเกษตรกรเลี้ยงโคนม ตำบลหนองโไฟ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่รวมตัวกัน ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๒ ขอพระราชทานความช่วยเหลือ เนื่องจากไม่มีใครรับซื้อน้ำนมดิบ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์จัดตั้ง โรงงานผลิตนมผง พร้อมอุปกรณ์การผลิต ในรูป บริษัทผลิตนมหนองโไฟ ราชบุรี จำกัด ต่อมาเมื่อมีพระราชดำริให้ดำเนินการในลักษณะสหกรณ์และโอนกิจการของบริษัทมาเป็น สหกรณ์โคนมหนองโไฟ ราชบุรี จำกัด ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถึงวันนี้ได้เจริญก้าวหน้าเป็นกิจการสหกรณ์ขนาดใหญ่ ที่รวมเกษตรกรเลี้ยงโคนมในจังหวัดราชบุรีและใกล้เคียงกว่า ๕,๐๐๐ คน

นางสาวเพ็ญแข จันทร์ภิวัฒน์ กล่าวว่า “ก็พอรู้ตนได้มันไม่มีที่ส่ง เสร็จแล้วมันก็มากขึ้นนมก็เหลือ คุณพ่อก็เลยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา มีอยู่พระองค์เดียวที่จะช่วยเราได้....ทุกคนที่เป็นสมาชิกสหกรณ์นี้อยู่ได้อย่างสบายๆ สืบตาอำปากได้ ...มันยิ่งกว่าคำว่าขอบคุณ เราไม่มีคำอะไรจะไปตอบแทนบุญคุณของพระองค์ท่าน....”

ยิ่งกว่านั้น พระราชดำริในการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์พันธุ์จากต่างประเทศ เช่น โคพันธุ์เนื้อไก่ และสุกรพันธุ์ต่างๆ ได้เกิดประโยชน์เป็นที่ประจักษ์ชัด ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั่วทุกภูมิภาค

พระราชกรณียกิจในการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม นับเป็นจุดกำเนิดของอาชีพหลักอาชีพหนึ่งของคนไทย และเป็นการสนับสนุนให้คนไทยบริโภคนมสด ในเวลาเดียวกันพระราชดำริในการให้ราษฎรเลี้ยงสัตว์ประเภทต่างๆ ช่วยสร้างแหล่งอาหารและรายได้เลี้ยงชีวิต สายธารพระมหากรุณาธิคุณได้พลิกผืนแผ่นดินเป็นแหล่งสร้างอาชีพเกษตรกร เลี้ยงลูกหลานไทยตราบนานเท่านาน

ตอน ๒๑ : กษัตริย์ - เกษตร ตอนที่ ๔

นายวาสนา ชัยเจริญ ชาวบ้าน ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท กล่าวว่า “เมื่อก่อนนี้สมบูรณ์มาก ปลามีทุกชนิด ปลาเค็ม ปลาเบียว ปลากระโทงแทงเยอะ เป็นร้อยๆ ตัวเลยก็ได้ ตัวละ ๑๐๐ โล ได้บ้างไม่ได้บ้าง ดีใจครับ ปลื้มใจมาก ที่ในหลวงให้ปลามาปล่อย”

ย้อนไปกว่า ๓๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๐ จากการที่ทรงเคยพบ พ่อแม่พันธุ์ปลากระโทงแทงในบ่อบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ด้วยความสนพระราชมหุทัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาพื้นเมืองชนิดนี้ ด้วยเป็นปลาน้ำจืดที่พบได้ในประเทศไทยเพียงแห่งเดียวในโลก พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้กรมประมงนำ พ่อแม่พันธุ์ปลากระโทงแทงจากบ่อในสวนจิตรลดาไปเพาะเลี้ยง ขยายพันธุ์จนสำเร็จในอีก ๘ ปีต่อมา และกรมประมงได้สนองพระราชดำริด้วยการเพาะเลี้ยงและปล่อย ปลากระโทงแทง คืนสู่แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างต่อเนื่องตราบจนปัจจุบัน

พระมหากษัตริย์องค์ที่ช่วยให้ชาวไทยได้มีปลาบริโภคและเลี้ยงเป็นอาชีพนั้น เป็นที่ประจักษ์ชัดมานับแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ พุทธศักราช ๒๔๙๖ พระราชทาน พันธุ์ปลาหมอเทศ ที่เพาะเลี้ยงในบ่อบริเวณสวนจิตรลดา ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั่วราชอาณาจักรนำไปเพาะขยายพันธุ์ตามแหล่งน้ำต่างๆ

ที่เห็นนี้คือ ปลานวลจันทร์ทะเล ที่มีพระราชดำริเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๘ ให้กรมประมงศึกษาการเพาะเลี้ยงในบ่อน้ำจืด เพื่อให้เกษตรกรนำไปเลี้ยงขาย เพราะเป็นปลาโตเร็ว กินพืชเป็นอาหาร ทำให้มีต้นทุนการเลี้ยงต่ำ

เช่นเดียวกับ ปลาไนโลติกา สายพันธุ์จากญี่ปุ่น ที่ สมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโตะ ครั้งทรงดำรงพระยศมกุฎราชกุมารแห่งญี่ปุ่น นำมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ๕๐ ตัว มีพระราชดำริให้เพาะเลี้ยงขยายพันธุ์และพระราชทานชื่อใหม่ว่า ปลานิล ต่อมาโปรดให้ราษฎรนำไปเพาะเลี้ยง ด้วยเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว รสอร่อย จนถึงปัจจุบันปลาพระราชทานที่ชื่อว่า ปลานิล นี้ ได้กลายเป็นปลาเศรษฐกิจสร้างอาชีพและเป็นแหล่งอาหารเลี้ยงชีวิตคนไทยอยู่ในทุกภูมิภาค

ที่สำคัญพระราชดำริให้ อนุรักษ์ป่าชายเลน อันเป็นแหล่งอนุบาลกุ้ง หอย ปู ปลาตามธรรมชาติ ได้ช่วยดำรงรักษากิจการประมงชายฝั่งให้คงอยู่เลี้ยงคนไทยอย่างยั่งยืน

สายน้ำของแผ่นดินเคยเป็นแหล่งทรัพยากรหล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยมาแต่อดีต ด้วยพระมหากษัตริย์องค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน การอนุรักษ์ป่าชายเลน และ ปลาพื้นเมือง ชนิดต่างๆ จนถึง ปลาพระราชทาน ให้เพาะเลี้ยงเป็นอาชีพ สร้างรายได้และแหล่งอาหารเลี้ยงชีวิต สายน้ำพระราชหฤทัยจึงเป็นดังสายน้ำที่คอยเติมเต็มสายน้ำของแผ่นดินตลอดไป

ตอน ๒๒ : กษัตริย์ - เกษตร ตอนที่ ๕

ณ โครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งอยู่ในท้องที่ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และตำบลกลัดหลวง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี วิถีชีวิตของราษฎรในโครงการยังคงดำเนินไปได้ดี ด้วยความเข้าใจว่ามีพื้นที่ทำเกษตรกรรมเลี้ยงชีวิตไปชั่วลูกชั่วหลาน และนี่เป็นประจักษ์พยานถึงพระราชดำริในการจัดสรรและพัฒนาที่ดินว่างเปล่าเพื่อบรรเทาปัญหาไร้ที่ทำกินของราษฎร ที่ได้ทรงเริ่มมาตั้งแต่ต้นรัชกาล

ยิ่งกว่านั้นจากการทรงงานในทุกภูมิภาคของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ทรงตระหนักถึงปัญหาการทำนาทำไร่สมัยใหม่ที่ใช้ต้นทุนสูง ปัญหาพื้นที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมได้ถูกใช้ไปเกือบหมด ทำให้เกิดการรุกป่า และการใช้ที่ดินอย่างไม่ถูกวิธี จนเกิดเสื่อมโทรม ล้วนเป็นปัญหาเรื้อรังของการพัฒนาเกษตรกรรมแบบยั่งยืน

ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระประสพการณ์ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ เกษตรทฤษฎีใหม่ อันเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำอย่างเป็นสัดส่วน รวมทั้งการทำเกษตรผสมผสานให้พื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุด โปรดให้ทดลองที่โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณ วัดมงคลชัยพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

พระสุรเสียง “...ถ้าหากว่าเราทำอย่างนี้เป็นตัวอย่าง แต่สำหรับแปลงนี้ค่อนข้างจะหุหน้อย แต่แปลงที่อยู่อันที่ ๒ ก็ขอให้ทำสระเหมือนกัน แล้วใช้น้ำในสระนั้นสำหรับปลูกข้าว แล้วก็ถ้าได้แปลงที่ ๓ เราชวนขยายหาแปลงที่ ๓ ไกลๆที่นี่ ก็ทำแบบเดียวกัน ปลูกข้าวแล้วก็อาจจะปลูกสมุนไพร ปลูกพืชหรือต้นไม้ยืนต้นอย่างอื่น...”

ปัจจุบันการบริหารจัดการที่ดินและน้ำตามแนวพระราชดำริ เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแบบอย่างให้เกษตรกรได้ศึกษาตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ในภูมิภาคต่างๆ เป็นผลให้มีเกษตรกรมากมายปรับเปลี่ยนมาสู่หนทางการสร้างชีวิตอย่างยั่งยืน

นายสินชัย วิริยะจรรยาพงศ์ กล่าวว่า “เมื่อก่อนทำอาชีพอยู่บริษัทชอมรณยนต์ ปี ๔๙ ก็ลาออกครั้งแรกที่ทำสวนคิดอย่างเดียวคือว่าทำสวนลำไย พอปลูกลำไยเสร็จคือลำไยปีหนึ่งได้ครั้งเดียว แล้วระหว่างที่ว่า ๑ ปี เราจะเอาอะไรมาใช้ ก็เลยมาลงที่ว่าทำการเกษตรผสมผสาน ทำตามพระองค์ท่าน พื้นที่ ๖ ไร่จะใช้ที่ว่างระหว่างแปลงลำไยมาปลูกเรื่องผักเรื่องอะไร”

พระราชกรณียกิจในการพัฒนาเกษตรกรรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สอนให้คนไทยรู้จักคุณค่าของการใช้ที่ดินในการเกษตรกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความพอเพียง ไม่ประมาท และยั่งยืน ที่สำคัญเป็นตัวอย่างให้เกิดการเรียนรู้และสอนลูกหลานไทย ให้รำลึกถึงคุณค่าของแผ่นดิน

ตอน ๒๓ : ปลุกป่าในใจคน

“...เริ่มทำโครงการนั้นประมาณ ๗ ปีเหมือนกัน ไปดูเมื่อสัก ๒ ปี หลังจากทิ้งเอาไว้ ๕ ปี ตรงนั้นไม่ได้ทำอะไรเลย แต่ป่าเจริญเติบโตขึ้นมากเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ ไม่ต้องไปปลูกสักต้นเดียว การปลูกป่านี้สำคัญอยู่ที่ปล่อยให้เขาขึ้นได้ คืออย่าไปต่อแยต้นไม้ อย่าไปรังแกต้นไม้ เพียงแต่ว่าคุ้มครองเขาหน่อย (เขาขึ้นเอง)...”

พระราชดำริในการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นกลยุทธ์ในการรักษาป่าที่เรียบง่าย ประหยัด โดยทรงอาศัยหลักวงจรธรรมชาติ เพียงคนไม่เข้าไปทำลาย รบกวน เพื่อให้ต้นไม้ได้ฟื้นฟูขยายพันธุ์ เกิดระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตที่เกื้อกูลกันเป็นระดับชั้น จนป่าฟื้นคืนสู่ความสมบูรณ์ได้

ตัวอย่างความสำเร็จผลของ แนวพระราชดำริปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก นั้นปรากฏชัด ณ โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งในอดีตเป็นป่าเสื่อมโทรม สามารถฟื้นคืนเป็นป่าเบญจพรรณที่สมบูรณ์ได้ในที่สุด

จากการทรงงานพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศมาตลอดกว่า ๖๐ ปี ทรงตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของป่า โดยเฉพาะป่าต้นน้ำลำธาร ด้วยทรงเข้าพระราชหฤทัยในวงจรธรรมชาติของป่า จึงทรงคัดเลือกวิธีฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และที่สำคัญคือ ความเข้าใจของคนในพื้นที่ ดัง พระราชดำรัส ที่ว่า “ต้องอธิบายให้ราษฎรรู้ว่าการที่ปริมาณน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติลดลง มันก็เพราะมีการทำลายป่าต้นน้ำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์.. และ ไม่ ยืนต้นนั้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น เป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการเกิดฝนตกตามธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนภูเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย...” แนวทางฟื้นฟูป่าโดยให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า ได้ปรากฏผลชัดเจนขึ้นที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ทั้งหมดล้วนเป็นเครื่องยืนยันถึงแนวพระราชดำรินับขั้นตอน การปลูกป่า ที่สำคัญคือ “...ควรจะปลูกต้นไม้ในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นจะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

ปัจจุบันจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และความต้องการใช้ทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้เกิดการตัดทอนผลประโยชน์จากธรรมชาติ จนสร้างความเสียหายอย่างมหาศาลให้แก่สิ่งแวดล้อมและมนุษย์ไปพร้อมกัน ณ วันนี้ พระราชดำริในการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก และ ปลุกป่าในใจคน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเป็นบทเรียนอันลึกซึ้งให้คนไทยได้ศึกษาหาหนทางช่วยกันรักษาป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่คู่แผ่นดินสืบไป

ตอน ๒๔ : การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม

สภาพอันรกร้างของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ในยามนี้คงทำให้นักภาพไม่ออกว่าพื้นที่ ๔,๕๐๐ ไร่ แห่งนี้ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ เกือบ ๓๐ ปีมาแล้ว เคยเป็นป่าเสื่อมโทรมจากการบุกรุกทำลายและไฟป่า พื้นดินถูกชะล้างจนกลายเป็นดินดาน และกรวด การฟื้นคืนของพรรณไม้และระบบนิเวศน์ในพื้นที่ป่าต้นน้ำแห่งนี้จึงเป็นหนึ่งในมาตรการบ่งชี้ ความสัมฤทธิ์ผลของพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการ ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม โดยเฉพาะป่าต้นน้ำลำธารในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ

ด้วยความเข้าพระราชหฤทัยในระบบธรรมชาติของดินและน้ำ ทรงให้ความสำคัญกับการ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการปลูกและฟื้นฟูป่า โดยในพื้นที่ที่มีลำธารหรือร่องน้ำอยู่แล้ว ทรงมุ่ง บริหารน้ำนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พระสุรเสียง “น้ำที่ไหลลงไปจากนี้เราต้องกัก กักเป็นเทอเรส น้ำจะทำให้ที่ดินที่เลวจะ กลายเป็นที่ดินที่ดี...”

พระองค์ได้พระราชทานแนวทางในการสร้างความชุ่มชื้นแก่พื้นดินด้วยการสร้าง ฝ่าย ขะลอความชุ่มชื้น หรือ check dam เป็นฝายขนาดเล็กสร้างด้วยวัสดุหาง่ายราคาถูกในท้องถื่น ปิดกั้น ร่องน้ำหรือลำน้ำเป็นระยะๆ ในยามฤดูน้ำหลากฝายนี้จะชะลอความแรงของน้ำไม่ให้ไหลทิ้งไปหมด พร้อมกับกันตะกอนดินไม่ให้ไหลลงไปสร้างความตื้นเขินให้แอ่งน้ำเบื้องล่าง ในเวลาเดียวกันจะเก็บกักน้ำ ให้ค่อยๆ ซึมเข้าไปในดิน ทำให้ความชุ่มชื้นขยายแผ่กว้างออกไปสองข้างของร่องน้ำ พรรณไม้ตามแนวน้ำ จะค่อยๆ เติบโตขึ้นตามลำดับ และเมื่อป่ามีความชุ่มชื้นก็สามารถใช้เป็นแนวกันไฟป่า ซึ่งทรงเรียกว่า ป่าเปียก ใช้ป้องกันไฟพร้อมกันไปด้วย

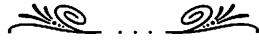
นอกจากนั้น ทรงใส่พระราชหฤทัยไปถึงวิธีการและพันธุ์ไม้ที่ใช้ปลูก มีพระราชดำริให้เริ่ม ด้วยปลูกไม้คลุมตามร่องน้ำ จากนั้นปลูกกระจายปะปนกันไป ลักษณะพันธุ์ไม้ให้ยึดหลักเป็นไม้ชนิดเดิมใน พื้นที่ ไม้โตเร็ว พันธุ์ไม้ที่ไม่ทิ้งใบและไม่ยืนต้นที่ทรงพุ่มสูง โดยทั้งหมดจะสร้างกระบวนการกันความชื้นให้ ระเหยคืนกลับไปในอากาศในอัตราที่ต่ำที่สุด

พระสุรเสียง “มันก็มีหลักของฝนน่ะ หมายความว่าไอน้ำมันเย็น ด้านบนมันร้อน ใบที่ถูก แดดด้านบนมันร้อน ด้านล่างมันเย็น มันก็กระทบแล้วก็กลั่นตัวกลั่นลงไปใหม่...”

ในการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมอยู่บนเนินเขาและขาดแคลนน้ำ ให้สร้าง ฝ่ายต้นน้ำ หรือใช้ เครื่อง สูบน้ำ หรือ ระบบกาสักน้ำ สูบน้ำขึ้นไป เพื่อให้มีน้ำสำหรับหล่อเลี้ยงปลูกป่าบนพื้นที่ส่วนบนสุดก่อน เมื่อ ป่าส่วนบนฟื้นตัวแล้วก็จะช่วยรักษาความชุ่มชื้นให้พื้นที่ชั้นล่างเรื่อยลงมาตามลำดับ

แนวพระราชดำริในการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม ด้วยการสร้าง ระบบวงจรน้ำกับป่าใน ลักษณะฝ่ายชะลอความชุ่มชื้น และ ระบบป่าเปียก ได้บังเกิดผลสัมฤทธิ์ในพื้นที่ป่าไม้มากมายของ ประเทศ ที่สำคัญเป็นกลยุทธ์ต้นแบบให้หน่วยงานภาครัฐและราษฎรได้ใช้ช่วยกันปลูกและฟื้นฟูป่าของ แผ่นดินต่อไป

ตอน ๒๕ : ปลุกไม้ ๓ อย่าง ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง

นับแต่ช่วงพุทธศักราช ๒๕๑๐ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมุ่งมั่นช่วยเหลือราษฎรด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ พื้นฟูดินและทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ ทรงตระหนักถึงกลไกสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นั่นคือความผูกพันเชื่อมโยงของมนุษย์กับป่า จึงมีพระราชดำริที่จะเฝ้าติดตามและส่งเสริมการฟื้นฟูป่าด้วยการเลือกปลูกต้นไม้ชนิดที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎรในพื้นที่ ทรงอธิบายถึงแนวทางการปลูกป่านี้ว่า “การปลูกป่าถ้าให้ราษฎรมีประโยชน์ ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้ วิธีปลูกไม้ ๓ อย่าง แต่มีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม่ใช่ใช้สอยไม้กินได้ ไม่ใช่เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำและปลูกอุดช่องโหลตามร่องห้วยประโยชน์ที่ ๔ คือ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ...”

การสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรในพื้นที่ร่วมมือดูแลป่าด้วย กลยุทธ์ปลูกไม้ ๓ อย่าง ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง นี้ นอกจากการปลูกฟื้นฟูต้นน้ำลำธารแล้ว ทรงมุ่งเน้นให้นำมาใช้ในการปลูกป่าบริเวณอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อน เพื่อช่วยยึดดิน รักษาความชุ่มชื้น เพิ่มปริมาณน้ำฝน ให้จำนวนน้ำในอ่างเก็บน้ำมากขึ้น และราษฎรในพื้นที่รอบๆ มีไม้ประเภทต่างๆ ไว้ใช้ ดังเช่น เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๗ ได้พระราชทานพระราชดำริให้ปลูกป่า พื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำ สุ่มน้ำป่าสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และปลูกป่ารอบๆ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ด้วยแนวทาง ปลูกไม้ ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งกินพื้นที่ป่ารอบเขื่อนจำนวน ๓๐,๐๐๐ ไร่ ใน ๔ อำเภอ ของจังหวัดลพบุรี และสระบุรีถึงวันนี้ ความสัมฤทธิ์ผลของพระราชดำริปรากฏให้เห็นเป็นแนวป่าที่เขียวข่ม การฟื้นคืนของระบบนิเวศน์ป่าเบญจพรรณ ที่สำคัญคือความเข้าใจในคุณค่าของป่าและประโยชน์สุขที่เพิ่มขึ้นของราษฎร

นายสายหยุด จิตปราณี กล่าวว่า “โครงการพระราชดำริของในหลวง ท่านทรงมองเห็นการณ์ไกล ให้ชาวบ้านได้ร่มรื่นเย็น ป่าบังลมได้อะไรได้ และชาวบ้านก็ได้มาอาศัยเก็บของในนี้เอาไปกินได้ อะไรได้ ป่านี้ได้ประโยชน์หลายอย่าง”

นายตีต ตาเทพ ราษฎรปลูกป่าไม้ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดอุตรดิตถ์ กล่าวว่า “ทุกวันนี้ผมอยู่ได้เพราะทำป่า ๓ อย่างได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ผมไม่ได้เดือดร้อนอะไร เพราะทำตามแนวทางพระราชดำริ ถึงแม้จะดีซ้ำ แต่ก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่อดไม่จน ผมอยู่ได้เพราะชีวิตชีวิตดีขึ้น ไม่มีหนี้ไม่มีสิน”

พระราชดำริ ปลูกไม้ ๓ อย่าง ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานอย่างต่อเนื่องมากกว่า ๓๐ ปี ได้เป็นแนวทางให้หน่วยงานและราษฎรได้นำมาปฏิบัติจนเกิดการฟื้นคืนของผืนป่าและชีวิตผู้คนในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ และเป็นประจักษ์ผลดีแห่งแนวคิดในเรื่องป่าชุมชน อันจะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของไทยได้อย่างยั่งยืน

ตอน ๒๖ : มนุษย์ สัตว์และป่า

ทุกวันนี้ การที่สัตว์ป่าสงวนหายากบางชนิดสามารถกลับคืนมาใช้ชีวิตอยู่ในป่าได้ นับเป็นความหวังของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้จุดแสงแห่งความหวังนี้ในหลายพื้นที่ของแผ่นดินไทย ในการทรงงานโครงการพระราชดำรินในพื้นที่ต่างๆ ทรงให้ความสำคัญในการรักษาความสมดุลของธรรมชาติ นั่นคือวงจรความเกื้อกูลของ ป่า น้ำ ดิน มนุษย์ และ สรรพชีวิตต่างๆ ทรงช่วยเหลือให้เกษตรกรมีอาชีพพึ่งตนเองได้ เพื่อไม่ต้องทำลายป่าและสิ่งแวดล้อม ทรงใช้แนวทางฟื้นฟูป่าไม้เพื่อให้เกิดพื้นที่ธรรมชาติที่เหมาะสมกับการฟื้นฟูสัตว์ป่าและการปล่อยสัตว์ป่าคืนสู่ธรรมชาติ

ดังตัวอย่างความสัมฤทธิ์ผลของการทรงงานฟื้นฟูพื้นที่รอบๆ ห้วยทราย อำเภอยะอำ จังหวัดเพชรบุรี ที่เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าหายากชนิดหนึ่งคือ เนื้อทราย พระราชทานพระราชดำริให้ปรับปรุงพื้นที่ทำเกษตรกรรม ฟื้นฟูสภาพป่าและให้ขยายพันธุ์สัตว์ป่าชนิดต่างๆ โดยเฉพาะ เนื้อทราย วันนี้นเนื้อทราย ได้รับการปล่อยคืนสู่ป่า เพื่อให้สามารถปรับตัวกลับมามีชีวิตอยู่ในธรรมชาติได้อีกครั้ง

นอกจากนั้น พระราชดำริให้ฟื้นฟูสภาพป่าและสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอบๆ เขาชีโอน อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ทำให้เกิดการกลับคืนถิ่นของนกและสัตว์อีกหลายชนิด

ณ โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสัตว์ป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่ากุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ก็เป็นอีกหนึ่งประจักษ์พยานถึงพระราชดำริที่ลึกซึ้งในการสร้างความสมดุลของธรรมชาติให้มนุษย์กับช้างป่าสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันได้ โดยไม่ต้องทำร้ายซึ่งกันและกัน เรื่องราวเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์แผ้วถางป่าทำไร่ไถ่บะรด และช้างป่าเจ้าของพื้นที่เดิมกลับเข้ามาหากิน ทำให้ไร่ไถ่บะรดเสียหาย เป็นปัญหาเรื้อรังมาตลอด จนเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๐ ช้างป่า ๒ ตัว ตายเพราะสารพิษในไร่ไถ่บะรดและอีก ๑ ตัว ถูกยิงตาย มีพระราชดำริให้เร่งแก้ปัญหาด้วยการฟื้นฟูสภาพป่าและระบบนิเวศน์ โดยเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องกับลักษณะพื้นที่แต่ละจุด เช่นการใช้ ผายชะลอความชุ่มชื้น พัฒนาดินด้วยหญ้าแฝก และใช้แนวพระราชดำริ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ในพื้นที่ป่าบางส่วนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย และเพิ่มพื้นที่ป่าคืนให้ช้าง ที่สำคัญมนุษย์ต้องเอื้ออาทรโดยการปลูกพืชและ ทำโป่งเทียม เพื่อเป็นอาหารช้าง วันนี้ช้างป่าและราษฎรในพื้นที่สามารถกลับมามีชีวิตร่วมกันได้ในที่สุด ความเอื้ออาทรเกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์และสรรพสัตว์จะทำให้ธรรมชาติฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน

ตอน ๒๗ : ป่าชายเลน

ภาพที่ดูคล้ายพรมสีเขียวพริ้วไหวอยู่ใต้ท้องน้ำนี่คือ หญ้าทะเล พืชน้ำสำคัญซึ่งในกระบวนการสังเคราะห์แสงของมันให้อาหารและออกซิเจนแก่สิ่งที่มีชีวิต หญ้าทะเล จึงเป็นที่อยู่อาศัย หลบภัย แหล่งอนุบาลตัวอ่อนของกุ้ง หอย ปู ปลา จนถึงที่ทำมาหากินของพะยูน สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม แห่งท้องทะเล ความอุดมสมบูรณ์ของ หญ้าทะเล เป็นหนึ่งในมาตรการฟื้นคืนของระบบนิเวศน์ป่าชายเลน ซึ่งเป็นผืนป่าที่มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจ ด้วยเป็นแหล่งรายได้ของกิจการประมงชายฝั่ง และเป็นแหล่งอาหารหลักเลี้ยงผู้คน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีความห่วงใยเป็นอย่างยิ่งในปัญหาความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนของประเทศ ได้มีพระราชดำริให้เร่งฟื้นฟูมาอย่างต่อเนื่อง ดัง พระราชดำรัส ที่ว่า “ให้ดูแลรักษาสภาพของป่าชายเลนให้ดีที่สุด เนื่องจากมีประโยชน์หลายประการ อาทิ ช่วยกรองน้ำเสียที่จะไหลลงทะเล เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำตามธรรมชาติ และเป็นแนวบังลมพายุจากทะเลที่พัดเข้าสู่ชายฝั่ง นอกจากนี้ ชาวบ้านยังได้ใช้ไม้โกงกางที่ขึ้นอยู่ในบริเวณป่าชายเลนทำฟืนได้อีกด้วย...”

ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี มีพระราชดำริให้จัดตั้ง เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๔ เพื่อศึกษาวิจัยหาหนทางอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชายฝั่งทะเล ตลอดเวลานับสิบๆ ปี ระบบนิเวศน์ป่าชายเลนอ่าวคุ้งกระเบน ได้ฟื้นคืนกลับมาอย่างต่อเนื่อง จน ณ วันนี้ ร่องรอย พะยูน กลับมากินหญ้าทะเลในพื้นที่ อาจเป็นความหวังครั้งสำคัญว่า พะยูนได้กลับคืนมาสู่ท้องน้ำที่เคยเป็นถิ่นอาศัยเดิมของมันในอดีต

ยิ่งกว่านั้น ในการบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของทุกระบบนิเวศน์ ทรงให้ความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ ทรงมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาให้สามารถช่วยเหลือชาวบ้านในระยะยาว เช่น การศึกษาระบบเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การทำฟาร์มหอยนางรม หอยแมลงภู่ และปลาต่างๆ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

นางสมปอง ภาคจิต กล่าวว่า “แต่ก่อนไม่มี แต่ก่อนทำกันเอง ทำตามอำเภอใจของเราเอง แต่ตอนนี้เขาจะบอกการมาเขี่ยยา ใส่ยาเท่าไร ใส่ยากี่ช้อน เขี่ยกี่ชั่วโมง เพิ่มอาหารหรือลดอาหาร เขาจะมาอธิบายให้เราฟัง มาอยู่ที่แรกก็ไม่รู้เลย แต่ตอนนี้ก็ดีขึ้น”

ด้วยความเข้าพระราชนิพนธ์ในวาทะธรรมชาตินี้และทรงห่วงใยชีวิตราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวทางให้ฟื้นฟูรักษาระบบนิเวศน์ทุกระบบให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ตั้งแต่การฟื้นฟูต้นน้ำ ป่าไม้เพื่อรักษาระบบนิเวศน์ภูเขา จนถึงการรักษาป่าชายเลนฟื้นฟูทรัพยากรท้องทะเล

ตลอดเวลากว่า ๖๐ ปี ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีที่กระตุ้นให้มนุษย์เห็นคุณค่าในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แนวพระราชดำริของพระองค์จะเป็นบทเตือนใจให้เร่งปกป้องภัยพิบัติของธรรมชาติในอนาคต

ตอน ๒๘ : หญ้าแฝก

ภาพสิ่งก่อสร้างมุงหลังคาด้วยใบและต้นของ หญ้าแฝก ภาพ แฝกพันธุ์ต่างๆ ขึ้นระเกะระกะในสภาพธรรมชาติ ล้วนเป็นภาพคุ้นตาในวิถีไทย จนอาจไม่มีใครเคยคาดคิดว่า หญ้าแฝก จะกลายเป็นพืชมหัศจรรย์ในการช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ

ด้วยพระประสงค์ปรารถนา ความรอบรู้และการทรงช่างสังเกต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษาค้นพบคุณค่าอันมากมายของพืชพื้นบ้านชนิดนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๔ ให้ศึกษาทดลองใช้ หญ้าแฝก ในการฟื้นฟูสภาพดิน ความเสื่อมโทรมของป่าและพื้นที่ทำเกษตรกรรมลักษณะต่างๆ

ด้วยคุณลักษณะของ รากหญ้าแฝก ซึ่งสามารถเติบโตได้ยาวกว่า ๓ เมตร มีลักษณะสานกันแน่น แทะลงในแนวตั้ง ไม่แผ่กระจายออกในแนวราบมากนัก ทำหน้าที่เป็นกำแพงดินธรรมชาติได้ดี จึงมีการใช้ หญ้าแฝก ในการป้องกันการเสียหน้าดิน และการพังทลายของดิน เช่น การปลูกยึดดินตามไหล่เขาในโครงการพัฒนาตอยตุง จังหวัดเชียงราย และในโรงเรียนที่อยู่บนเขา การปลูกบนคันดินกั้นน้ำเปรี้ยวที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีการขยายผลต่อในลักษณะการปลูกเป็นพืชช่วยเบนทิศทางไหลของน้ำ ป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เกษตรกรรม และที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการทดสอบใช้ หญ้าแฝก ช่วยเก็บรักษาความชุ่มชื้นในผืนดิน ช่วยฟื้นฟูป่าและพื้นที่เกษตรกรรมที่เสื่อมโทรมได้เป็นอย่างดี

ที่สำคัญทรงติดตามการศึกษาทดลองด้วยพระองค์เองอย่างใกล้ชิด เช่น การทดสอบความสามารถของรากหญ้าแฝกในการขออนไชทะเลลูดินดาน และการเจริญเติบโตได้ในดินลูกรัง จึงมีพระราชดำริให้ปลูก หญ้าแฝก เป็นพืชเบิกทางในการพัฒนาดินเสื่อมโทรมอย่างมาก

พระสุรเสียง “เราถึงต้องกัน หญ้าแฝก หญ้าแฝก นี่จะดักน้ำและปุ๋ยที่มาจากภูเขา ภูเขานี้เป็นเครื่องปฏิกรณ์น้ำและปุ๋ย”

ด้วยประจักษ์ในการทรงมุ่งมั่น ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝก ในพุทธศักราช ๒๕๓๖ สมพันธ์ ควบคุมการพังทลายของดินนานาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลสดุดีให้ทรงเป็นบุคคลดีเด่นนานาชาติ ประจำปี และ ธนาкарโลกทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลรากหญ้าแฝกขุบสำริด เพื่อเทิดพระเกียรติคุณ ที่ทรงเป็นแบบอย่างในการนำ หญ้าแฝก มาใช้ในการพัฒนาดินและน้ำ

ด้วยการทรงงานด้านหญ้าแฝกตลอด ๒๐ ปี อย่างต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทำให้ประเทศไทยได้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของการศึกษาพัฒนาการใช้ หญ้าแฝก ในภูมิภาคเพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำของประเทศไทยและในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก

ตอน ๒๙ : พืชพรรณของแผ่นดิน

เส้นทางสาย ท่ายาง-หัวหิน นี้ ในอดีตเมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้วเคยมี ต้นยางนา ขนาดใหญ่ขึ้นเรียงรายตลอดสองข้างทาง อันเป็นแรงบันดาลใจพระราชหฤทัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้มีพระราชประสงค์จะอนุรักษ์ ป่ายางนา นั้นเป็นสวนสาธารณะ แต่ไม่อาจดำเนินการได้ ด้วยทรงห่วงใยปัญหาที่จะเกิดกับราษฎรซึ่งทำไร่ทำสวนอยู่ในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามทรงเกิดความสนพระราชหฤทัยที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ต้นยางนา ทรงเพาะเมล็ด ทรงทดลองปลูกด้วยพระองค์เอง และในพุทธศักราช ๒๕๐๔ ทรงปลูกต้นยางนาในแปลงทดลองในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ซึ่งต่อมาโปรดให้นำพันธุ์ไม้ต่างๆ จากทุกภาคของประเทศมาปลูกไว้ในลักษณะ ป่าไม้สาธิต เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๗ เพื่อทรงศึกษาธรรมชาติวิทยาของป่าไม้ของไทย นับเป็นปฐมบทของการทรงงานอนุรักษ์ ป่าไม้ของประเทศในเวลาต่อมา เฉกเช่นเดียวกับ พันธุ์ข้าวนางมกล เป็นพันธุ์ข้าวที่ทรงปลูกใน โครงการนาทดลอง สวนจิตรลดา เพื่อศึกษาสายพันธุ์ข้าวด้วยพระองค์เอง ข้าวนางมกล นี้มีลักษณะเด่นคือ เมื่อหุงสุกแล้วเมล็ดข้าวนุ่ม หอม นำรับประทาน แม้ปัจจุบันมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวเพิ่มเติมอีกหลายสิบพันธุ์ แต่ข้าวนางมกลก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของพันธุ์ข้าวที่ทรงใช้ในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพันธุ์ข้าวพระราชทานให้เป็นขวัญแผ่นดินมาอย่างต่อเนื่อง

ต่อมาในช่วงพุทธศักราช ๒๕๑๒ - ๒๕๑๓ ด้วยมีพระราชดำริที่จะช่วยเหลือพัฒนาชาวเขา ให้เลิกตัดไม้ทำลายป่าและปลูกฝิ่น ได้เสด็จพระราชดำเนินไปบ้านแม่ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่ทอดพระเนตรเห็นชาวเขาปลูกท้อพันธุ์พื้นเมืองที่เรียกกันว่า แปะมุงท้อ มีรายได้พอสมควร จึงทรงเกิดความเชื่อมั่นว่า ด้วยการส่งเสริมอย่างถูกวิธี ชาวเขาจะสามารถสร้างรายได้จาก การปลูกท้อ ที่ปรับปรุงพันธุ์ รวมทั้ง พืชเมืองหนาว ชนิดต่างๆ ทดแทน การปลูกฝิ่น ทุกวันนี้ ไม้ดอกไม้ผลเมืองหนาว ได้กลายมาเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือ

นอกจากนั้น มีพระราชดำริให้หลายหมู่บ้านในจังหวัดนราธิวาสปลูกมะพร้าวพันธุ์ดี โดยพระราชทานคำแนะนำ วิธีการปลูกในพื้นที่ที่เป็นดินดานว่า “การปลูกมะพร้าว หากมีการขุดหลุมลึกก่อนปลูกแล้วจะช่วยให้รากมะพร้าวส่งน้ำได้” พร้อมทั้งโปรดให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่จัดหาพันธุ์มะพร้าวมาส่งเสริมให้ราษฎรปลูกเป็นอาชีพ นับเป็นพืชพื้นเมืองทางภาคใต้ที่สร้างรายได้ให้ราษฎรตราบนานปัจจุบัน

การมุ่งมั่นทรงงานหนักเพื่อสร้างคุณค่าให้พืชพรรณต่างๆ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นตัวอย่างให้คนไทยได้ตระหนักและช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้และพืชพรรณต่างๆ เพื่อแผ่นดินคงความอุดมสมบูรณ์ เลี้ยงลูกหลานไทยสืบไปอย่างยั่งยืน

* พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ณ บ้านบางมะนาว ตำบลกะลุวอ อำเภอมือเมือง จังหวัดชัยนาท

ตอน ๓๐ : พระราชกรณียกิจสร้างความมั่นคงทางอาหาร

หมู่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชาวเขาแห่งแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมถึงในหมู่บ้าน การเสด็จพระราชดำเนินเมื่อปลายเดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ ที่มีรับสั่งเรียกว่า การไปเที่ยว ครั้งนั้นเองที่เป็นจุดกำเนิด โครงการหลวง การทรงงานพัฒนาชีวิตชาวเขานับสิบๆ ปี เพื่อยุติการปลูกฝิ่นและพลิกฟื้นผืนดินกว่าแสนไร่ให้กลายเป็นถิ่นปลูกพืชแปลกใหม่นานาพันธุ์ พืชเมืองหนาวที่คนไทยอาจไม่เคยคิดมาก่อนว่าจะสามารถเติบโตได้ จนกลายเป็นผลผลิตอาหารเลี้ยงชีวิตไทยในทุกวันนี้

ที่เห็นนี้คือกาแฟพันธุ์อาราบิก้า พืชต่างถิ่นจากแดนไกลอีกชนิดหนึ่ง พระราชทานความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ชาวไทยภูเขาเข้ามาปลูกทดแทนฝิ่น พร้อมกันนั้นโปรดให้นักวิชาการปรับปรุงจนได้พันธุ์ที่สามารถต้านทานโรคราสนิม ซึ่งเป็นโรคระบาดกาแฟในเขตร้อนชื้น เช่น ประเทศไทย และวันนี้กาแฟพันธุ์อาราบิก้า เป็นที่นิยมปลูกกันอย่างกว้างขวาง เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือ

นอกจากนี้โปรดให้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้เกษตรกรในการนำวัสดุเหลือใช้ในห้องถิ่น เช่น ฟางข้าว เศษต้นถั่วเหลือง หญ้าแฝก เศษไม้ยางพารา มาเป็นวัสดุเพาะเห็ดชนิดต่างๆ ทั้งเห็ดฟ้านบ้านและเห็ดพันธุ์ใหม่ๆ เช่น เห็ดนางรมภูฐาน เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดหลินจือ เห็ดโคนญี่ปุ่น จนปัจจุบันเป็นอาหารและสร้างรายได้เลี้ยงชีวิตเกษตรกรในทุกภูมิภาค

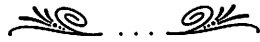
ยิ่งกว่านั้น มีพระราชดำริเพิ่มเติมในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความเข้าใจด้านการตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปเกษตรอุตสาหกรรม ดังเช่น โครงการหลวง จัดให้มีระบบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในชื่อทะเบียนการค้าที่พระราชทานว่า ดอยคำ พร้อมทั้งจัดตั้ง โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปขึ้น ๕ แห่ง ในพื้นที่ใกล้กับแหล่งผลิต เพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย

เฉกเช่นเดียวกัน มีพระราชดำริให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศึกษา ค้นคว้าการสร้างโรงทبن้ำมันปาล์มขนาดเล็ก ที่ นิคมสหกรณ์อ่าวลึก จังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาการสกัดน้ำมันปาล์มและแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภค ตลอดจนเป็นต้นแบบโรงงานขนาดเล็กที่ช่วยแก้ปัญหาการตลาดให้เกษตรกรสวนปาล์มภาคใต้

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมุ่งมั่นพัฒนาให้ผืนแผ่นดินไทยเป็นแหล่งผลิตพืชพรรณธัญญาหาร พร้อมกันนั้นทรงส่งเสริมให้เกษตรกรไทยมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีและการตลาด เพื่อสร้างระบบการผลิตอาหารของประเทศที่มั่นคงก้าวหน้า ดังความตอนหนึ่งในพระราชดำรัสที่ว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวข้องกับการเกษตรนี้ ก็เป็นเช่นเดียวกัน ต้องผลิต ต้องดัดแปลง จำหน่าย และบริโภค คือใช้ ถ้าตลอดทางไปได้ด้วยดี ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความตั้งใจดี ด้วยหลักวิชาการที่ดี ทุกคนก็ได้ประโยชน์และทำให้ส่วนรวมของเรามีความมั่นคงได้”

ตอน ๓๑ : ปราชญ์ในศาสตร์แห่งธรรมชาติ

อาจกล่าวได้ว่าบรรดานกและสัตว์หลายชนิดที่อาศัยอยู่ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตนี้ นับเป็นเครื่องบ่งชี้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในการศึกษาธรรมชาติ ทรงสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ในการช่วยทำนายนสภาพดิน ฟ้า อากาศ เช่น กบ เขียด นับเป็นสิ่งบอกเหตุว่า ฝนจะตก ด้วยปกติกบ เขียด จะส่งเสียงร้องก่อนฝนตก ทรงพบว่า การว่ายน้ำของนกระทุง ในสวนจิตรลดาสามารถบอกทิศทางการพัดของกระแสลม ทรงใช้การถ่ายภาพเพื่อศึกษาสัตว์และสิ่งของต่างๆ เช่น ทรงถ่ายภาพตึกแถวเพื่อศึกษาลักษณะและชนิดของตึกแถว

ที่สำคัญ พระราชดำริ ฝนหลวง ก็เกิดขึ้นจากความเข้าใจพระราชหฤทัยในธรรมชาติวิทยา และการทรงช่างสังเกตเห็นการมีเมฆปริมาณมากปกคลุมพื้นที่แต่ไม่สามารถรวมตัวเป็นฝนได้ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “เคยดูท้องฟ้ามีเมฆ ทำไมมีเมฆ อย่างนี้ทำอย่างไรจะดึงเมฆให้ลงมาได้...”

คุณลักษณะรอบรู้ ละเอียดลึกซึ้งของความเป็นปราชญ์ ยังเป็นที่มาของโครงการพระราชดำริต่างๆ เช่น เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบริเวณพื้นที่บ้านกุดดอแก่น อำเภอยะยาว จังหวัดกาฬสินธุ์ ทรงสังเกต เห็นว่า ข้าว นั้นสามารถออกรวงได้แม้จะไม่มีน้ำ อาศัยเพียง น้ำค้างอย่างเดียว

พระสุรเสียง “แสดงให้เห็นว่า ข้าว นั้นเป็นพืชแข็งแรงมาก ขอให้ได้น้ำค้างก็พอ แม้จะเป็นข้าวธรรมดา ไม่ใช่ข้าวไร่ ถ้าหากว่าเราช่วยเขาเล็กน้อยก็สามารถที่จะได้ข้าวมากขึ้นหน่อยพอที่จะกิน” ทำให้เกิดแนวพระราชดำริที่จะจัดระบบเก็บน้ำประจำที่นาไว้ใช้ในยามฝนทิ้งช่วง อันเป็นที่มาของแนวพระราชดำริการจัดระบบน้ำและที่ดินที่ทรงเรียกว่า ทฤษฎีใหม่

หนึ่งในพระราชดำริที่สำคัญในการบริหารจัดการเพื่อบรรเทาน้ำท่วมนั้นก็เกิดจากการทรงสังเกตลักษณะ การเคี้ยวอาหารของลิง

พระสุรเสียง “ลิงมันกินกล้วย ให้กล้วยก็ไปๆ มันกินหมดใส่ในแก้ม ใส่ไว้ในแก้มให้ตุ๋น แล้วเสร็จแล้วมันค่อยๆ กลืน น้ำที่มันลงมา เราให้มันกลืนก่อน มันกลืนน้ำก่อน แล้วก็ที่มันลงมา ลงมาให้มันตุ๋นนี้แหละแก้มลิง แล้วที่นี้เสร็จแล้วมันก็ค่อยๆ กลืนลงไป...” แนวพระราชดำริ แก้มลิง นี้ใช้ในการช่วยบรรเทาน้ำท่วม โดยวิธีการขุดคลองหรือแอ่งน้ำต่างๆ แล้วชักน้ำมารวมเก็บไว้ในแหล่งพักน้ำ ซึ่งเปรียบดัง แก้มลิง นั้นก่อน จากนั้นจึงระบายน้ำลงทะเลเมื่อปริมาณน้ำทะเลลดลง

เป็นที่ประจักษ์ว่าแนวพระราชดำริช่วยบรรเทาปัญหาน้ำ...พัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ล้วนเกิดขึ้นจากความละเอียดลึกซึ้ง ความเข้าใจพระราชหฤทัยในกลศาสตร์และธรรมชาติวิทยา ทรงเป็นปราชญ์ในศาสตร์แห่งธรรมชาติโดยแท้

ตอน ๓๒ : พัฒนาสาหร่ายที่ ตอนสาหร่ายภาคเหนือ

เสียงเพลง “ป่าไม้เอ๋ย...มีอยู่มากมายที่ในภาคเหนือ.....” ด้วยภูมิลักษณะภูเขาสลับซับซ้อน เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ภาคเหนือจึงเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และสาหร่ายน้ำมาแต่อดีต ที่สำคัญเป็นจุดกำเนิดของสี่สายธาร ปิง วัง ยม น่าน ซึ่งไหลลงมารวมเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา มหานทีที่หล่อเลี้ยงแผ่นดินและผู้คนมากมาย

หากแต่การบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำอย่างต่อเนื่อง ได้เปลี่ยนสภาพดินแดนที่เคยได้ชื่อว่า น้ำเป็นร้อย ดอยเป็นแสน อย่างสิ้นเชิง ปริมาณน้ำในแม่น้ำหลายสายลดลง ราษฎรจำนวนมากทุกข์ยากจากการขาดแคลนน้ำ ส่งผลลูกหลานมาถึงลุ่มน้ำด้านล่าง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยปัญหาเป็นอย่างยิ่ง ทรงทุ่มเททรงงานอย่างตรากตรำ เพื่อหาหนทางบรรเทาปัญหาในพื้นที่ได้อย่างตรงจุด ทรงยึดหลักสำคัญคือการฟื้นฟูรักษาป่าต้นน้ำลำธาร การสร้างระบบเก็บกักน้ำรูปแบบต่างๆ เช่น อ่างเก็บน้ำหรือฝาย และบริหารน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังตัวอย่าง เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล เขื่อนแม่งวงอุดมธารา เป็นต้น อีกตัวอย่างหนึ่งของการทรงงานพัฒนาแหล่งน้ำภาคเหนือ ดังเช่นโครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำปิง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้พระราชทานแนวทางดำเนินงานเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๗ เพื่อบรรเทาปัญหาขาดแคลนน้ำของพื้นที่ ๑๗๐,๐๐๐ ไร่ริมฝั่งซ้ายแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นพื้นที่อับฝนของภาคเหนือ และช่วยเหลือราษฎรทุกซอกทุกมุมบ้านในเขตอำเภอจอมทอง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ได้ทรงกำหนดรูปแบบการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ให้สร้างเครือข่าย ฝายชะลอความชุ่มชื้นและอ่างเก็บน้ำ เป็นระบบอ่างพวงตามแนวระดับสูงต่ำของพื้นที่ แบ่งการพัฒนาพื้นที่ให้ถูกต้องตามลักษณะภูมิศาสตร์ออกเป็น ๓ ส่วน คือ เขตป่าต้นน้ำ เขตพื้นที่เกษตรกรรมเชิงเขาและเขตที่ดินตอนล่างที่จัดสรรให้ราษฎรใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม โครงการได้ดำเนินอย่างต่อเนื่องมานานกว่า ๒๕ ปี จนปัจจุบันส่งผลให้สามารถรักษาป่าต้นน้ำลำธารและสร้างให้ราษฎรมีชีวิตที่ดีขึ้น

นี่คือโครงการระบบเก็บกักน้ำในถ้ำตามพระราชดำริที่ บ้านน้ำฮูรายทาง ตำบลลบบ้อง อำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน อีกหนึ่งตัวอย่างของพระปรีชาสามารถในด้านการจัดหา และรักษาแหล่งต้นทุนน้ำ เป็นการสร้างอ่างเก็บกักน้ำเพื่อรักษาน้ำผุดจากภูในถ้ำ ไม่ให้ไหลทิ้งและกลับมาช่วยหล่อเลี้ยงการทำเกษตรกรรมของราษฎรในพื้นที่...

เป็นเวลากว่า ๕๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำและคุณภาพชีวิตราษฎรภาคเหนืออย่างต่อเนื่อง กว่า ๑,๐๐๐ โครงการ เพื่อให้สายธารภาคเหนือยังไหลรินเป็นต้นธาร สร้างความอุดมสมบูรณ์แก่แผ่นดินไทย

ตอน ๓๓ : พัฒนาสายน้ำ ตอนสู้ภัยน้ำภาคอีสาน

การเดินทางเข้าไปที่ หมู่บ้านสร้างแก้ว อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนครในวันนี้ นับว่า สะดวกสบายกว่าเมื่อ ๓๔ ปีที่แล้ว โดยเฉพาะเมื่อย้อนกลับไปในพุทธศักราช ๒๕๒๐ ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดสำหรับราษฎร ๑๒๔ ครอบครัวแห่งนี้ คือเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้ กรมชลประทานเข้ามาช่วยสร้างเขื่อนดินปิดกั้นลำห้วยเพื่อช่วยแก้ปัญหาภัยแล้งจากการขาดแคลนน้ำ

ลุงคำ ไชยบุตร อายุ ๗๓ ปี กล่าวว่า “ท่านมองเห็นว่าบ้านนี้ขาดแคลนเรื่องน้ำ ท่านสร้าง อ่างให้ ดีใจมากที่สุด ทุกคนมีน้ำใช้จนทุกวันนี้”

อ่างเก็บน้ำที่ช่วยสร้างชีวิตใหม่ให้ราษฎร หมู่บ้านสร้างแก้ว นี้ จึงเป็นโครงการพัฒนา แหล่งน้ำตามพระราชดำริโครงการแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภูมิภาคที่เรียกกันสั้นๆ ว่า ภาคอีสาน ได้ชื่อว่าแห้งแล้งกันดารที่สุด เพราะสภาพพื้นดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ไม่อุ้มน้ำ น้ำจึงซึมหายไประวดเร็ว ประกอบกับหลายพื้นที่เป็นดินเค็ม ส่วนใน ฤดูฝนก็มักเกิดน้ำท่วมตามสองฝั่งลุ่มน้ำชี มูล และแม่น้ำสงคราม

ในช่วงต้นได้พระราชทานพระราชดำริช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยโครงการสร้างแหล่ง เก็บกักน้ำขนาดเล็กกระจายตามพื้นที่ต่างๆ ต่อมา จึงทรงวางเครือข่ายเพื่อควบคุมปัญหาทั้งน้ำแล้ง น้ำท่วม และน้ำเค็ม ได้อย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์สูงสุดในหลายพื้นที่ เช่น โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ควบคุมและบรรเทาปัญหาน้ำแล้ง น้ำท่วมหลายหมู่บ้านในจังหวัด สกลนครและนครพนม

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขต ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร สภาพพื้นที่เป็นแอ่งในหุบเขา มีหมู่บ้านเรียงรายตาม ที่ราบเชิงเขา ชาวบ้านทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก จึงประสบความแร้นแค้นจากการขาดแคลน น้ำ มีพระราชดำริให้จัดสร้างเครือข่ายน้ำ ประกอบด้วยอ่างเก็บน้ำ ๗ อ่างลดหลั่นตามระดับพื้นที่ เช่น อ่างเก็บน้ำห้วยพู่ ห้วยพุง ห้วยหอย และห้วยไผ่ ยิ่งกว่านั้นทรงวางระบบให้น้ำน้ำเหลือใช้จากอ่างเก็บน้ำ ห้วยไผ่ผ่านอุโมงค์ที่ขุดตลอดเนินเขาความยาว ๒ กิโลเมตร ซึ่งพระราชทานชื่อว่า อุโมงค์ลำพะยังภูมิ พัฒน์ มาเพิ่มเติมให้ อ่างเก็บน้ำลำพะยัง ตอนบน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เครือข่ายน้ำตามพระ ราชดำริได้สร้างชีวิตที่ดีขึ้นให้ราษฎรมากมายในพื้นที่โครงการทั้งจังหวัดมุกดาหารและกาฬสินธุ์

ลุงไทรเลข เพ็ญธิตาล อายุ ๖๑ ปี กล่าวว่า “ขอบคุณในหลวงที่ท่านมาสร้างอ่าง ทำให้อุดม สมบูรณ์”

นายท่านอง ชาวเขา อายุ ๓๕ ปี กล่าวว่า “แต่ก่อนไม่มีโครงการของในหลวง ก็คือต้องไป แลกข้าวไปขอข้าวเขากิน ทุกวันนี้สบายเหมือนกับมีทองคำ มีทุกอย่าง ถ้าขาดน้ำ คือไม่มีอะไร ถ้ามีน้ำ แล้วมีทุกอย่าง”

ตอน ๓๔ : พัฒนาสาหร่ายน้ำ ตอน ๔ น้ำ ๓ รส ของภาคใต้

ภาคใต้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่แคบยาว แบ่งกลางออกเป็นฝั่งตะวันตกและตะวันออกด้วยทิวเขา พร้อมกันนั้นขนานด้วยชายฝั่งทะเลทั้ง ๒ ด้าน จึงมีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำฝั่งตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปถึงนราธิวาสเป็นพื้นที่ลาดต่ำ มีแม่น้ำสายสั้นๆ ไหลลงสู่อ่าวไทย ในฤดูฝน เกิดอุทกภัยทั้งแบบเฉียบพลันและปัญหาน้ำท่วมขัง ในฤดูแล้ง น้ำในแม่น้ำแห้ง เกิดภาวะน้ำทะเลรุกเข้าไปทำให้เกิดปัญหาน้ำเค็ม ประกอบกับมีพื้นที่เป็น ป่าพรุ นับแสนไร่ทำเกษตรกรรมไม่ได้เพราะปัญหาน้ำเปรี้ยว

เป็นเวลานับสิบๆ ปี ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่มเทกำลังพระราชหฤทัยและพระสติปัญญาช่วยควบคุม บรรเทาปัญหาน้ำที่ทรงเรียกว่า ๔ น้ำ ๓ รส คือ การป้องกันและระบายน้ำท่วม จัดหาน้ำจืดไว้ในฤดูแล้ง ปรับปรุงคุณภาพน้ำเค็มและน้ำเปรี้ยวให้ทำเกษตรกรรมได้

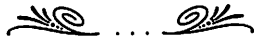
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในภาคใต้ ได้ปรากฏความสัมฤทธิ์ผลให้เห็นแล้วมากมายในปัจจุบัน ดังตัวอย่างเช่น โครงการชลประทานมุโนะ อำเภอสู่ไทย-ไกลก จังหวัดนราธิวาส ทรงวางแผนทางด้วยการขุดคลองระบายน้ำหลัก คือ คลองมุโนะ ประกอบกับการขุดลอกคลองธรรมชาติ รวม ๑๗ สาย เป็นเครือข่ายน้ำช่วยระบายปัญหาน้ำท่วมของ แม่น้ำไกลก และกักเก็บน้ำไว้ ดันการรุกของน้ำเค็มและเป็นแหล่งน้ำจืดเพื่อทำเกษตรกรรมของพื้นที่นับแสนไร่ ของอำเภอสู่ไทย-ไกลกและตากใบ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำบางนรา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทรงใช้กลไกประตุระบายน้ำตอนบนและตอนล่างของแม่น้ำบางนรา ป้องกันน้ำเค็ม แก้ปัญหาน้ำเปรี้ยวจากพรุ เพิ่มน้ำจืดและระบายน้ำท่วมเพื่อช่วยเหลือพื้นที่กว่าเกือบ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ ของ ๔ อำเภอ ในจังหวัดนราธิวาส

ณ ลุ่มน้ำปากพนัง นี้ ด้วยพระปรีชาสามารถในการวางแผน แก้ปัญหา ๓ น้ำ ลดน้ำเค็ม เพิ่มน้ำจืด และระบายน้ำท่วมด้วย ประตุระบายน้ำอุทกวิทยาประสิทธิ และคลองระบายน้ำสาขาต่างๆ ทำให้พื้นดินกว่า ๕๐๐,๐๐๐ ไร่ กลับคืนมาเลี้ยงชีวิตราษฎรหลายอำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อีกครั้ง นอกจากนั้น มีพระราชดำริให้วางกลไกขุดคลองระบายน้ำ และ โครงการแก้มลิง หลายพื้นที่เพื่อบรรเทาปัญหาหลักของภาคใต้ คือ ปัญหายุทกภัย เช่น โครงการแก้มลิงคลองหัววัง-พนังตัก ได้ช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมจังหวัดชุมพรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีพระราชดำริให้ขุดคลองระบายน้ำ ๑ และ ๓ เสริมระบบระบายน้ำคลองอู่ตะเภาช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมขนาดใหญ่เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๓ ซึ่งยังคงเป็นกลไกช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมขนาดใหญ่อีกหลายครั้งตราบนานปัจจุบัน

ตอน ๓๕ : พัฒนาสายน้ำ ตอนบรรเทาอุทกภัย ลุ่มน้ำเจ้าพระยา

พระสุรเสียง “จะยกเฉพาะเรื่องน้ำท่วมที่ทำความเดือดร้อนในภาคกลาง ในจังหวัด นครนายก ปราจีนบุรี และกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นภัยธรรมชาติ ไม่มีใครต้องการให้เกิดภัยธรรมชาติ เช่นนั้น แต่เราก็จะต้องเรียนรู้ เราต้องใช้ภัยธรรมชาตินั้นเป็นครูที่จะสอนเรา”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้ธรรมชาติเป็นครู ด้วยการเสด็จพระราชดำเนินไป ทรงศึกษาพื้นที่และปัญหาทั้งในหลายจังหวัดภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร ทรงเข้าพระราชหฤทัย อย่างลึกซึ้งถึงลักษณะพื้นที่ของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งไหลผ่านที่ราบภาคกลางออกสู่อ่าวไทยที่จังหวัด สมุทรปราการ ในฤดูน้ำหลากมีสภาพต้องรองรับภาวะชนกันของ ๓ น้ำ คือ น้ำเหนือ น้ำฝนในพื้นที่ และ ภาวบน้ำทะเลหนุนสูง

ทรงวางแนวทางแก้ปัญหาไว้อย่างเป็นระบบ เริ่มจาก เขื่อนภูมิพล และ เขื่อนสิริกิติ์ ปรากฏการณ์แรกที่ช่วยควบคุมปริมาณน้ำเหนือไม่ให้ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยามากจนไม่สามารถรองรับได้ เสริมด้วยการลดจำนวนน้ำเหนือที่ไหลผ่านแม่น้ำเจ้าพระยา ด้วยการกระจายน้ำออกสู่แม่น้ำสายอื่นทาง ผังตะวันออกและตะวันตก ผังตะวันออก มีพระราชดำริให้ระบายน้ำออกทางคลองชัยนาท-ป่าสัก เข้าสู่ เขื่อนพระราม ๖ ผังสู่ คลองระพีพัฒน์ คลองรังสิต ออกสู่ทะเลที่จังหวัดสมุทรปราการ ผังตะวันตก ทรงให้กระจายน้ำออกทางแม่น้ำสุพรรณบุรีและแม่น้ำน้อย เพื่อไหลลงสู่แม่น้ำท่าจีนออกสู่ทะเลที่จังหวัด สมุทรสาคร

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ คืออีกหนึ่งกลไกสำคัญช่วยรองรับน้ำจากลุ่มแม่น้ำป่าสักในฤดูน้ำหลาก ไม่ไหลลงมาสมทบในแม่น้ำเจ้าพระยา บรรเทาปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง รวมทั้ง กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เช่นเดียวกับ เขื่อนขุนด่านปราการชล ช่วยเก็บกักน้ำในลุ่มน้ำนครนายก ไม่ให้ไหลท่วมพื้นที่ทุ่งรังสิต บรรเทาปัญหาน้ำท่วมในเขตจังหวัดปทุมธานีและกรุงเทพมหานครได้อีก ทางหนึ่ง

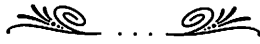
นอกจากนี้ ยังมีพระราชดำริให้ผันน้ำเข้าสู่ท้องทุ่งที่สามารถรองรับน้ำได้ เพื่อแบ่งเบา ปริมาณน้ำหลากในยามฉุกเฉิน

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองปลายน้ำ ทรงวางกลไกบรรเทาปัญหาน้ำท่วมให้สอดคล้องต่อนโยบายการขยายการจัดการน้ำด้านบน ประกอบด้วย โครงการแก้มลิงผังตะวันออกและตะวันตก โดยใช้ระบบคลองในกรุงเทพมหานครเป็นที่พักน้ำ แล้วจึงควบคุมให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำในพื้นที่และ ระดับน้ำทะเลหนุนก่อนระบายออกสู่ทะเล

ที่เห็นนี้คือ คลองลัดโพธิ์ ที่ช่วยลดระยะทางการไหลของน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณ บางกระเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ จาก ๑๘ กิโลเมตร เหลือเพียง ๖๐๐ เมตร จึงช่วยลดเวลาระบาย น้ำลงสู่ทะเลจาก ๕ ชั่วโมง เหลือเพียง ๑๐ นาทีเท่านั้น

กลไกการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ ช่วยบรรเทาความทุกข์ร้อนจากอุทกภัย ทรงพัฒนาให้สายน้ำสร้างประโยชน์สุขได้อย่างแท้จริง

ตอน ๓๖ : พัฒนาสายน้ำ ตอนบำบัดน้ำเสีย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบันทึกการทำงานของเครื่องวิดน้ำเข้านาแบบชาวบ้านที่เรียกว่า หลุก ทรงนำแนวทางการทำงานของ หลุก มาพัฒนาเป็น เครื่องกลเติมอากาศ แบบประหยัดค่าใช้จ่าย สามารถทำใช้เองในประเทศ เป็นนวัตกรรมในการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งรู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบัน ในชื่อกังหันน้ำชัยพัฒนา ด้วยพระปรีชาสามารถในหลักกลศาสตร์และธรรมชาติของน้ำ นับจากพุทธศักราช ๒๕๒๗ ตลอดมาทรงมุ่งมั่นค้นหาหนทางบรรเทาปัญหามลพิษจากน้ำเสียที่เพิ่มปริมาณขึ้นทุกปี ตามแหล่งน้ำสำคัญในทุกภูมิภาคของประเทศ ทรงตระหนักถึงค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย จึงพระราชทานแนวทางที่เรียบง่าย ใช้ธรรมชาติแก้ธรรมชาติอย่างเป็นขั้นตอน เช่น

หลักการใช้กฎแรงโน้มถ่วงที่ทรงเรียกว่า น้ำดีไล่น้ำเสีย ดังตัวอย่างที่ทรงใช้จังหวัดน่านขึ้นน้ำดีจากแม่น้ำเจ้าพระยามาเจือจางน้ำเสียของคลองในกรุงเทพมหานคร แล้วก็น้ำไว้ก่อนจนจนจนน้ำลงจึงเปิดประตูระบายน้ำ ให้น้ำที่สูงกว่าหลังประตูดันน้ำลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาส่งต่อลงสู่ทะเลตามลำดับ

แนวพระราชดำริธรรมชาติบำบัดธรรมชาติโดยการใช้ ผักตบชวา ดูดซับความสกปรกและโลหะหนักช่วยกรองน้ำเสียของ บึงมักกะสัน ภายหลังการสร้างทางด่วนทำให้น้ำในบึงมักกะสัน ไม่ถูกแสงแดด จึงใช้วิธีผักตบชวาบำบัดน้ำเสียไม่ได้ ต้องใช้ เครื่องกลเติมอากาศ กังหันน้ำชัยพัฒนา เสริมช่วยแทน การใช้ กระบวนการทางชีววิทยาผสมกับเครื่องกลเติมอากาศ ในลักษณะสระเติมอากาศชีวภาพบำบัดตามแนวพระราชดำริที่ บึงพระราม ๙ ส่งผลให้ค่า BOD หรือค่าวัดความเน่าเสียของน้ำในคลองลาดพร้าวลดลง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อบำบัดน้ำเสียโดยวิธีธรรมชาติ ณ บริเวณหนองสนม-หนองหาน จังหวัดสกลนคร ทรงมุ่งเน้นให้ใช้วิธีธรรมชาติผสมกับเทคโนโลยีแบบประหยัดคือ บ่อตกสารแขวนลอย การปลูกต้นกกอีลิปต์ เพื่อดักกลิ่นและใช้ผักตบชวาดูดซับสิ่งโสโครกและโลหะหนัก

ตัวอย่างของแนวพระราชดำริในการใช้ระบบบำบัดน้ำเสียและวัชพืชบำบัดนั้นเห็นได้ชัดที่ โครงการวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ณ ที่นี้เป็นการศึกษาทดลองที่เห็นผลสัมฤทธิ์ได้อย่างชัดเจน โดยนำน้ำเสียจากชุมชนเมืองเพชรบุรีมาผ่านระบบบ่อดกตะกอน ส่งต่อเข้าบ่อบำบัดที่ ๑,๒,๓ ปิดท้ายด้วยบ่อปรับปรุงคุณภาพ แล้วระบายลงสู่ป่าชายเลนให้ช่วยกรองอีกครั้งก่อนไหลลงสู่ทะเลในเวลาเดียวกัน ที่นี้เป็นสถานศึกษาระบบบึงชีวภาพบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้พืชประเภทกกพันธุ์ต่างๆ ต้นอ้อ และแปลงหญ้า เช่น หญ้าแฝก เป็นต้น

ปัญหาพิษทางน้ำและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้น ทุกขณะ ถึงวันนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อให้คนไทยทุกคนได้ร่วมกันสืบสานพระราชดำริสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

ตอน ๓๗ : พัฒนาทรัพยากรดิน ตอนที่ ๑

อ่างเก็บน้ำเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ชื่อว่าเป็นพื้นที่ปฐมบทของการพัฒนาแหล่งน้ำของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเวลาเดียวกัน พื้นที่รอบๆ เขาเต่า แห่งนี้ก็เปรียบเสมือนสถานที่ทรงศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาดินของประเทศ มานับแต่ต้นรัชกาล ย้อนเวลากลับไปกว่า ๕๐ ปีมาแล้ว ทรงสังเกตเห็นปัญหาการทำให้สับปะรดตามตลาดเชิงเขา โดยปราศจากการอนุรักษ์หน้าดิน และมีการชะล้างพังทลายสูง ดินจึงเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว อันเป็นปัญหาดินที่สำคัญปัญหาหนึ่งของแผ่นดินไทย

ด้วยพระปรีชาสามารถ ประกอบกับทรงเรียนรู้ลักษณะดินตามภูมิภาคต่างๆ มาตลอด ได้มีพระราชดำริในการพัฒนาดินที่สอดคล้องกับหลักวิชาการและเป็นไปตามธรรมชาติของดิน เช่น การแก้ปัญหาดินถูกชะล้างพังทลายด้วย การปลูกหญ้าแฝก การรักษาหน้าดินโดยไม่ต้องไถหน้าดิน ก่อนการปลูกพืช ในแต่ละพื้นที่ซึ่งมักจะเปิดหน้าดิน เปลือยดินแล้วทำเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการผิดธรรมชาติ จะเกิดปัญหาในอนาคต

ปัญหาดินทรายมีแร่ธาตุน้อยจนถึงกลายเป็นหิน เป็นกรวด อันเกิดจากการทำลายป่าแล้วปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ไม่มีการอนุรักษ์ดินจนทำให้ดินจืด กลายเป็นดินทราย ถึงฤดูแล้ง ลมพัดเอาหน้าดินไปหมด พอฤดูฝนหน้าดินก็ถูกชะล้างไปตามน้ำ ในที่สุดเหลือแต่หินและกรวด ซึ่งพืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ให้ศึกษาแนวพระราชดำริในการแก้ปัญหาดินดังกล่าว ทุกอย่างเป็นวงจรตั้งแต่การปลูกป่า ฟื้นฟูแหล่งต้นน้ำ ใช้พรรณไม้คลุมหน้าดินป้องกันการชะล้างพังทลาย และตัวอย่างการแก้ปัญหาดินดาน ดินลูกรัง ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ ๓๒๐ ล้านไร่ ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เขาและป่าชายเลน เหลือประมาณร้อยละ ๔๐ ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม ส่วนอีกร้อยละ ๑๖ เป็นดินที่มีปัญหา และคุณภาพต่ำ การพัฒนาการเกษตรที่เป็นการผลิตเพื่อส่งออก ที่ดินจึงกลายเป็นปัจจัยการประกอบอาชีพที่สูงค่าและหายากขึ้นทุกวัน จนทำให้เกิดการรุกป่า ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระราชกรณียกิจในการพัฒนาและอนุรักษ์ดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเป็นแนวทางสำคัญให้การใช้ดินในแต่ละพื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุด และต่อเนื่องยาวนาน เพื่อช่วยกันฟื้นฟูรักษาดินให้เป็นทรัพยากรของประเทศอย่างยั่งยืน

ตอน ๓๘ : พัฒนาทรัพยากรดิน ตอนที่ ๒

นราธิวาส เป็นจังหวัดที่มี พื้นที่พรุ ขนาดใหญ่ของประเทศ ราษฎรในพื้นที่จำนวนมากจึง ประสบความทุกข์ยากจากปัญหาขาดแคลนที่ทำกิน ไม่สามารถเพาะปลูกได้เนื่องจากดินมีสภาพเป็นกรด หรือเปรี้ยวจัด สืบเนื่องจากในพื้นที่พรุมีซากพืชที่เน่าเปื่อยทับถมกันเป็นเวลานานจนแปรสภาพเป็นดิน อินทรีย์ มีสารประกอบกำมะถันที่เรียกว่า สารประกอบไพไรท์อยู่มาก เมื่อน้ำลดดินแห้ง สารประกอบไพไรท์จะทำปฏิกิริยากับอากาศ ปล่อยกรดกำมะถันออกมา ดินจึงเกิดเป็นกรดจัดหรือเปรี้ยวจัด

พระราชดำริในการแก้ปัญหาดินเปรี้ยว ที่ทรงเรียกว่า แกล้งดิน นี้ ได้เกิดขึ้นเมื่อพุทธ ศักราช ๒๕๒๗ ด้วยกลวิธีทำให้ดินแห้งและเปียกสลับกันเพื่อเร่งปฏิกิริยาทางเคมีของสารประกอบไพไรท์สลับกันไปมา ดินจึงเกิดเป็นกรดจัดจนถึงที่สุด จากนั้น พระราชทานแนวทางแก้ปัญหา โดยการใช้ น้ำชะล้างดินควบคู่กับการใช้ปูนขาวลดความเปรี้ยวผนวกกับควบคุมระดับน้ำใต้ดินไว้ เพื่อรักษาไม่ ให้กำมะถันในดินชั้นล่างสัมผัสผิวดินการปล่อยกรดกำมะถัน ทรงเรียกแนวทางการใช้น้ำจัดชะล้างดิน เปรี้ยวนี้ว่า ระบบชักผ้า เมื่อความเปรี้ยวลดลงก็บำรุงดินให้สามารถปลูกพืชและเลี้ยงปลาได้

ลุงจันทร์ ชาญแท้ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส กล่าวว่า “ท่านในหลวงได้ มาทำแกล้งดินแก้ปัญหาดินเปรี้ยวคือใส่หินปูนฝุ่น แล้วก็เอาน้ำชะล้างที่ดินเปรี้ยว น้ำได้ถ่ายเท ถ้าไม่มี พระองค์ท่านมาแนะนำพวกเรา ผมก็ไม่มีอย่างนี้...”

ที่สำคัญ แนวพระราชดำริ แกล้งดิน ยังได้นำมาขยายผลในการแก้ปัญหาพื้นที่ดินเปรี้ยว ที่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายกอย่างได้ผลดี โดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นดินเปรี้ยวที่เกิดจากสภาพพื้นที่ใน อดีตเป็นที่ราบลุ่มที่น้ำทะเลท่วมถึง...

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ที่มีชั้นหินเกลืออยู่ใต้ดิน กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ จึงมี ปัญหาดินเค็ม ประกอบกับการทำนาเกลือสินเธาว์ที่ไม่ถูกวิธี ทำให้เกลือใต้ดินเกิดการละลายและกระจาย ลงสู่ดินมากขึ้น ได้มีพระราชดำริในการแก้ปัญหาดินเค็ม โดยการวางระบบชลประทานในพื้นที่นาเกลือ สินเธาว์ให้มีการขุดสระรองรับน้ำเค็มที่ปล่อยทิ้งจากลานตากเกลือและกำจัดโดยการอัดกลับลงสู่ชั้นน้ำ เกลือใต้ดิน ระบบการทำนาเกลือสินเธาว์ตามพระราชดำริ สามารถป้องกันน้ำเค็มไม่ให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำ ธรรมชาติใกล้เคียง การทำนาข้าวและนาเกลือสินเธาว์จึงสามารถอยู่ร่วมกันได้

พระอัจฉริยภาพในการแก้ปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว ทำให้ดินที่มีปัญหาในหลายพื้นที่ของ ประเทศ กลับมายังประโยชน์เลี้ยงชีวิตราษฎรได้สมดังพระราชหฤทัย

พระสุรเสียง “...จะนั่นอันนี้หละนะชื่นใจที่สุด ดูเขียว ได้ผลเพราะว่าแต่ก่อนนี้เรามา ยืนตรงนี้ เห็นพื้นที่ที่เขาทำน้อยกว่านี้ แต่ว่าที่เป็นจุดที่เขียวที่ใช้ได้มีไม่ถึง ๑ ใน ๑๐ ไม่ถึง ๑ ใน ๑๐ เสีย หมด เพราะฉะนั้นนี้ที่มานี้ ดีใจมาก ที่ทั้งเจ้าหน้าที่ทุกคนที่ร่วมกันทำกับชาวบ้าน ช่วยกันร่วมกันทำเป็น ผลสำเร็จ...”

ตอน ๓๙ : หลักใจของปวงชน ตอนที่ ๑

พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เติ่นสง่า สวยงามด้วยมวลไม้نانาพันธุ์อยู่บนดอยบวกห้า ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ สถานที่นี้เป็นเสมือนปูมบันทึกเรื่องราวมากมาย นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๔ เพื่อเป็นที่ประทับในการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานมาที่จังหวัดเชียงใหม่ ความงดงามของสถาปัตยกรรมไทยเป็นที่น่าภาคภูมิใจในยามเป็นสถานที่รับรองพระราชอาคันตุกะที่มาทรงเจริญสัมพันธไมตรี

ที่สำคัญ ที่นี่ยังคือศูนย์กลางการทรงงานที่ก่อให้เกิดโครงการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรที่กระจายอยู่ในทั้ง ๑๗ จังหวัดของภาคเหนือ

เนินเขาน้อยใหญ่ที่ต่อเนื่องกับยอดดอยที่ตั้งพระตำหนัก เมื่อกว่า ๔๐ ปี มาแล้ว ล้วนเป็นพื้นที่เต็มไปด้วยปัญหาการปลูกฝิ่น และการเผาป่าทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขา ทรงพระราชอุตสาหะ ทรงพระดำเนินเป็นระยะทางหลายกิโลเมตรไปตามไหล่เขา ทรงประจักษ์ในปัญหาและสภาพที่แท้จริง เป็นที่มาของโครงการหลวงที่ช่วยพลิกฟื้นพื้นที่นับแสนไร่ของ ๕ จังหวัดภาคเหนือ ทดแทนการปลูกฝิ่นด้วยพืชเมืองหนาวจนเป็นต้นแบบการพัฒนาเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

ยิ่งกว่านั้น เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเนื้อที่ประมาณ ๔,๔๐๐ ไร่ ในส่วนที่เป็นป่าเสื่อมโทรม บริเวณป่าขุนแม่กวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ หลักการสำคัญให้ศึกษาทดลองหารูปแบบการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารและพัฒนาด้านเกษตรกรรมแบบยั่งยืน โดยให้ป่าไม้เป็นต้นทางที่สมบูรณ์ส่งผลถึงปลายทาง คือ การทำประมงตามอ่างเก็บน้ำ

ลุงทวี ธาตุอินจันทร์ กล่าวว่า “มีแม่น้ำแม่ป๋องไหลผ่าน มันไหลติดต่อกันมาจากห้วยฮ่องไคร้ แล้วลงมานี้ ผมเห็นทำเลมันดี ก็เลยลองเลี้ยงปลาในกระชัง แบบนี้ก็ดีคือ น้ำมันไหลผ่านถ่ายเท ทำให้ไม่มีกลิ่นเหมือนเลี้ยงในบ่อ แคนิยมซื้อกินกัน ขายได้ดี...”

ปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์ต้นแบบให้นานาประเทศเข้ามาศึกษาแนวพระราชดำริในด้านการฟื้นฟูรักษาป่าไม้ การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืนให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองและสร้างความมั่นคงทางอาหารด้วยแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

ทุกวันนี้ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ และ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นสถานที่ที่สร้างสานสัมพันธ์ไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับมิตรประเทศ และเป็นหัวใจที่พึ่งพิงของชาวไทย

ตอน ๔๐ : หลักใจของปวงชน ตอนที่ ๒

เมื่อประมาณ ๔๐ ปี มาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระตำหนักที่ประทับ ณ พื้นที่บริเวณเชิงเขาต้นหยง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ดังที่ นายสะดี อีซอ ผู้ดูแล พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ได้ย้อนรำลึกถึงเรื่องราวในอดีต

นายสะดี อีซอ ผู้ช่วยผู้ดูแลพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ กล่าวว่า “แรกๆ ก็ได้ข่าวจากหน่วยราชการในพื้นที่ว่าในหลวงจะมาสสร้างพระตำหนักที่บ้านเขาต้นหยง เสร็จแล้วท่านก็เสด็จมา ชาวบ้านก็ไปรับเสด็จเยอะมากๆ เลย ทั้งหมู่บ้าน ทั้งตำบลมารับเสด็จ ทางผู้นำในหมู่บ้านก็คัดเลือกผม ช่วยพูดกับในหลวงเป็นตัวแทนให้ชาวบ้านเรา จำนวน ๔๒ ครอบครัว ที่จะทูลถวายที่ดินในหลวง”

ในพุทธศักราช ๒๕๑๖ ณ พื้นที่สุดท้ายแดนของประเทศ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ ได้เสร็จสมบูรณ์ด้วยความร่วมแรงร่วมใจของราษฎรบ้านเขาต้นหยง

นายบาริ ลาเตะ หนึ่งในผู้น้อมเกล้าฯ ถวายที่และช่วยสร้างพระตำหนัก กล่าวว่า “ได้สร้างพระตำหนัก ทำงานก่อสร้างอยู่แล้ว ทำงานก่อสร้างพระตำหนัก ดอกไม้แล้วก็ร่วมสร้างพระตำหนัก”

พระตำหนักแห่งนี้ จึงเป็นหลักใจที่ช่วยร้อยรวมความรู้สึกของชาวไทยที่แม้ต่างศาสนาให้รวมเป็นหนึ่ง

นายสะดี กล่าวว่า “ชาวบ้านเขาต้นหยงทั้งหมู่บ้านนั้นแหละดีใจมากๆ คือไม่มีประวัติ-ศาสตร์ ไม่มีเลยที่ว่าในหลวงจะมาประทับอยู่กับชาวบ้านเขาต้นหยง ท่านบอกว่าท่านนี้เป็นราษฎรของหมู่บ้านเขาต้นหยงคนหนึ่งเหมือนพวกเราทั่วไป เพราะท่านมาอยู่กับพวกเราที่บ้านเขาต้นหยงแล้ว”

นับจากนั้นในแต่ละรอบปี ประมาณ ๔๕ ถึง ๖๐ วัน ในช่วงปลายเดือนสิงหาคมต่อเดือนกันยายน พระตำหนักแห่งนี้ได้เป็นศูนย์กลางของการทรงงานที่ก่อเกิดโครงการพระราชดำริ ที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ร้อนและสร้างชีวิตที่ดีขึ้นของราษฎร เริ่มจากจังหวัดนราธิวาส และขยายไปสู่ทุกจังหวัดของภาคใต้ ต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า ๔๐ ปี

ในพุทธศักราช ๒๕๒๕ ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่เสื่อมโทรมชายขอบพรุโต๊ะแดง ห่างจากพระตำหนัก ๒ กิโลเมตร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เป็นศูนย์กลางการบูรณาการข้อมูล วิชาความรู้ ในการพัฒนาและช่วยเหลือด้านดิน น้ำ เกษตรกรรมด้านต่างๆ นับเป็นหลักที่พึ่งอีกหลักหนึ่งของราษฎร

นางสมจิตร เสาศุน โรงสีข้าวพิกุลทอง อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส กล่าวว่า “พระเจ้าอยู่หัวท่านให้ศูนย์พิกุลทองมาช่วยยกเครื่อง ยกคันดินที่ทำอะไรนั่นแหละ เดี่ยวนี้อยู่ดีกินดีขึ้น แบบว่าได้ลูกไม่ลูกอะไรได้กินทุกวัน กินแล้วเหลือกินได้ขาย แบบว่าไม่เหมือนสมัยก่อน เดี่ยวนี้ไม่รู้จักความลำบากแล้ว...”

ทุกวันนี้ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ และ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นหลักของแผ่นดิน และเป็นหลักพึ่งพิงของราษฎรชาวใต้ตลอดไป

ตอน ๔๑ : หลักใจของปวงชน ตอนที่ ๓

เทือกเขาภูพาน หอดยาวกินอาณาเขตของ ๓ จังหวัด คือ สกลนคร กาฬสินธุ์และมุกดาหาร ซึ่งย้อนไปเมื่อกว่า ๔๐ ปี ยังเป็นป่าดงดิบที่หนาทึบ เต็มไปด้วยอันตรายจากสัตว์ป่า และไข้ป่า รวมทั้งปัญหาผู้ก่อการร้าย ในพุทธศักราช ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเลือกพื้นที่บริเวณเชิงเขาภูพานตอนกลาง ในเขตจังหวัดสกลนครเป็นที่สร้าง พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ที่ซึ่งเป็นเสมือนบ้าน ให้ได้ประทับอยู่ท่ามกลางประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ต่อมา โปรดให้อนุรักษ์ป่าและธรรมชาติรอบเขตพระราชฐานอีกกว่าพันไร่ ให้คงความเขียวชอุ่ม ร่มรื่น เป็นร่มเงาแห่งพระบารมีที่แผ่ความร่มเย็นไปทั่ว

ในแต่ละรอบปี ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงต้นธันวาคม เป็นเวลาที่ราษฎรชาวอีสานได้มีโอกาสใกล้ชิดกับพระเจ้าผู้ทรงเป็นที่พึ่งพิงของพวกเขา พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ได้เป็นประหนึ่งศูนย์กลางแห่งความร่มเย็น ให้พวกเขาได้คลายทุกข์ร้อน ได้พบหนทางสร้างชีวิตใหม่ ด้วยที่นี้คือศูนย์กลางของการทรงงานโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริรูปแบบต่างๆ เช่น

เส้นทางคมนาคม สัจจกร ให้ชีวิตมากมายสะดวกสบาย

อ่างเก็บน้ำน้อยใหญ่ สร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่ต่างๆ

พระสุรเสียง “ตรงนี้ถ้าเป็นตรงที่นายช่างดู นี่จะทำได้ใหญ่ทีเดียว แล้วได้น้ำบริบูรณ์ น้ำนี้น้ำมากอย่างนั้นจะทำนาได้ ได้แน่นอน”

โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงโนนดินแดง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการทรงใช้การพัฒนาเป็นเครื่องมือสร้างความมั่นคง ให้ราษฎรในพื้นที่เกิดความรักและร่วมกันรักษาแผ่นดิน โครงการประกอบด้วยงานพัฒนาแหล่งน้ำ

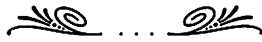
การพัฒนาอาชีพด้านเกษตรกรรม ณ พื้นที่บ้านนาแกเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครนี้ มีพระราชดำริเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ ให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์ศึกษาทดลอง เพื่อหาคำแนะนำความรู้มาถ่ายทอด ช่วยเหลือ แก้ปัญหาให้ราษฎร

นางอำนวย ดากาวงค์ กล่าวว่า “ก็ไปศูนย์ศึกษาภูพาน ก็ไปเรียนมา ไปเรียนตั้งแต่ผสมพันธุ์ปลาประมง อยากรู้ได้บ่อ ทางศูนย์ภูพานก็มาขอข้อมูลประมงให้บ่อนี้เอง ต่อมาไปดูเรื่องกิจกรรมเพาะเห็ด ตัวเองก็เข้าไปอบรมมา ก็ทำเรื่องเห็ดเป็น”

ณ วันนี้ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริลักษณะต่างๆ กว่าพันโครงการ กระจายอยู่ทั้ง ๒๐ จังหวัดของภาคอีสาน เป็นกลยุทธิ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้ต่อสู้กับความยากจน เพื่อสร้างชีวิตที่ดีขึ้นของราษฎร ด้วยชัยชนะของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอน ๔๒ : น้ำพระราชหฤทัยแผ่ไพศาล ตอนที่๑ ราชอาณาจักรเลโซโท

ราชอาณาจักรเลโซโท ตั้งอยู่ในทวีปแอฟริกาตอนใต้ มีเนื้อที่ประมาณ ๓ หมื่นตารางกิโลเมตร สภาพภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้งกึ่งทะเลทราย ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง ส่วนใหญ่เป็นเขาหัวโล้น มีปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินสูง อันเกิดจากพายุฝุ่นและหิมะจากภูเขาและ ณ ที่นี้คือพื้นที่ดำเนินงานของ โครงการความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาเกษตรกรรมที่ยั่งยืน ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับราชอาณาจักรเลโซโท อยู่ในเขตเมฆเซียง ห่างจากกรุงมาเซรู เมืองหลวงประมาณ ๔๐ กิโลเมตร

จุดกำเนิดของโครงการเริ่มจาก เมื่อ สมเด็จพระราชาธิบดีเลซีที่ ๓ และ สมเด็จพระราชินีแห่งราชอาณาจักรเลโซโท เสด็จพระราชดำเนินเยือนราชอาณาจักรไทย เพื่อร่วมพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งสองพระองค์ได้ไปทรงเยี่ยมชมการดำเนินงานของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ทรงสนพระราชหฤทัยที่จะนำ แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และ เกษตรทฤษฎีใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปประยุกต์ใช้ พัฒนาวิธีการทำเกษตรกรรมของเกษตรกรในเลโซโท สมเด็จพระราชาธิบดีได้พระราชทานที่ดินส่วนพระองค์ประมาณ ๓๖ ไร่ ให้จัดสร้างอาคารดำเนินงานและทำแปลงสาธิตการทำเกษตรผสมผสาน มีการทดลองปลูกผัก ไม้ผล พืชหมุนเวียน เช่น พืชตระกูลถั่วบำรุงดิน มีการฝึกอบรมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อลดค่าใช้จ่ายและลดการใช้ปุ๋ยเคมี

Mr. Rolilochana เจ้าของฟาร์มที่เชิงเขา ได้เล่าเรื่องที่เขารับรู้จากโครงการว่า “เราได้เรียนรู้การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากเศษพืชในสวน ปุ๋ยหมักช่วยให้ดินอุดมด้วยแร่ธาตุ และยังช่วยปรับสภาพโครงสร้างดินดีขึ้นด้วย ดีกว่าปุ๋ยเคมี ใส่ปุ๋ยหมักฤดูนี้แล้ว ฤดูหน้าไม่ต้องใส่ก็ได้ ดินก็ยังมีแร่ธาตุดี สภาพดินก็ได้ปรับปรุงแล้ว แม้ไม่มีเงินซื้อปุ๋ยมาเพิ่ม ก็ยังปลูกพืชได้ดี” *

นอกจากนี้ ความมั่นใจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายเลโซโทในการส่งต่อองค์ความรู้จากโครงการไปสู่เกษตรกรเลโซโท คือความหวังและบทสรุปที่งดงามของความสำเร็จในขั้นต้น

Mr. Sakoane ผู้จัดการโครงการฝ่ายเลโซโท กล่าวว่า “โครงการนี้จะก้าวต่อไปอย่างดียิ่ง เราไม่ได้เน้นเฉพาะเพิ่มรายได้ แต่เราเอาความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรใส่ให้เรียนรู้ด้วย ซึ่งช่วยให้งานประสบความสำเร็จมากขึ้น ผมรู้สึกประทับใจอย่างยิ่งในความรักที่พระมหากษัตริย์ไทยมีให้ราษฎรของพระองค์ ทั้งยังเรื่องความรู้ต่างๆ ที่ทรงมอบให้ รวมไปถึงความกล้าหาญอดทนในการทรงตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวิชาการให้แก่ประชาชน” *

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และ เกษตรทฤษฎีใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้แผ่ขยายไปสร้างการเรียนรู้ให้เกษตรกรในแผ่นดินที่ห่างไกล และช่วยผสมผสานสัมพันธ์ระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรเลโซโท

* คำแปลจากภาษาพื้นเมืองเป็นภาษาไทย

ตอน ๔๓ : น้ำพระราชหฤทัยแผ่ไพศาล ตอนที่ ๒

ที่เห็นนี่คือ โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (หลัก ๒๒) อันเกิดจากสัมพันธไมตรีอันดีระหว่าง ไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านยาง เมืองนาทรายทอง ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ไปประมาณ ๒๒ กิโลเมตร โดยในพุทธศักราช ๒๕๓๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานความร่วมมือในการจัดตั้งขึ้น เป็นลักษณะสถานที่ต้นแบบในการถ่ายทอดวิชาการ และประสบการณ์ด้านการพัฒนาเกษตรกรรมแก่ราษฎรและนักพัฒนาของลาว ตามแนวทางที่ ฯพณฯ นายโกสอน พมวิหาน อดีตประธานประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้มีอักษรสาส์นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานความร่วมมือดังกล่าว

ด้วยลักษณะภูมิประเทศและปัญหาการทำเกษตรกรรมแบบพึ่งน้ำฝนที่ใกล้เคียงกัน เจ้าหน้าที่ของทั้งสองประเทศได้น้อมนำเอาแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริมาปรับใช้ ทั้งการจัดหาแหล่งน้ำ การพัฒนาดิน การทำประมง ปศุสัตว์ และการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการได้ดำเนินอย่างต่อเนื่องมาเกือบ ๒๐ ปี

นายแก้ว พิมพิสวัย เกษตรกรครอบครัวตัวอย่าง กล่าวว่า “มาที่นี้ทางศูนย์ได้ตั้งการฝึกอบรม มีการฝึกอบรมกัน แล้วก็ฝึกเรื่องปลูกผัก ทำการผลิตพืชผัก มารวมกันนี้แหละ เขาก็บอกให้ฟังว่า ทำให้มันพอกิน ได้กินแล้วให้มันพอกิน พอกินแล้วก็ให้มันเหลือกิน เขาว่าแล้วให้มันได้ขาย เขาก็มาแนะนำผมก็ค่อยๆ ทำมาเรื่อยๆ ก็ได้ขึ้นมาก มีความรู้มากขึ้น ก็รู้ว่าแต่ก่อนเยอะ”

ณ สาธารณรัฐมาดากัสการ์ ซึ่งเป็นเกาะตั้งอยู่นอกชายฝั่งตะวันออกของแอฟริกา องค์ความรู้จาก โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ช่วยแก้ปัญหาการพังทลายของที่ลาดตามแนวทาง รถไฟสาย FCE ซึ่งเกิดจากพายุไซโคลน ในพุทธศักราช ๒๕๔๓

ถึงวันนี้ ผู้ที่สัญจรโดย รถไฟสาย FCE ก็ยังเห็น แนวหญ้าแฝก ทำหน้าที่ช่วยยึดการพังทลายของที่ลาดตามแนวทางรถไฟสายสำคัญของมาดากัสการ์ ซึ่งเชื่อมโยงเมือง Fianarantsoa กับชายฝั่งทะเลตะวันออก

นอกจากนี้ที่ เมืองมุกจาร์ สาธารณรัฐชูดาน ซึ่งกองกำลังเฉพาะกิจ ๔๘๐ ไทย/ดาร์ฟัวร์ ผลัดที่ ๑ ไปตั้งฐานปฏิบัติการเพื่อภารกิจรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ กองกำลังทหารไทยได้น้อมนำ แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และ เกษตรทฤษฎีใหม่ มาประยุกต์ใช้เพื่อบรรเทาความยากแค้นของชาวชูดานอันเกิดจากความขัดแย้งในพื้นที่ การขาดแหล่งน้ำและพื้นที่เกษตรกรรมมีจำนวนน้อย แปลงเกษตรกรรมได้ถูกจัดทำเป็นตัวอย่างใน ฐานปฏิบัติการมุกจาร์ สร้างความเชื่อมั่นให้เกษตรกรชาวชูดานเห็นว่าจะสามารถนำไปใช้ได้ในพื้นที่ดินของเขา และการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริแก่เกษตรกรและนักเรียนยังคงดำเนินต่อไปอย่างได้ผล

ในหลายพื้นที่ที่ห่างไกลจากราชอาณาจักรไทย สายน้ำพระราชหฤทัยได้แผ่ไปถึง เป็นสายธารแห่งไมตรีจิต ที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ และเกิดประโยชน์สุขแก่ผู้คน

ตอน ๔๔ : น้ำพระราชหฤทัยแผ่ไพศาล ตอนที่ ๓

แปลงผัก สวนไม้ดอก ไม้ผล เมืองหนาว ทดแทนผืน ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวไทยภูเขา ในเขตพื้นที่ โครงการหลวง ล้วนเป็นประจักษ์พยาน ถึงความสัมฤทธิ์ผลของแนวพระราชดำริ ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน การพัฒนาการเกษตรที่สูง ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องกว่า ๔๐ ปี ที่ สำคัญองค์ความรู้จาก โครงการหลวง ได้เป็นแรงบันดาลใจและรูปแบบการยุติการทำลายป่าบนพื้นที่เขา ด้วยการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการแก้ปัญหาหาเสพติดที่เป็นรูปธรรมให้แก่ประเทศต่างๆ ก่อเกิดความร่วมมือและพันธมิตรทางวิชาการ ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับนานามิตรประเทศ เช่น โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยกับอัฟกานิสถาน ซึ่งเป็นประเทศที่ปลูกฝิ่นมากที่สุด และ สนใจความรู้ของไทยในด้านการผลิตพืชเมืองหนาวเพื่อทดแทนฝิ่น พร้อมทั้งการแปรรูปและการจัดการ ตลาด พืชเมืองหนาว โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยกับโคลอมเบีย โดยสาธารณรัฐ โคลอมเบียกำลังประสบปัญหาหนักจากการปลูกพืชเสพติด เช่น โคคา ซึ่งนำมาสกัดเป็นโคเคนได้ ฝ่าย โคลอมเบียสนใจแนวทางการปลูกพืชทดแทนด้วย ผัก ผลไม้เมืองหนาวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร และการจำหน่ายเป็นรายได้ ในขณะที่ฝ่ายไทยแสวงหาองค์ความรู้ด้านการผลิต การแปรรูปและการ ตลาดกาแฟอาราบิก้าของโคลอมเบียมาปรับปรุงการปลูกและขยายกาแฟอาราบิก้าของไทย

ศ.ดร.สันติทนต์ ไรจนสุนทร หัวหน้าฝ่ายวิจัย มูลนิธิโครงการหลวง กล่าวว่า “การที่สามารถ ถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ออกไป คิดว่าสิ่งที่เราทำนี้ดี เป็นความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ในส่วนของ โคลัมเบียเอง เขาก็มีความสามารถในการปลูกกาแฟ แล้วก็ปลูกกาแฟประเภทเดียวกับเราด้วย เป็นกาแฟพันธุ์สูงอาราบิก้า เราก็เรียนรู้จากเขามากทีเดียว เพราะเขาเป็นเจ้าของตลาดใหญ่”

ยิ่งกว่านั้น ราชอาณาจักรไทยยังได้สร้างสานสัมพันธ์ไมตรีกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์-เลสเต มีการจัดทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการเกษตรและพลังงาน เจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรของติมอร์ได้เดินทางมาศึกษาอบรมแนวทางการพัฒนาป่าไม้ ดิน น้ำ ตามแนวพระราชดำริน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกันนั้น ได้มีการวางแผนการพัฒนาพลังงานร่วมกันระหว่างสองประเทศ

องค์ความรู้จากพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านต่างๆ ล้วนได้ช่วยสร้างสัมพันธ์ไมตรีอันดี ก่อเกิดความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับมิตรประเทศทั่วโลก

ตอน ๔๕ : พระราชกรณียกิจด้านการคมนาคม : ถนนในชนบท

การเดินทางไปตาม ถนนสาย ๑๐๘๑ ในเขต อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยเริ่มจากบ้านน้ำยาว ผ่านบ้านบ่อเกลือใต้ บ่อเกลือเหนือ ไปยังบ้านห้วยโก๋น ระยะทาง ๓๘ กิโลเมตร เป็นการย้อนรอยเส้นทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๔ ทรงศึกษาภูมิประเทศจากการเสด็จพระราชดำเนินเข้าไปในพื้นที่ ประกอบกับพระปรีชาสามารถในการศึกษาลักษณะความสูงต่ำของพื้นที่ ทรงวางแผนถนนตัดผ่านเข้าไปในหุบเขาและป่าทึบเพื่อช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของจังหวัดน่าน ซึ่งถูกตัดขาดจากพื้นที่ส่วนอื่นๆ ให้มีเส้นทางสัญจรและนำผลผลิตทางการเกษตรออกมาขายได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นหุบเขาและป่าทึบ ประกอบกับอันตรายจากปัญหาผู้ก่อการร้าย ถนนสายนี้มาแล้วเสร็จในพุทธศักราช ๒๕๒๑

เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นพระวิสัยทัศน์ในการวางโครงข่ายถนน อันเป็นปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ทุรกันดารทั่วประเทศ โดยเฉพาะในช่วงพุทธศักราช ๒๕๑๐ ถึง ๒๕๓๐ มีพระราชดำริที่ก่อให้เกิดการสร้างถนนในชนบททั่วประเทศ รวมเป็นระยะทางไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ กิโลเมตร

ภาคเหนือ ดังเช่น ทางหลวง ๑๐๐๙ ถนนแยกดอยอินทนนท์ กิโลเมตรที่ ๓๐ ถึงอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่สร้างเสร็จเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๑ เส้นทางภายในหมู่บ้านดอน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ภาคใต้ เช่น สร้างเส้นทางภายในหมู่บ้านพิกุลทอง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๗ ทางพัฒนาแบบที่ ๑ สายนราธิวาส ๑๒๐๒๘ บ้านค่าย-บ้านเขาดันหยง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ทางพัฒนาแบบที่ ๑ สายนราธิวาส ๑๒๐๒๓ บ้านสะปอม-บ้านกูแบะสาลอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ทางหลวง ๒๒๗ สายบ้านดงแหลม-บ้านโพน-บ้านคำพินุลอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทางหลวง ๒๐๐๙ สายอำเภอห้วยเม็ก-บ้านคำไฮ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ทางหลวง ๒๐๐๙ สายอำเภอกำแพงแสน-บ้านห้วยยางดง อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

นางเขียว รัตนสงคราม ราษฎรอำเภอกำแพงแสน ตำบลดงสมบูรณ์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า “ได้ยินมาว่าในหลวงท่านรับสั่งให้ทำถนนรอบดงมูล จะทำถนนก็ดีใจ เมื่อก่อนจะไปหาหมอกี่ลำบากเพราะไม่มีถนน เจริญขึ้นก็เพราะพระองค์ท่าน”

ทุกวันนี้เครือข่ายถนนตามแนวพระราชดำรินี้ในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ก่อเกิดความมั่นคงในพื้นที่ เป็นเส้นทางสร้างประโยชน์สุขให้แก่อาณาประชาราษฎร์ และเป็นประโยชน์สายน้ำพระราชหฤทัยที่ร้อยรวมแผ่นดินไทย

ตอน ๔๖ : พระราชกรณียกิจด้านการคมนาคม : ถนนในกรุงเทพมหานคร

พระสุรเสียง “รัชดาภิเษกนี้ ทางรัฐบาลขอมีการฉลองหน่อย ก็เลยบอกว่า ฉลองอะไร ท่านจอมพลประภาสก็บอกว่าจะสร้างอนุสาวรีย์ ที่ไหนไม่ทราบ จำไม่ได้ แต่ว่าเลยบอกว่าขอเถิด อนุสาวรีย์อย่าเพิ่ง สร้างถนน สร้างถนนเรียกว่า วงแหวน เพราะมันเป็นความฝัน เป็นความฝันมาตั้ง ตั้งนานแล้ว...”

ต่อมาถนนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือว่า เป็นความฝัน ที่ปัจจุบันคือ ถนนรัชดาภิเษก นี้ มาสร้างเสร็จเปิดใช้อย่างเป็นทางการในพุทธศักราช ๒๕๓๖ ห่างจากที่มีพระราชปรารภถึง ๒๓ ปี อันเป็นประจักษ์พยานที่แจ่มชัดถึงพระปรีชาสามารถ และสายพระเนตรที่กว้างไกลในเรื่องผังเมืองและการจราจรของกรุงเทพมหานคร

ยิ่งกว่านั้น ด้วยความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของมหานครเมืองหลวงแห่งนี้ ทำให้ปัญหาจราจรเป็นปัญหาสำคัญ ที่ทรงห่วงใยอย่างยิ่ง ได้พระราชทานพระราชดำริมาอย่างต่อเนื่องกว่า ๒๐ ปี ในการปรับปรุงถนน การเพิ่มผิวการจราจร ซึ่งล้วนส่งผลในการบรรเทาความวิกฤติของการจราจรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแก้ปัญหาคความแออัดของ ถนนราชดำเนิน ต่อเนื่องถึง สะพานพระปิ่นเกล้า ผังพระนคร มีพระราชดำริให้ก่อสร้างเส้นทางลัดจากเชิง สะพานพระปิ่นเกล้าไปยังสนามหลวง เชื่อมประสานไปกับการขยาย สะพานผ่านฟ้าลีลาศ และการสร้าง สะพานคู่ขนานกับสะพานมัฆวานรังสรรค์

แนวพระราชดำริที่สำคัญยิ่ง คือการสร้างถนน สะพานและถนนเชื่อมเส้นทางย่อยๆ หลายสาย เช่น การปรับปรุงผิวจราจรโซนถนนพระราม ๙ โครงข่ายจตุรทิศตะวันตกไปตะวันออก ซึ่งเสร็จสมบูรณ์แล้ว ประกอบด้วย โครงการพระราชดำริทางคู่ขนานลอยฟ้า ถนนบรมราชชนนี เชื่อมประสานกับสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งใหม่ ที่บริเวณแยกอรุณอมรินทร์ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาไปบรรจบกับปลายถนนวิสุทธิกษัตริย์ ได้ทรงร่างแบบเส้นทางสะพานนี้ด้วยฝีพระหัตถ์ และพระราชทานนามว่า สะพานพระราม ๘ เส้นทางนี้ช่วยให้ไม่ต้องฝ่าการจราจรบนถนนราชดำเนิน และบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

ถนนวงแหวนอุตสาหกรรม เป็นโครงข่ายถนนตามพระราชดำริที่ช่วยรองรับการสัญจรขนส่งสินค้าจากท่าเรือกรุงเทพ ไปจังหวัดสมุทรปราการและภูมิภาคอื่นๆ โดยไม่ต้องผ่านเข้าไปในตัวเมือง ประกอบด้วยถนนวงแหวน เชื่อมโยงพื้นที่อุตสาหกรรมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยากับท่าเรือคลองเตย มีความยาวรวมทั้งสิ้น ๒๕ กิโลเมตร โดยจุดเด่นที่สำคัญ คือ สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ๒ สะพาน ต่อเนื่องกันบริเวณคอคอดของแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อเชื่อมต่อฝั่งถนนพระราม ๓ กับฝั่งถนนปู่เจ้าสมิงพราย พระราชทานนาม ตามที่กรมทางหลวงขอพระราชทาน สะพานด้านทิศเหนือชื่อ สะพานภูมิพล ๑ และด้านทิศใต้ชื่อ สะพานภูมิพล ๒

ทุกวันนี้เครือข่าย ถนนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ล้วนส่งผลช่วยบรรเทาปัญหาการจราจร บัดเป่าความเดือดร้อนของชาวเมืองหลวงและผู้มาเยือนได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นต้นแบบของการบริหารจัดการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนสืบไป

ตอน ๔๗ : พระอัจฉริยภาพด้านพลังงาน ตอนที่ ๑

ณ โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ที่นี้เป็นสถานที่ศึกษาพัฒนาพลังงานชีวภาพที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ด้วยพระราชหฤทัยห่วงใยปัญหาขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง และเพื่อทรงช่วยเกษตรกรชาวไร่อ้อย นับแต่พุทธศักราช ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริและพระราชทรัพย์ให้ศึกษาวิจัยการนำ อ้อย มาผลิตเป็นเชื้อเพลิง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “อีกอย่างที่จะแก้ไขก็คือให้ปลูกอ้อย แล้วก็เอาอ้อยนี้มาทำแอลกอฮอล์ แอลกอฮอล์มาทำเพาเวอร์ซัพพลาย ทำแอลกอฮอล์เป็นพลังงาน” ทรงติดตามการศึกษาทดลองอย่างต่อเนื่อง จนได้องค์ความรู้ในการนำพืช เช่น อ้อย หรือ มันสำปะหลัง มากลั่นให้ได้ แอลกอฮอล์บริสุทธิ์ หรือ เอทานอล แล้วนำไปผสมกับ น้ำมันเบนซิน สูตรต่างๆ เป็น น้ำมันแก๊สโซฮอล์

พระสุรเสียง “ของสวนจิตรนี้ ก็ใช้ได้ ทดลองดู รุ่งได้ เครื่องก็ไม่เสีย แล้วก็วิ่งก็ได้เร็ว กินน้ำมันก็ไม่มากกว่าเดิม ตรงข้าม เครื่องดี สะอาด ไม่มีมลพิษ”

ปัจจุบันหน่วยงานด้านพลังงานของประเทศ ได้น้อมนำเอา การศึกษาวิจัยน้ำมันแก๊สโซฮอล์ตามพระราชดำริ มาขยายผลในเชิงพาณิชย์ช่วยลดการนำเข้าน้ำมันและสร้างความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ

นอกจากนั้น มีพระราชดำริให้ ศึกษาวิจัยการสกัดน้ำมันปาล์ม มาทำเป็นเชื้อเพลิง โปรดให้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศึกษาทดลองที่ โรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม ณ สหกรณ์นิคมอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ รวมทั้งให้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส จัดสร้างโรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มขนาดเล็กครบวงจร การศึกษาทดลอง เป็นการนำพืชน้ำมัน เช่น ปาล์ม น้ำมันมาผ่านกระบวนการสกัดด้วยตัวทำละลายจนได้น้ำมันพืช แล้วนำไปผ่านกระบวนการทำให้บริสุทธิ์ ด้วยการเติม สารตระกูลแอลกอฮอล์ กลายเป็น ไบโอดีเซล ใช้เป็นเชื้อเพลิงกับเครื่องยนต์ดีเซลได้

องค์ความรู้จากการทรงงานค้นคว้าด้าน ไบโอดีเซล ได้ช่วยให้เกิดการนำไบโอดีเซลไปผสมกับน้ำมันดีเซลในอัตราส่วนต่างๆ เป็นการขยายผลให้เกิดประโยชน์ด้านพลังงานของชาติมากขึ้น และเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๔ The Belgian Chamber of Inventor องค์การสิ่งประดิษฐ์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญทองสดุดีพระเกียรติคุณ สำหรับโครงการน้ำมันไบโอดีเซลสูตรสกัดจากน้ำมันปาล์ม

ทุกวันนี้ การแสวงหาพลังงานเป็นปัญหาใหญ่ของมวลมนุษยชาติ ทั้งปัญหาน้ำมันและแก๊สธรรมชาติซึ่งมีวันหมดสิ้น จนถึงพลังงานนิวเคลียร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทุ่มเทกำลังพระวรกายและพระปัญญาศึกษาค้นคว้าด้านพลังงานชีวภาพจากพืชที่ปลูกทดแทนได้และจากวัสดุเหลือใช้ ทรงชี้แนะทางเลือกด้วยพลังงานทดแทน เพื่อประเทศไทยสามารถก้าวต่อไปด้วยความมั่นคงด้านพลังงาน

ตอน ๔๘ : พระอัจฉริยภาพด้านพลังงาน ตอนที่ ๒

ทุ่งกังหันลม ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ โครงการชั่งหัวมัน ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ บ้านหนองคอกไก่ ตำบลเขากระปุก อำเภอท้ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นประจักษ์พยานที่แจ่มชัดถึงพระวิสัยทัศน์ในการนำพลังงานธรรมชาติ เช่น พลังงานลม มาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า โครงการสวนพระองค์ชั่งหัวมัน ตามพระราชดำริ เป็นโครงการพลิกฟื้นพื้นที่เสื่อมโทรมให้กลายเป็นศูนย์ปลูกพืชเศรษฐกิจ ของอำเภอท้ายาง จังหวัดเพชรบุรี เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒ ด้วยลักษณะภูมิประเทศตั้งอยู่ในช่องเขามีกระแสลมพัดผ่านที่เหมาะสม พระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ในการติดตั้ง กังหันลม ผลิตรกระแสไฟฟ้าขนาด ๒.๕ กิโลวัตต์ จำนวน ๒๐ ชุด รวมกำลังผลิต ๕๐ กิโลวัตต์ สามารถผลิตรกระแสไฟฟ้าใช้ในโครงการ และยังเหลือจำหน่ายคืนให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ทำให้ราษฎรในบริเวณใกล้เคียงมีไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอ

ต่อมาหน่วยงานภาครัฐได้นำมเกล้าน้อมกระหม่อมถวาย ระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ ที่นี่จึงเป็นอีกพื้นที่หนึ่งของสถานที่ศึกษารูปแบบการผสมผสานระหว่างพลังงานลมและพลังงานแสงอาทิตย์ เจกเช่นเดียวกับ ระบบผลิตรกระแสไฟฟ้าร่วมระหว่างพลังงานลมและแสงอาทิตย์ ที่บริเวณ โครงการสระเก็บน้ำพระราม ๙ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

นอกจากนี้ ยังมีพระราชดำรินำพลังงานมหาศาลจากน้ำที่ระบายจากเขื่อนหรือประตูระบายน้ำมาเปลี่ยนเป็นพลังงานไฟฟ้า ดังตัวอย่างล่าสุด ที่ โครงการคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสมุทรปราการ มีพระราชดำรินำพลังงานจากน้ำที่ระบายผ่านคลองมาใช้ประโยชน์ ทุกวันนี้ กังหันน้ำ ที่ติดตั้งที่ประตูระบายน้ำสามารถผลิตรกระแสไฟฟ้าได้ประมาณ ๑๐ กิโลวัตต์ ช่วยลดค่าไฟฟ้าในการเปิด-ปิดประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์ได้เป็นอย่างดี

ยิ่งกว่านั้น ด้วยพระปรีชาสามารถในเรื่องกลไกธรรมชาติ ได้พระราชทานพระราชดำริมาอย่างต่อเนื่อง ในการนำวัสดุเหลือใช้ เช่น มูลสัตว์ และขยะ มาผลิตเป็นพลังงาน ดังตัวอย่างเช่น การใช้มูลโค หมักให้ได้แก๊สชีวภาพสำหรับใช้เป็นเชื้อเพลิงใน โครงการสวนพระองค์สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

พระสุรเสียง “มีเวลาอีกประมาณ ๓๕ ปี ที่จะทำไฟฟ้าด้วยขยะ ที่สลายไปโอแก๊สออกไปแล้ว เขาออกไป แล้วก็มาเผา โดยที่ใช้เครื่องสำหรับกรองมลพิษที่ออกมาจากการเผา”

การศึกษาทดลอง ผลิตรกระแสไฟฟ้าจากก๊าซขยะ ที่โปรดให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ดำเนินการอยู่ในพื้นที่บริเวณ ตำบลสระสีมูม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งปัจจุบันสามารถผลิตรกระแสไฟฟ้าใช้ในโครงการ และเหลือจำหน่าย ให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ด้วยพระวิสัยทัศน์ และพระราชอุตสาหะศึกษาและทรงงานด้านพลังงานมานับเป็นสิบๆ ปี ได้ก่อเกิดต้นแบบของการนำพลังงานจากแสงอาทิตย์ สายลม กระแสน้ำ และวัสดุเหลือใช้ มาทำให้เกิดประโยชน์อย่างรู้คุณค่าและสร้างสรรค์

ตอน ๔๙ : แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

พุทธศักราช ๒๕๑๗ ประเทศไทยอยู่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ มีการเร่งขยายตัวด้านอุตสาหกรรมและการขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทหลายองค์ อันเป็นการเตือนให้นึกถึงการพัฒนาที่ต้องเป็นลำดับขั้นตอน ดังความส่วนหนึ่งว่า “หากแต่จะทุ่มเทการสร้างความสำเร็จ ยกเศรษฐกิจขึ้นอย่างรวดเร็วแต่ประการเดียวโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนให้สอดคล้องกันด้วย ก็เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ อาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด...”

จนกระทั่งพุทธศักราช ๒๕๔๐ ความไม่สมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจก็ส่งผลให้ประเทศเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง พระองค์ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทอีกครั้งให้คำนึงถึงแนวทางการดำรงชีวิต หรือการพัฒนาบนพื้นฐานของการมีสติและความพอประมาณ ที่ทรงเรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียง

พระสุรัสวดี “...ดังนี้ ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่สองอย่างนี้จะนำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน ต้องไม่พุดมาก ต้องไม่ทะเลาะกัน ถ้าทำได้โดยเข้าใจกัน เชื่อว่าทุกคนจะมีความพอใจได้...”

เป็นที่ประจักษ์ว่า ได้พระราชทานแนวทางการดำรงชีวิตให้แก่คนไทยทุกระดับชั้น จนถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่ทรงคุณค่ายิ่ง โดยมีกรอบการปฏิบัติ ประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว และใช้ ๒ เงื่อนไขเสริมให้แข็งแกร่ง คือเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

ทุกวันนี้ได้มีผู้นำมาเอา แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางสภาวะความผันแปรของโลกาภิวัตน์

นายสมบุรณ์ ศรีสุบัติ ชาวบ้านอยู่ที่ บ้านทอน-อม ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอฟุ้งตะโก จังหวัดชุมพร กล่าวว่า “ก็ด้วยพระบารมีของพระองค์ท่าน แค่ ๑ ปี ให้หลังเท่านั้นเองที่ตัดสินใจเดินตามรอยเท้าพ่อ ทำเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถหลุดหนี้ในระยะเวลาแค่ ๗ ปีครับ ก็คิดว่าโชคดีที่สุดครับ ที่ได้มายืนอยู่ตรงนี้ อยู่ในเศรษฐกิจพอเพียง .แล้วก็ทำให้เราลุกขึ้นยืนได้อีกครั้งหนึ่ง”

นางจรรุภัทร จุลสำลี ชาวบ้านอยู่ที่บ้านกลางสวน เขตยานนาวา กรุงเทพฯ กล่าวว่า “ความสุขกับเงินนี่มันเทียบกันไม่ได้ เงินจะจำนวนเท่าไรก็ตามแต่ถ้าเราไม่มีวิถีชีวิตความพอเพียงของเราแล้ว เราไม่ฟังเพื่อ ทะเยอทะยาน เราพอมีพอกิน เราก็สามารถที่จะอยู่ได้ อันนี้คือความสุข สุขกายสุขใจ มันได้หมดเลยค่ะ”

นายสมชาย สมานตระกูล วิทยากรประจำศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนคอยรุด ตึกวา เขตหนองจอก กรุงเทพฯ กล่าวว่า “ถ้าเรานำวิถีพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตมันเป็นคำสอนที่ตรงกับหลักศาสนา มันก็หมายถึงถ้าเราทำตามหลักการของศาสนาอิสลาม มันก็ตรงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ ในชุมชนคอยรุดตึกวาก็ได้นำหลักการนี้ไปใช้กันมาก แล้วก็ได้เห็นแต่ละครอบครัวดำเนินชีวิต

กันอย่างมีความสุข”

พุทธศักราช ๒๕๕๔ ประเทศไทย และหลายประเทศในโลกกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรง แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเป็นแสงแห่งปัญญาส่องทางให้คนไทย และประเทศไทยอีกครั้ง

ตอน ๕๐ : พระราชกรณียกิจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ : อุดุนิยมวิทยา

ย้อนกลับไปกว่า ๒๐ ปี ในวันที่ ๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๒ พายุไต้ฝุ่นเกย์ เคลื่อนตัวขึ้นสู่ฝั่งด้านจังหวัดชุมพรและประจวบคีรีขันธ์ แต่ก่อนหน้าที่ พายุเกย์ จะเข้าซัดอำเภอบะพือ จังหวัดชุมพรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยากรณ์การเกิดของพายุ ทรงติดตามการเคลื่อนตัวของพายุลูกดังกล่าว จึงทรงสั่งการให้ตำรวจตระเวนชายแดนเร่งขนเครื่องอุปโภคบริโภคเข้าไปเตรียมพร้อมในพื้นที่ ทำให้สามารถเตรียมการช่วยเหลือประชาชนได้ทันทั่วทั้งที่ ก่อนที่พายุจะกระหน่ำอย่างรุนแรงจนเส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด นับว่าด้วยพระปรีชาสามารถในศาสตร์แห่งงานอุดุนิยม ได้ทรงสามารถช่วยเหลือประชาชนได้รวดเร็วล่วงหน้า บรรเทาความเดือดร้อนจากภัยพิบัติได้

เป็นเวลานับสิบๆ ปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาข้อมูลอากาศอย่างต่อเนื่องทั้งจากภาพถ่ายดาวเทียม แผนที่อากาศ แผนที่ลมชั้นบน และลักษณะอากาศประจำวัน หลายครั้งทรงสามารถพยากรณ์ทิศทางการเคลื่อนที่และช่วงเวลาพายุแต่ละลูกจะพัดผ่านประเทศไทย

ที่เห็นนี้คือ แผนที่อากาศที่ทรงร่างด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในช่วงเดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๘ ทรงพยากรณ์เส้นทางเคลื่อนตัวของ พายุเทเรซ่า แอ็กเซล ที่ทรงพยากรณ์ได้อย่างแม่นยำว่าจะเคลื่อนตัวผ่านไปโดยไม่มีผลกระทบรุนแรงต่อประเทศไทย

นอกจากนั้นทรงนำข้อมูลอากาศมาวิเคราะห์ร่วมกับการคำนวณทิศทางลม ผสานกับความรู้ด้านเคมี ทรงช่วยให้ปฏิบัติการของ หน่วยฝนหลวง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังเหตุการณ์เมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗ อากาศแห้งแล้ง เกิดภาวะขาดแคลนน้ำ ถึงขนาดน้ำทะเลรุกเข้ามาในแม่น้ำเจ้าพระยาถึงจนถึงตำบลสำแล จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นจุดเชื่อมกับ คลองประปา โปรดให้ หน่วยฝนหลวง ออกปฏิบัติการทำฝนเทียม โดยทรงคำนวณให้ปฏิบัติการในระยะ ๕๐ กิโลเมตรของจังหวัดนครสวรรค์ จนทำให้เกิดฝนตก สามารถดันน้ำทะเลออกไปจากแม่น้ำเจ้าพระยาได้ก่อนที่จะเกิดความเสียหายกับน้ำใน คลองประปา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงชีวิตคนกรุงเทพมหานคร

การทรงงานเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบของภัยพิบัติที่มีต่อประชาชนนั้น หลายครั้งผ่านไปโดยน้อยคนนักที่จะได้มีโอกาสล่วงรู้ แต่ทั้งหมดล้วนเป็นประจักษ์พยานถึงพระอัจฉริยภาพใน ศาสตร์แห่งอุดุนิยมวิทยา และน้ำพระราชหฤทัยรักและห่วงใยประชาชนและแผ่นดินไทย

ตอน ๕๑ : พระราชกรณียกิจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ : การสื่อสาร

เครื่องมือสื่อสารอายุกว่า ๓๐ ปี เหล่านี้ ล้วนเป็นหลักฐานให้เห็นถึงความสนพระราชมหุทัย และพระปรีชาสามารถในการใช้อุปกรณ์สื่อสาร นอกจากนั้น ในช่วงต้นของการครองราชย์ กิจการโทรคมนาคมของประเทศยังไม่ก้าวหน้ามากนัก พระราชดำริในการพัฒนาอุปกรณ์สื่อสารหลายชนิดได้มีส่วนช่วยให้ระบบสื่อสารของประเทศเจริญขึ้น เช่น โปรดให้ค้นคว้า เรื่องสายอากาศ จนเกิดการพัฒนาศายอากาศ ที่มีประสิทธิภาพทั้งการติดต่อระยะไกลและสามารถรับได้แม้จะผ่านภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา มีพระราชดำริในการพัฒนาการตั้ง สถานีและระบบทวนสัญญาณในย่านความถี่สูง เพื่อสามารถสื่อสารไปได้ในระยะไกลๆ ทั้งนี้ ทรงสามารถติดต่อสื่อสารได้ไม่ว่าประทับอยู่ ณ ที่ใด ความสนพระราชมหุทัยในเรื่องการสื่อสาร ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาของระบบสื่อสารของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เหนืออื่นใดคือ พระอัจฉริยภาพในการนำเทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ในการบำบัดทุกข์และสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนในด้านต่างๆ

ช่วงพุทธศักราช ๒๕๑๐ ถึง ๒๕๒๕ เป็นช่วงเวลา ที่ กรมทางหลวง ต้องเร่งสร้างถนนหลายสายในพื้นที่ทุรกันดารและเสี่ยงอันตราย หลายครั้งเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่ได้รับพระราชทานกำลังใจและความช่วยเหลือ

นางพัฒนา ชื่นศิริ อดีตพนักงานวิทยุสื่อสารกรมทางหลวง กล่าวว่า “เข้าวันนั้นวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๖ พวกพี่ก็นั่งทำงานตามปกติ แล้วก็ได้ยินเสียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านใช้รหัสคุย ก็เรียกมา สวัสดิ์เจ้าหน้าที่วิทยุกรมทางหลวงทุกท่าน ขอให้เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงทุกๆ คน ทุกๆ ท่าน ให้มีแต่ความเจริญความก้าวหน้า คิดแล้วก็ขอให้สมปรารถนาทุกๆ อย่างในปีนี้ ตั้งใจทำงานด้วยความรัก ความสามัคคีกัน”

ทรงใช้วิทยุสื่อสารประสานการให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ได้อย่างทัน่วงที ในการทรงงานด้านการเกษตร ทรงใช้เครื่องมือสื่อสารติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยฝนหลวงอย่างใกล้ชิด พระราชทานคำแนะนำในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการเปลี่ยนสูตรสารเคมี หรือเปลี่ยนจุดโปรยสารเคมี สามารถทำให้ฝนตกได้ตามเป้าหมาย และเมื่อการสื่อสารของประเทศไทยพัฒนามาสู่ระบบดิจิทัลและเทคโนโลยีดาวเทียม พระองค์ก็ยังทรงศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ด้านนี้ตลอดมา

นายศรีภูมิ สุขเนตร นายกิตติมศักดิ์สมาคมโทรคมนาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ กล่าวว่า “ท่านทรงมีอัจฉริยภาพในการมองเห็นการณ์ไกล ในการมองเห็นว่า ระบบ IRIDIUM เป็นระบบการถ่ายทอดบนอวกาศ โดยใช้คลื่นแบบเครื่องไมโครเวฟ ไปถ่ายทอดแบบ ๖๖ รู มันน่าจะไปได้ไม่รอด เป็นไปอย่างที่ท่านคาดหมายจริงๆ แสดงว่าท่านทรงพระปรีชาสามารถในการสื่อสาร ในด้านการวิทยุเป็นอย่างมากครับ”

ถึงวันนี้ไม่ว่าเทคโนโลยีการสื่อสารของประเทศจะเจริญก้าวหน้าไปในทิศทางใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงเป็นผู้นำของการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้คุณค่า และเกิดประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนอย่างแท้จริง

ตอน ๕๒ : พระราชกรณียกิจด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ : คอมพิวเตอร์

งานจุฬาริชาการที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๐ เมื่อกว่า ๒๐ ปีมาแล้ว ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสรับรู้ถึงพระปรีชาสามารถด้านคอมพิวเตอร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะเป็นครั้งแรกที่คนไทยได้เห็นการเขียนตัวอักษรเทวนาครีด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ทรงเริ่มสร้างเมื่อเดือนพฤษภาคมปีเดียวกัน ทรงใช้เวลา ๔ เดือนในการศึกษา ศาสตร์ทั้ง ๒แขนง คือเทคนิคการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และความยากในการออกแบบตัวอักษรเทวนาครี ซึ่งเป็นตัวอักษรโบราณที่ใช้เขียนภาษาบาลีและสันสกฤต

นอกจากนั้นในช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทรงทดลองใช้โปรแกรม Fontastic สร้างตัวอักษรภาษาไทยรูปแบบต่างๆ โดยทรงตั้งชื่อตามชื่อพระตำหนักที่ประทับในระหว่างทรงประดิษฐ์ เช่น แบบตัวอักษร หรือ Font จิตรลดา และ แบบตัวอักษร หรือ Font ภูพิงค์ หากคิดย้อนไปถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เมื่อกว่า ๒๐ ปีมาแล้ว วิธีการสร้างแบบตัวอักษรด้วยคอมพิวเตอร์ยังต้องอาศัยกรรมวิธีกำหนดเป็นจุดๆ มาต่อกัน นับเป็นเครื่องแสดงถึงพระปรีชาสามารถและพระราชหฤทัยรักการเรียนรู้ด้วยพระองค์เอง

ดร.ศุภชัย ตั้งวงศ์ศานต์ ประธานคณะกรรมการบริหารสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (SIPA) กล่าวว่า “๒๐ ปีที่แล้ว ผมว่าเป็นเครื่องที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อนพอสมควร เพราะว่าการสร้าง Font ตัวอักษรนี้ต้องทำเอง อย่างเช่น ก.ไก่ หรือ A ไทยเราเองนี้ไม่มีใครสร้างให้เราคนไทยต้องสร้างเอง เพราะฉะนั้น พระเจ้าอยู่หัวก็ต้องสร้างทีละตัว เพราะฉะนั้น ความสามารถของพระองค์ท่านในเรื่องของคณิตศาสตร์ ในเรื่องของเขียนโปรแกรม ในเรื่องของตัวอิเล็กทรอนิกส์ เข้าใจวงจรอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมีศิลปะ ศิลปิน ศิลปะในการสร้าง Font ผมว่าเป็นเรื่องที่เหลือเชื่อนะครับ เป็นเรื่องมหัศจรรย์ยิ่งครับ”

นับจากพุทธศักราช ๒๕๓๐ คอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งในงานส่วนพระองค์ และในการทรงงานโครงการพระราชดำริต่างๆ เช่น ทรงใช้คอมพิวเตอร์จัดวางรูปเล่มหนังสือพระราชนิพนธ์แปล ตีโต ทรงเรียบเรียงและพิมพ์ โฉดเพลงพระราชนิพนธ์ ด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น เพลงรัก ในพุทธศักราช ๒๕๓๗ และ เพลงเมนูไข่ ในพุทธศักราช ๒๕๓๘ ทรงร่างแผนที่อากาศแสดงการเคลื่อนที่ของพายุและมวลอากาศลักษณะต่างๆ พระราชทานแก่ สำนักฝนหลวง ทรงจัดระบบการเก็บข้อมูลและสถิติเป็นคลังข้อมูลส่วนพระองค์ เช่น ข้อมูลโครงการทฤษฎีใหม่ที่วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี และที่ เขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

นี่คือ ส.ค.ส.พระราชทานพรปีใหม่ ที่ทรงใช้คอมพิวเตอร์ประดิษฐ์ขึ้น เริ่มจากพุทธศักราช ๒๕๓๑ ตราบจนปัจจุบัน รูปภาพและตัวอักษรที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นนั้นแสดงถึงพระปรีชาสามารถในศาสตร์คอมพิวเตอร์ ทั้งยังเป็นเครื่องเตือนให้คนไทยใช้สติให้เกิดความรู้ตัว และใช้ปัญญาให้เกิดความรู้คิด เป็นสายสัมพันธ์สื่อพระราชหฤทัยรักและผูกพันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีต่อประชาชนชาวไทย

รายนามคณะอนุกรรมการ จัดทำคู่มือบทธสารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวันสำคัญของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

๑. พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒน์ เกษมศรี	อนุกรรมการที่ปรึกษา
๒. พลเอก จรัส กุลละวณิชย์	ประธานอนุกรรมการ
๓. พลตำรวจโท กิตติโชติ แสงนิล	รองประธานอนุกรรมการ
๔. ศาสตราจารย์ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์	รองประธานอนุกรรมการ
๕. เลขาธิการบริหารโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๖. ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	อนุกรรมการ
๗. คุณหญิงคณิดา เลชะกุล	อนุกรรมการ
๘. นางฉวีวรรณ จันทรัตน์	อนุกรรมการ
๙. นางนราพร จันทรโอชา	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวบุหลง ศรีกนก	อนุกรรมการ
๑๑. นายประสพโชค อ่อนกอ	อนุกรรมการ
๑๒. หม่อมราชวงศ์พิศवास นาควานิช	อนุกรรมการ
๑๓. นางสาวไหม จบกมลศึก	อนุกรรมการ
๑๔. นางสาวสมลักษณ์ วงศ์งามขำ	อนุกรรมการ
๑๕. นายพจน์ ใจชาญสุขกิจ	อนุกรรมการ
๑๖. นางสุรีพร เกียรตินาวิน	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๗. นางรัชนี ศรีสุข	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. นางสาวนฤมล เกษสาคร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙. นางสาวนารีรัตน์ หล้าพรหม	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

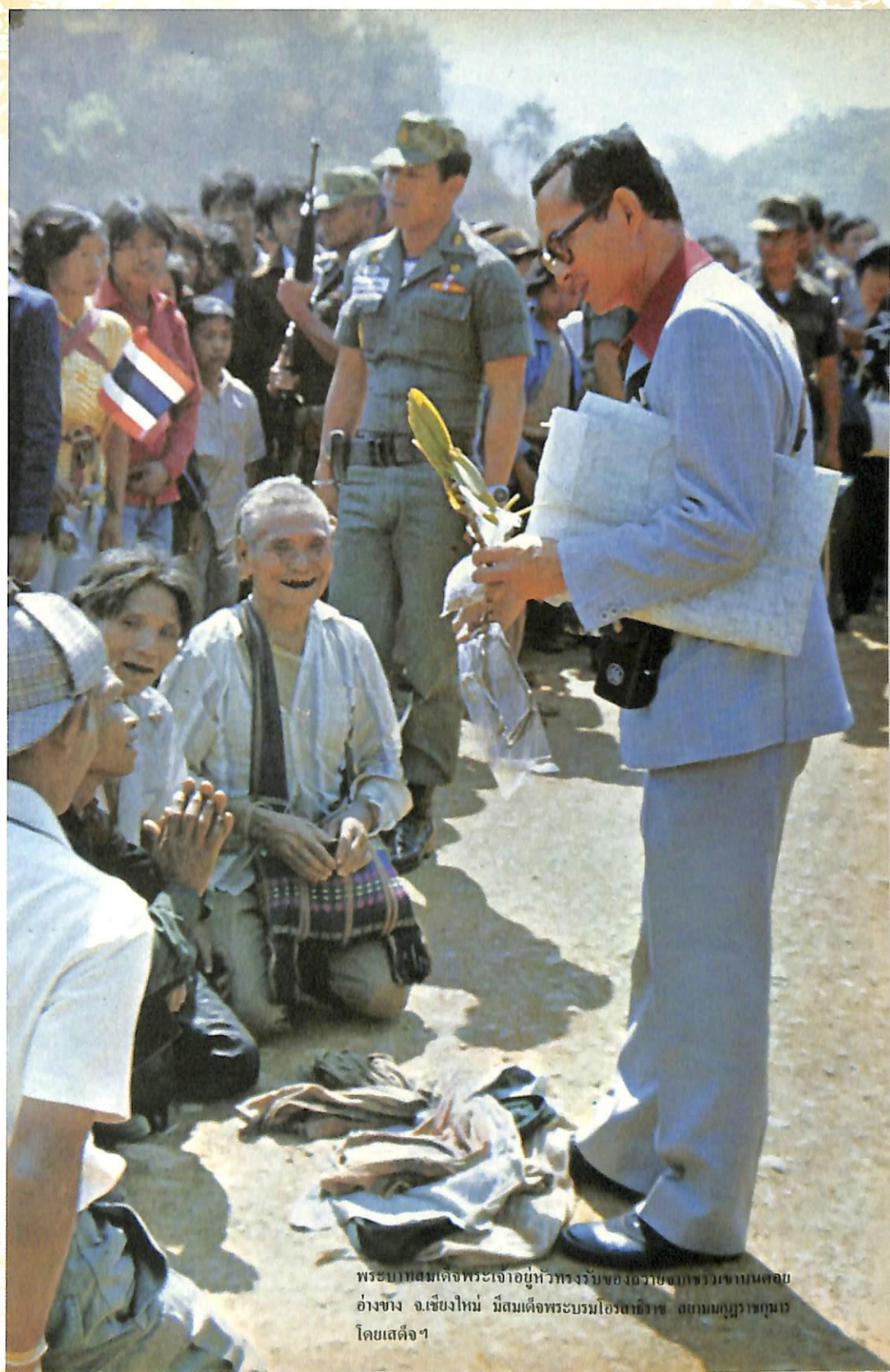
บรรณาธิการ

คุณหญิงคณิดา เลชะกุล

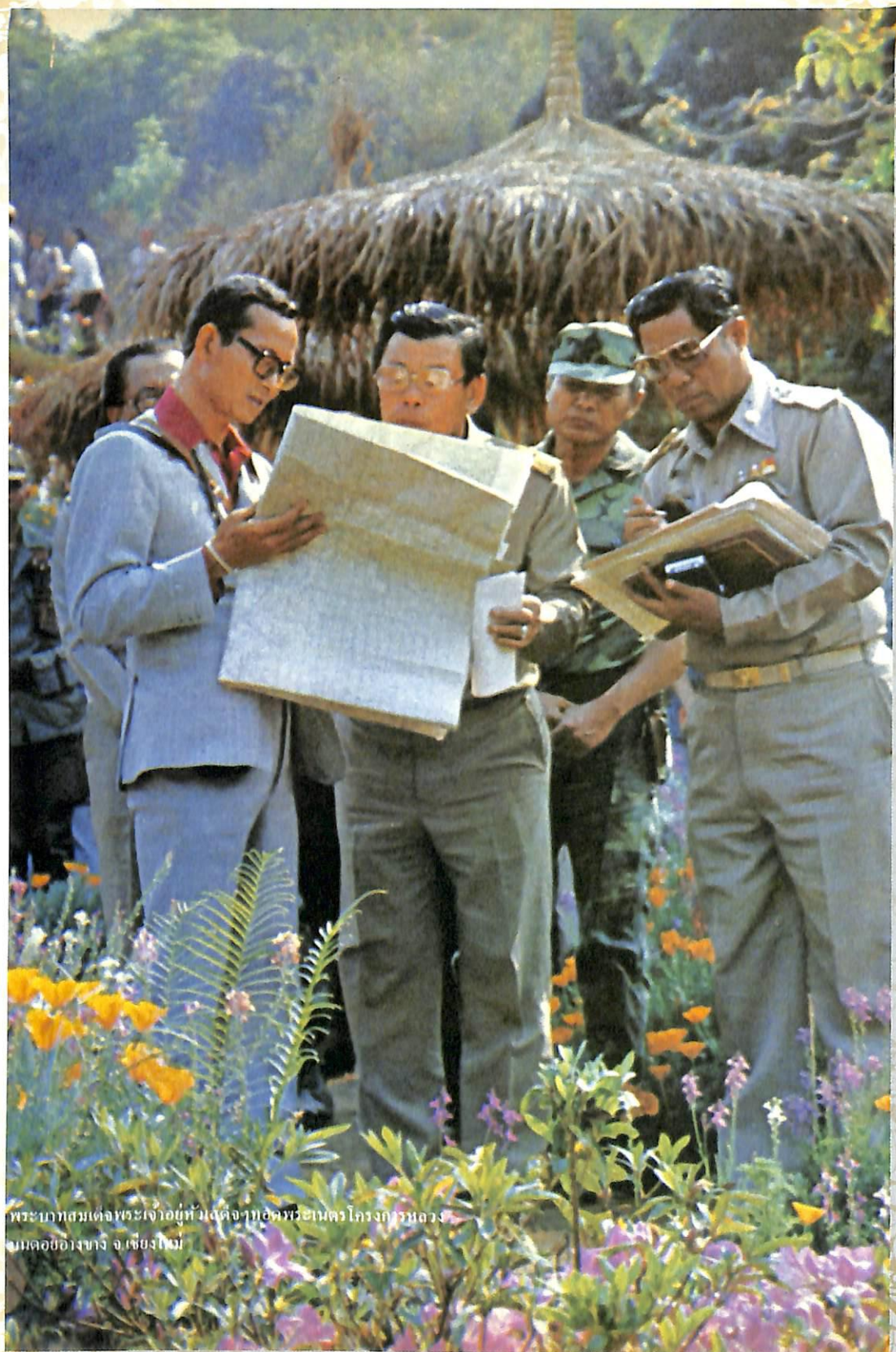
ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวบุหลง ศรีกนก

นางสุรีพร เกียรตินาวิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับของถวายจากผู้พลัดถิ่น
อย่างขาง จ.เชียงใหม่ มีสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ถวายพระพร
โดยเสด็จฯ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดูจากัดพระเนตรโครงการหลวง
บนดอยอ่างขาง จ.เชียงใหม่

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี